

บทที่ 4 ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบสถาบันเพื่อส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” ตามที่ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยในบทที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการพระพุทธศาสนาในประเทศไทยทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต โดยกำหนดขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนารูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนาหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนา

จากขั้นตอนการวิจัย ขั้นตอนที่ 1 ถึงขั้นตอนที่ 3 มีผลการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 สรุปได้ผลการศึกษาแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>(1) กรอบการศึกษาตามตารางที่ 3.1 สรุปการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนที่ 1) – 3) ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิเคราะห์สภาพการส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย 6 ด้าน เกี่ยวกับภารกิจ เป้าหมาย การสนับสนุนทรัพยากร ปัญหาและอุปสรรค และความคาดหวังต่องานในอนาคต ตามกรอบการศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างข้อมูลที่เป็นเอกสารต่าง ๆ ตามที่ได้ระบุไว้ในขั้นตอนที่ 3)</p> <p>(2) การศึกษาวิเคราะห์ตามขั้นตอนที่ 4) ตามตารางที่ 3.1 ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ จำนวน 3 รูป และฆราวาส จำนวน 3 คน ตามกลุ่มตัวอย่างที่ระบุไว้ในขั้นตอนที่ 4) เป็นข้อมูลเพิ่มเติมบางประการเกี่ยวกับ ความคาดหวังต่องานในอนาคต ตามกรอบภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน และความเห็นบางประการเกี่ยวกับการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การ</p>	<p>ผลการศึกษาวิเคราะห์ ตามกรอบการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปโภค และด้านการศาสนสงเคราะห์ ตามกรอบการศึกษาข้อ (1) และความคาดหวังต่องานในอนาคตที่ได้จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมบางประการตามกรอบการศึกษา ข้อ (2) ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล จัดทำร่างเสนอร่างผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิตามกรอบการศึกษาข้อ (3) และ (4) มีผลการพิจารณา ดังนี้</p> <p>1. ด้านการปกครอง <i>ขอช่วยงานการปกครองในประเทศ</i></p> <p>(1) มีคณะผู้ปกครองสงฆ์ เรียกว่า มหาเถรสมาคม สมเด็จพระสังฆราชเป็นประธานสูงสุด</p> <p>(2) มหาเถรสมาคมมีองค์คณะรวม 21 รูป คือ สมเด็จพระราชาคณะ 9 รูป โดยตำแหน่งและพระราชาคณะที่แต่งตั้งโดยพระสังฆราชทรงแต่งตั้ง อีก 12 รูป</p> <p>(3) แบ่งการปกครองออกเป็น 4 หน คือ หนเหนือ หนกลาง หนตะวันออก และหนใต้ พร้อมกับมีคณะใหญ่คณะธรรมยุตอีก</p>	<p>1) ยังขาดหน่วยงานและบุคลากรที่จะรับสนองงานพระสังฆาธิการดูแลปกครองในระดับภูมิภาค</p> <p>2) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ควรเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองสงฆ์โดยเฉพาะ ไม่ควรนำเรื่องการศึกษา เผยแผ่ หรืออื่น ๆ เข้าไปรวมไว้ในฉบับเดียวกัน</p> <p>3) ควรมีการวิจัยและพัฒนากิจกรรมด้านการปกครองสงฆ์</p> <p>4) เห็นด้วยกับผลการศึกษาของผู้วิจัยเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการปกครอง ความรู้ความสามารถของพระสังฆาธิการไม่เพียงพอ และการจัดการด้านสื่อสารคมนาคมระหว่างพระสังฆาธิการ</p> <p>5) ควรมีการจัดระเบียบวัดให้ดี</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>พระพุทธศาสนาในประเทศไทย</p> <p>(3) ผู้วิจัยประเมินข้อมูลที่รวบรวมมาได้ และจัดทำร่างผลการศึกษาวិเคราะห์ ตามขั้นตอนที่ 5) และ 6) ตามตารางที่ 3.1</p> <p>(4) จัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 ท่าน เพื่อพิจารณาร่างข้อเสนอจากการศึกษาวิเคราะห์ ตามขั้นตอนที่ 7) ตามตารางที่ 3.1</p>	<p>1 คณะ แต่ละหนจะมีเจ้าคณะใหญ่ปกครองดูแล</p> <p>(4) แบ่งภารการปกครองย่อยจากหนเป็น 18 ภาคคณะสงฆ์ครอบคลุม 76 จังหวัด มีเจ้าคณะภาคดูแลปกครอง</p> <p>(5) ในระดับจังหวัดมีเจ้าคณะจังหวัดดูแลปกครอง มีเจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลปกครองดูแล ลดหลั่นตามลำดับ</p> <p>(6) หน่วยที่เล็กที่สุด คือ วัด จะมีเจ้าอาวาสวัดเป็นผู้ปกครองดูแล และวัดเป็นนิติบุคคล</p> <p>(7) พระภิกษุสามเณรทุกรูปอยู่ภายใต้การปกครองของกฎหมาย 3 ฉบับ คือ</p> <p>ก. พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2515 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ซึ่งไม่ขัดหรือแย้งต่อพระธรรมวินัย</p> <p>ข. พระธรรมวินัย</p> <p>ค. กฎหมายบ้านเมือง ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540</p> <p>(8) ถ้าพระภิกษุสามเณรละเมิดพระธรรมวินัย คณะสงฆ์จะพิจารณาปรับโทษตามพระธรรมวินัย</p> <p>(9) ถ้าพระภิกษุละเมิดพระธรรมวินัย และผิดกฎหมายบ้านเมืองด้วย ต้องให้ตุลาการฝ่ายบ้านเมืองตัดสินคดีความผิดก่อน จึงจะมาพิจารณาปรับโทษทางวินัยภายหลัง</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>เป้าหมายของการปกครอง</p> <p>บริหารกิจการคณะสงฆ์ ดูแลปกครอง พระภิกษุสามเณรให้ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และ กฎหมายบ้านเมือง</p> <p>การสนับสนุนด้านทรัพยากร</p> <p>1) ภาครัฐได้จัดตั้งกรมการศาสนาขึ้น ทำหน้าที่เป็นสำนักงาน เลขาธิการมหาเถรสมาคม และให้อธิบดีกรมการศาสนาเป็น เลขาธิการมหาเถรสมาคมโดยตำแหน่ง</p> <p>2) จัดเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม ทำหน้าที่บริการและอำนวยความสะดวกในการอุปถัมภ์และ คุ้มครองพระพุทธศาสนา โดย</p> <p>2.1) จัดเตรียมนิคมกัณฑ์ถวายเป็นค่าใช้จ่ายของพระสังฆา- ธิการทุกรูป ประจำเดือน</p> <p>2.2) จัดเตรียมค่าใช้จ่ายในการเดินทางของพระสังฆาธิการ ในการออกปฏิบัติหน้าที่</p> <p>2.3) ดูแล คุ้มครองพระภิกษุสามเณร เมื่อได้รับการจับจ้วง ทำร้าย หรือกล่าวโทษ ทำลายในกรณีต่าง ๆ หรือประสพภัย ธรรมชาติ</p> <p>2.4) สนับสนุนการปฏิบัติงานของพระวินยาธิการ ในการ ดูแลสอดส่องดำเนินการกับพระภิกษุสามเณรที่ประพฤตินิด</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>พระธรรมวินัย หรือกฎหมายบ้านเมือง</p> <p>2.5) อุปถัมภ์เมื่อพระภิกษุสามเณรออาพาธ</p> <p>3) รัฐจัดสรรงบประมาณในการอุดหนุน อุปถัมภ์ ถวายเพื่อการดูแลปกครองคณะสงฆ์</p> <p><i>ปัญหาและอุปสรรค</i></p> <p>1) ขาดแคลนพระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เป็นจำนวนมาก</p> <p>2) พระสังฆาธิการจำนวนมากไม่ได้รับการถวายความรู้ให้มีความสามารถในการบริหารปกครองได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>3) สำนักงานของเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในแต่ละระดับขาดแคลนเจ้าหน้าที่บุคลากรที่จะมาสนองงานให้มีประสิทธิภาพ</p> <p>4) งบประมาณอุดหนุนจากรัฐในการบริหารปกครองคณะสงฆ์มีไม่เพียงพอ</p> <p><i>ความคาดหวังต่องานในอนาคต</i></p> <p>1) ควรยึดหลัก 3 ประการในการปกครองคณะสงฆ์</p> <p>1.1) พระธรรมวินัย</p> <p>1.2) หลักการบริหารองค์กร</p> <p>1.3) หลักคุณภาพระหว่างรัฐกับประชาชน</p> <p>2) การบริหารควรแบ่ง 3 ส่วนให้ชัดเจน คือ บริหาร นิติ บัญญัติ และตุลาการ</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>3) ควรกระจายอำนาจให้ส่วนภูมิภาคมากขึ้น</p> <p>4) ยึดการปกครองแบบ "บวรเรียน" เพื่อ "ศึกษาและปฏิบัติธรรม" และเพื่อพัฒนาตนเองออกไปรับใช้สังคม</p> <p>2. ด้านการเผยแผ่</p> <p>ขอบข่ายของการเผยแผ่ของคณะสงฆ์</p> <p>1) จัดให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียน พุทธประวัติ พระธรรมวินัย พระธรรม เรียงความกระทู้ธรรม และการปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิ เพื่อมีความรู้นำไปเผยแผ่อบรมประชาชนได้</p> <p>2) จัดตั้งแม่กองพระธรรมทูต และแบ่งสายงานดำเนินงานออกเป็น 9 สาย ทั่วประเทศ</p> <p>3) จัดตั้งหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล พระธรรมทูต เฉพาะกิจ เผยแผ่ในทุกพื้นที่รวมทั้งจัดตั้งพระธรรมจาริกในที่ราบสูง</p> <p>4) เผยแผ่ให้หลากหลายลักษณะ เช่น ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ สอนธรรมศึกษาในโรงเรียน สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน การอบรมประชาชนประจำตำบล ศูนย์ปฏิบัติธรรม ค่ายพุทธบุตร</p> <p>5) วิธีการเผยแผ่มีหลากหลายวิธี เช่น การเทศน์ เปรียญธรรม ปาฐกถาธรรม อภิปรายธรรม การเทศน์มหาชาติ</p>	<p>1) ควรมีการวางแผน การดำเนินงานด้านเผยแผ่ให้ชัดเจน เป็นระบบ เชื่อมโยงกันระหว่างคณะสงฆ์และกรมการศาสนา</p> <p>2) ในระยะที่ผ่านมาประเทศไทยมีความเสื่อมโทรมทางด้านศีลธรรมกันมาก มีปัญหาสังคมต่าง ๆ เกิดขึ้นมากมาย</p> <p>3) มีความขาดแคลนทั้งในด้านการจัดงบประมาณอุดหนุน การเผยแผ่และบุคลากรทางด้านการเผยแผ่ที่มีคุณภาพ</p> <p>ควรจัดหลักสูตรอบรมที่ดี ๆ และมีสถาบันร่วมรับผิดชอบดำเนินงานด้านนี้โดยตรง</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>6) สื่อที่ใช้มีทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แถบบันทึกเสียง หนังสือ วารสาร ฯลฯ</p> <p><i>เป้าหมายการเผยแพร่</i></p> <p>เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา เยาวชน และประชาชน มีความรู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ยึดมั่นในหลักธรรม จนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองในชีวิตประจำวัน ต่อครอบครัว และต่อสังคมได้</p> <p><i>การสนับสนุนด้านทรัพยากร</i></p> <p>1) รัฐได้จัดตั้งกรมการศาสนาขึ้นทำหน้าที่อุปถัมภ์และอำนวยความสะดวกในการเผยแพร่แก่คณะสงฆ์ โดยมีกองศาสนศึกษาดูแลรับผิดชอบ</p> <p>1.1) จัดสรรงบประมาณ แม่กองพระธรรมทูต ตลอดจนการออกปฏิบัติงาน อุทหนุนหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล อุทหนุนวัดเป็นอุทยานการศึกษา อุทหนุนศูนย์อบรมตามจุดต่าง ๆ อุทหนุนสมาคม มูลนิธิ เพื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา อุทหนุนชมรมพุทธศาสนาในสถานศึกษา อุทหนุนการอบรมพระนักเทศน์</p> <p>1.2) จัดตั้งหน่วยงานเสริมด้านการเผยแพร่ เช่น พระปริยัติธรรมอาสา พระจริยานิเทศก์ พระนักเผยแพร่</p> <p>1.3) จัดอบรมพระวิปัสสนาจารย์ ครูสอนการพระพุทธศาสนาในโรงเรียน พระนักเผยแพร่</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>2) หน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนช่วยดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา</p> <p>2.1) กองอนุศาสนาจารย์ของทหาร 3 เหล่าทัพ และของกรมราชทัณฑ์</p> <p>2.2) กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม</p> <p>2.3) พุทธสมาคมจังหวัดต่าง ๆ ยูวพุทธิกสมาคม หน่วยอบรมศีลธรรมต่าง ๆ</p> <p>3) กรมการศาสนาอุดหนุนการจัดพิมพ์หนังสือธรรมะ สื่อการเผยแผ่ชนิดต่าง ๆ และการจัดกิจกรรม ประกวดการบรรยายธรรม การสวดมนต์ การวาดภาพธรรมะ เป็นต้น</p> <p><i>ปัญหาและอุปสรรค</i></p> <p>1) พระสงฆ์ด้านการเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถได้มาตรฐาน มีอยู่น้อย</p> <p>2) งบประมาณที่ได้รับจากรัฐ มีไม่เพียงพอต่อการอบรมถวายความรู้ด้านการเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>3) งบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดการเผยแผ่ได้ครอบคลุมทุกกิจกรรมที่ดำเนินการอยู่</p> <p>4) การเผยแผ่ยังไม่เป็นเอกภาพ หน่วยงานแต่ละหน่วยไม่ผนึกกำลังกัน ต่างคนต่างทำ</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>ความคาดหวังต่องานในอนาคต</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ให้วัดแต่ละวัดพัฒนาให้ได้ตามเป้าหมายของวัดพัฒนา เพื่อเป็นศูนย์กลางชุมชนและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาร่วมกัน 2) จัดหลักสูตรการอบรม วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่ พระสงฆ์ และบุคลากรทางศาสนาให้มีคุณภาพให้ได้ โดยมี สถาบันเพื่อดำเนินการเรื่องนี้โดยเฉพาะ 3) จัดตั้งเครือข่ายระหว่างหน่วยงานด้านการเผยแผ่ให้มี เอกภาพ และมีศักยภาพ 4) พัฒนาพุทธสมาคมจังหวัดให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริม สนับสนุนสถานปฏิบัติธรรมให้มีความพร้อมในทุกด้าน 5) ประสานงานกับสื่อมวลชนทุกแขนง ในการเสนอข่าวและ ประชาสัมพันธ์กิจกรรม 6) ส่งเสริมการจัดทำหนังสือ ตำรา คู่มือ สื่อด้านการเผยแผ่ ธรรมให้มีคุณค่า น่าสนใจ ทันสมัย น่าศึกษา <p>3. ด้านการศึกษา</p> <p>ขอขยายงานด้านการศึกษาสงฆ์</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) คณะสงฆ์แต่งตั้งแม่กองธรรมดูแลการจัดการเรียนการสอน พระปริยัติธรรมแผนกธรรม แต่งตั้งแม่กองบาลีดูแลการเรียน การสอนแผนกบาลี 	<ol style="list-style-type: none"> 1) ขาดแคลนงบประมาณคุณภาพและขาดแคลนครูผู้สอน ตลอดจนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ต้องหาทาง พัฒนาคุณภาพทุกด้าน 2) ควรจัดทำแผนงานและกำหนดนโยบายให้ชัดเจนในการ จัดการศึกษาสงฆ์ 3) การเรียนการสอนในแต่ละหลักสูตรต้องไม่มุ่งเน้นทางโลก เกินไป

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>2) การศึกษาแผนกรรมมี 3 ระดับ คือ ชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก เทียบวุฒิการศึกษาทางโลกเท่ากับชั้นประชาชนศึกษาริบูรณ และเป็นความรู้พื้นฐานในการเรียนแผนกบาลี</p> <p>3) การศึกษาแผนกบาลีมีตั้งแต่ประโยค 1 - 2 , 4, 5, 6, 7, 8, 9 หากจบชั้นสูงสุด คือเปรียญธรรม 9 ประโยค จะเทียบเท่าปริญญาตรี</p> <p>4) การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีพระราชบัญญัติแยกต่างหากออกไป</p> <p>5) มีคำสั่งมหาเถรสมาคมให้ทุกจังหวัดและทุกจังหวัดจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณรในวัด ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ด้วย</p> <p>6) แม่กองธรรม แม่กองบาลี รับผิดชอบการออกข้อสอบสนามหลวง การจัดหลักสูตรและจัดสอบของแต่ละแผนก สำนักเรียนในระดับวัดรับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนเอง โดยมหาเถรสมาคมจัดบสนับสนุนให้บางส่วน กรมการศาสนาจัดบอุดหนุนตามสมควร</p> <p>เป้าหมายการศึกษา</p> <p>ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียน พระพุทธศาสนาและปฏิบัติธรรมเพื่อยึดมั่นเคร่งครัดในพระธรรมวินัย ยึดมั่นศรัทธาปฏิบัติตนอยู่ในสภาพบรรพชิต เป็นศาสนทายาท สืบทอดพระพุทธ</p>	<p>4) การบูรณาการหลักสูตรต้องมีสัดส่วนที่เหมาะสมกลมกลืน</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>ศาสนาและสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้</p> <p><i>การสนับสนุนด้านทรัพยากร</i></p> <p>1) รัฐบาลโดยกรมการศาสนาจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาแผนกธรรมและแผนกบาลีทุกระดับ</p> <p>2) กรมการศาสนาจัดตั้งโรงเรียนการปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นทางเลือกให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษา และจัดสรรงบประมาณอุดหนุนให้ทั้งหมด</p> <p><i>ปัญหาและอุปสรรค</i></p> <p>1) หลักสูตรและวิธีการสอนแผนกธรรม - บาลี ไม่ทันสมัยขาดอุปกรณ์การเรียนการสอน</p> <p>2) ขาดระบบการบริหารจัดการที่ดี บุคลากรขาดคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพราะเปลี่ยนงานบ่อย</p> <p>3) งบประมาณอุดหนุนไม่เพียงพอ ไม่เท่าเทียมกับการศึกษาสามัญภาครัฐ</p> <p><i>ความคาดหวังต่องานในอนาคต</i></p> <p>1) ได้รับการอุดหนุนงบประมาณบริหารโรงเรียนได้เท่าเทียมกับโรงเรียนของภาครัฐ</p> <p>2) หลักสูตรแผนกธรรม - บาลี ได้รับการแก้ไข ปรับปรุงเพิ่มเติมในเนื้อหาส่วนสามัญ ระบบวิธีการเรียนการสอน การวัดผลและการเทียบโอน</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>3) สถานภาพของครูผู้สอนในโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาได้รับการประกันคุณภาพ มีความมั่นคงในอาชีพ</p> <p>4) คุณภาพการศึกษาของพระภิกษุสามเณรมีมาตรฐานเป็นที่พอใจของทุกฝ่าย</p> <p>4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์</p> <p><i>ขอข่วยงานด้านการศึกษาสงเคราะห์</i></p> <p>1) คณะสงฆ์ได้จัดการศึกษาสงเคราะห์ขึ้น 4 ประเภท คือ</p> <p>(1.1) ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์</p> <p>(1.2) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด</p> <p>(1.3) โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา</p> <p>(1.4) โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์</p> <p>โดยให้นโยบายว่าวัดใดมีความพร้อมที่จะดำเนินการได้ ก็ให้ดำเนินการตามความพร้อม ไม่ได้บังคับให้ทุกวัดต้องทำ</p> <p><i>เป้าหมายด้านการศึกษาสงเคราะห์</i></p> <p>เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล อุดหนุนการศึกษาแก่เด็ก เยาวชน ให้มีโอกาสในการเรียนตามความต้องการ ทั้งนี้เพื่อต้องการสอดแทรกศีลธรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดในสังคม</p> <p><i>การสนับสนุนด้านทรัพยากร</i></p> <p>1) คณะสงฆ์ โดยพระสงฆ์ในวัดนั้น ๆ จัดการเรียนการสอน การอบรม ใช้งบประมาณบางส่วนที่มีในวัดมาสนับสนุนตามสมควร</p>	<p>1) การทำงานของศูนย์ทั้ง 2 ประเภท อยู่ในวงจำกัด ขาดเอกภาพเพราะต่างคนต่างทำ</p> <p>2) การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ</p> <p>3) อาคารสถานที่มีสภาพไม่เหมาะสม</p> <p>4) ครูพี่เลี้ยงมีรายได้น้อยและไม่ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพที่ดี</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>2) กรมการศาสนาจัดงบประมาณอุดหนุนตามเกณฑ์ที่กำหนด</p> <p>3) กระทรวงศึกษาธิการให้การอุดหนุนงบประมาณสำหรับการจัดโรงเรียนการกุศลของวัดตามเกณฑ์ของภาครัฐ</p> <p>ปัญหาและอุปสรรค</p> <p>1) การบริหารงานของศูนย์ทั้ง 2 ประเภท ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารทำด้วยใจรักแต่ขาดประสบการณ์และความรู้โดยตรง</p> <p>2) เจ้าหน้าที่ของกรมการศาสนามีไม่เพียงพอที่จะให้การสนับสนุนและบริการดูแล ขาดการประสานงานที่ดี</p> <p>3) ค่าตอบแทนน้อย ผู้ปฏิบัติงานภายในศูนย์อยู่ในระดับต่ำไม่พอต่อการครองชีพ ทำให้ขาดบุคลากรดูแลอยู่เป็นประจำ</p> <p>4) หลักรัฐที่นำมาใช้ไม่มีการปรับปรุงให้ทันสมัย</p> <p>5) งบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ</p> <p>ความคาดหวังต่องานในอนาคต</p> <p>1) ควรปรับปรุงให้ศูนย์การศึกษาทั้ง 2 ประเภทมีคุณภาพที่ดีขึ้น เพื่อเด็กและเยาวชนจะได้มีคุณภาพตามไปด้วย หมายถึงมีคุณธรรมเต็มตามศักยภาพ</p> <p>2) ได้รับงบประมาณอุดหนุนเพียงพอต่อการบริหารงาน</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>5. ด้านการสาธารณูปการ</p> <p><i>ขอช่วยของงานด้านสาธารณูปการ</i></p> <p>มหาเถรสมาคมมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ในการดูแลศาสนสมบัติกลาง โดยตรงออกมาเป็นกฎหมาย มหาเถรสมาคม และกรมการศาสนามีหน้าที่ดูแลของงานในการอุปถัมภ์ ดำเนินการเกี่ยวกับวัด และศาสนสมบัติทั่วประเทศ มีการสร้างวัด รวบรวมวัด ย้ายวัด ยุบวัด ตั้งวัด จัดการวัดร้าง และที่ดินศาสนสมบัติกลาง</p> <p><i>เป้าหมายด้านการสาธารณูปการ</i></p> <p>ดูแลวัดให้มีการพัฒนาตามนโยบายของรัฐและคณะสงฆ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีความสงบ ร่มรื่น เป็นที่พักผ่อน ทางกายและใจ เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางศาสนาและ ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน มีการจัดการศาสนสมบัติของวัด และ ศาสนสมบัติกลางอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p><i>การสนับสนุนด้านทรัพยากร</i></p> <p>1) มหาเถรสมาคมตั้งคณะกรรมการ พศป. ขึ้น ทำหน้าที่ พิจารณาการจัดประโยชน์ของศาสนสมบัติ มีเจ้าหน้าที่ของ กรมการศาสนารับสนองงาน</p> <p>2) กรมการศาสนาจัดงบประมาณอุดหนุนการบูรณะพัฒนา วัด</p>	<p>1) ควรมีการควบคุม ติดตาม ดูแลการก่อสร้างศาสนาสถาน ศาสนวัตถุภายในวัดให้มีความเหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์</p> <p>2) ควรเน้นการพัฒนาด้านจิตใจของประชาชนมากกว่าการ ก่อสร้างทางวัตถุภายในวัด</p> <p>3) การจัดการศาสนสมบัติควรทำในรูปของคณะกรรมการ เพื่อความโปร่งใส เป็นธรรมและตรวจสอบได้</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>3) เจ้าอาวาสวัดแต่ละวัดเป็นผู้ดำเนินการชักนำชาวบ้านช่วยบูรณะพัฒนาวัด</p> <p><i>ปัญหาและอุปสรรค</i></p> <p>1) ข้อมูลด้านการศาสนาสมบัติขาดความสมบูรณ์ เจ้าหน้าที่ไม่พอเพียงที่จะดูแลให้ทั่วถึง ทำให้การควบคุมตรวจสอบไม่ทั่วถึง</p> <p>2) วัดที่จัดประโยชน์เอง ขาดความรู้เรื่องจัดประโยชน์ ทำให้ไม่ได้ผลเต็มที่</p> <p>3) เจ้าอาวาสจำนวนมากที่ขาดความรู้ด้านการบูรณะพัฒนาวัด สร้างเกิดความจำเป็น สร้างไม่เหมาะสม ขาดการวางแผนในการดำเนินการพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบ</p> <p>4) วัดที่อยู่ห่างไกลขาดการดูแลอุปถัมภ์ที่เพียงพอ</p> <p><i>ความคาดหวังต่องานในอนาคต</i></p> <p>1) เจ้าอาวาสมีความรู้ความสามารถในการบูรณะพัฒนาวัด ให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่รวมใจของชาวพุทธในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน</p> <p>2) การจัดการศาสนสมบัติของวัด และศาสนสมบัติกลาง มีประโยชน์ตรงเต็มตามมูลค่าที่ควรจะเป็น เพื่อนำรายได้มาพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาต่อไป</p>	

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>6. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์</p> <p>ขอช่วยของงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์</p> <p>คณะสงฆ์วัดตั้งคณะกรรมการด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ และมุ่งนโยบายให้วัดทุกวัดใช้ศักยภาพที่มีอยู่ช่วยเหลือสงเคราะห์ ชุมชนเท่าที่สามารถทำได้</p> <p>เป้าหมายของการสาธารณสุขสงเคราะห์</p> <p>คณะสงฆ์ดำเนินการสงเคราะห์ประชาชนทางด้านจิตใจและ ด้านวัตถุที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และสมณวิสัย เพื่อประโยชน์ และความสุขของประชาชน โดยเฉพาะด้านจิตใจเป็นสำคัญ</p> <p>การสนับสนุนด้านทรัพยากร</p> <p>1) กรมการศาสนาจัดงบประมาณสนับสนุนด้านการบรรพชา และอุปสมบทพระภิกษุสามเณรแก่วัดต่าง ๆ ตามสมควร</p> <p>2) กรมการศาสนาจัดบุดหนุนการอบรมเยาวชนภาค ฤดูร้อนให้แก่ทางวัดรวมทั้งอุดหนุนหน่วยสงเคราะห์พุทธมามกะ แก่วัดทั่วประเทศ</p> <p>3) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอุดหนุนการ อบรมด้านการป้องกันยาเสพติดให้วัดช่วยดำเนินการ อบรมเด็ก เยาวชน และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด</p> <p>4) วัดเป็นแกนนำชาวบ้านในการช่วยสงเคราะห์งานด้าน ต่าง ๆ ของชุมชน</p>	<p>1) วัดควรคำนึงถึงการช่วยเหลือและบริการแก่ชุมชนใน ขอบเขตที่วัดสามารถเอื้ออำนวยได้ให้มากที่สุด</p> <p>2) จัดการพิธีบำเพ็ญกุศล ควรทำโดยประหยัด เรียบง่าย และเน้นด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p><i>ปัญหาและอุปสรรค</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รัฐมีงบประมาณน้อยไม่พอเพียงให้วัดจัดสรรสงเคราะห์ชุมชนได้ทั่วถึง 2) วัดหลายแห่งขาดความพร้อมที่จะสงเคราะห์ชุมชนได้ โดยเฉพาะความพร้อมของพระสังฆาธิการ 3) ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน รวมทั้งการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของกรมการศาสนาในการติดตามประเมินผลงาน และการประชาสัมพันธ์ <p><i>ความคาดหวังต่องานในอนาคต</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1) วัดสามารถเป็นที่พึ่งแก่ประชาชนในชุมชนรอบวัดได้ เมื่อมีปัญหาเรื่องเดือนร้อนต่าง ๆ ในลักษณะผอมนหนักให้เป็นเบา 2) ประชาชนมีความไว้วางใจต่อวัดและเห็นวัดเป็นศูนย์กลางในการประกอบกิจกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคม โดยเฉพาะเป็นที่พึ่งพิงยามทุกข์หรือ 	

ผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการส่งเสริมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย สรุปได้ดังนี้

ผลการศึกษาข้อมูลและสารสนเทศจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และการวิเคราะห์สาระได้กำหนดกรอบการศึกษา ซึ่งเป็นตัวแปรสภาพการส่งเสริมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาตามภาระหน้าที่ของงานการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขตามความในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแพร่ ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์

ภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน มีขอบข่ายงานแต่ละด้าน ดังนี้

1) ภารกิจด้านการปกครอง ได้แก่ ภารกิจที่วัดโดยพระภิกษุผู้เป็นเจ้าของอาวาสหรือพระภิกษุที่เป็นเจ้าคณะปกครองแต่ละระดับ นับตั้งแต่ผู้ช่วยเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส เจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่ (หน) ดำเนินการสอดส่อง ดูแล รักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรอยู่ในวัดหรือในเขตปกครอง ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง และประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช รวมทั้งภารกิจของพระภิกษุที่ทำหน้าที่เป็นพระกรรมวาจาจารย์ หรือเป็นพระอุปัชฌาย์ในการอุปสมบทกุลบุตรด้วย

2) ภารกิจด้านการเผยแพร่ ได้แก่ ภารกิจด้านการดำเนินการประกาศพระพุทธศาสนา ให้ประชาชนได้รับทราบในทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย โดยมุ่งเน้นให้ประชาชนได้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมแล้วน้อมนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน วิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การเทศนา การปาฐกถา ในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด การบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์การเผยแพร่ธรรมะด้วยสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ หนังสือพิมพ์ สื่อโดยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) เป็นต้น ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่วัดหรือพระสงฆ์จัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเผยแพร่ธรรมะหรือต้องการให้ประชาชนเข้าวัดปฏิบัติธรรม หรือมุ่งเน้นสืบสานวัฒนธรรมไทยที่เป็นผลมาจากหลักการพระพุทธศาสนา การดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่เป็นไปเพื่อการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทั้งในวัดและนอกวัด ถือเป็นภารกิจด้านการเผยแพร่ทั้งสิ้น

3) ภารกิจด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ ภารกิจด้านการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมของคณะสงฆ์ แผนกธรรม แผนกบาลี สนามหลวง แผนกสามัญศึกษา และการศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่จัดโดยมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภารกิจด้านนี้ครอบคลุมถึงการที่พระภิกษุทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน เป็นผู้อำนวยการหรือประธานการจัดสอบ เป็นกรรมการตรวจข้อสอบหรือเป็นเลขานุการ การสอบธรรม – บาลี สนามหลวง และเป็นเจ้าสำนักเรียนในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาส รวมทั้งการที่พระภิกษุดำเนินการจัดและส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมทุก ๆ วิธีที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรที่สอบไล่ได้ การจัดตั้งกองทุนการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นต้น

4) ภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ ได้แก่ ภารกิจด้านการดำเนินการจัดการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กและเยาวชน เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และการจัดการศึกษาพื้นฐานสำหรับเด็กและเยาวชน ได้แก่ การดำเนินการในการจัดศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ในวัดต่าง ๆ การจัดศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัดการจัดการโรงเรียนเอกชนการศึกษาของวัด รวมทั้งพระภิกษุผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือพระภิกษุในวัดจัดตั้งส่วนตัวเพื่อการศึกษาสำหรับนักเรียน นักศึกษาในทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาสร้างหรือซ่อมแซมอาคารสถานศึกษา ฯลฯ กล่าวได้ว่า การดำเนินการใด ๆ ของพระภิกษุที่เป็นไป เพื่อการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย จัดว่าเป็นภารกิจด้านการสงเคราะห์ทั้งสิ้น

5) ภารกิจด้านการสาธารณูปการ ได้แก่ ภารกิจที่วัดหรือพระภิกษುದำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การบูรณะปฏิสังขรณ์ อาคารเสนาสนะต่าง ๆ ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาสเพื่อให้วัดเป็นสถานที่ที่ใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติศาสนกิจต่าง ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นภารกิจด้านการก่อสร้าง ซ่อมแซม การบำรุงรักษา ดูแลถาวรวัตถุหรือสาธารณสมบัติของวัด เช่น พระอุโบสถ วิหาร อาคารเรียน ศาลาการเปรียญ หอธรรม กุฏิ เมรุ เป็นต้น

6) ภารกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ ได้แก่ ภารกิจที่วัดหรือพระภิกษุสงฆ์ดำเนินการช่วยเหลือสังคมทางวัตถุในรูปแบบต่าง ๆ ที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย การให้วัดเป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน การสงเคราะห์พระภิกษุสามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลนการจัดให้วัดเป็นสถานที่ฝึกอบรมด้านอาชีพต่าง ๆ แก่ประชาชน การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคเรื้อรังหรือผู้ป่วยที่ยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์สินส่วนตัวหรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์ จัดสร้างโรงพยาบาล โรงเรียน หรืออาคาร สิ่งก่อสร้างสำหรับสาธารณชน การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ และการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อื่น ๆ

จากข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบตามเป้าหมายที่ผู้วิจัยศึกษาตามตารางที่ 4 ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ รวม 9 ท่าน เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2545 ณ ห้องประชุมกรมการศาสนา ตามขั้นตอนที่ 1 เพื่อพิจารณาข้อมูลที่ประมวลได้จากการดำเนินการ โดยในการประชุมหากบางประเด็นยังไม่มีข้อมูลที่สมบูรณ์ได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในขั้นตอนนั้น หลังจากนั้นผู้วิจัยได้จำแนกประเภทข้อมูลและดำเนินการตามขั้นตอนที่ 8) – 9) และเขียนสรุปแนวโน้มของการส่งเสริมและพัฒนางานตามภารกิจทั้ง 6 ด้าน ของคณะสงฆ์ และเขียนสรุปแนวโน้มเป็นภาพอนาคตของการส่งเสริมและพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาตามขั้นตอนที่ 10) ในประเด็นต่าง ๆ ที่สรุปสาระสำคัญจากเป้าหมายที่ศึกษา 5 ประการ ได้แก่

- 1) เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ
- 2) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ
- 3) การสนับสนุนทรัพยากร
- 4) ความคาดหวังต่องานในอนาคต
- 5) คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์

ข้อสรุปและแนวโน้มเกี่ยวกับภารกิจด้านการส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนา 6 ด้าน

1. ด้านการปกครอง

1.1 เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ

การปกครองคณะสงฆ์เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 ให้คณะสงฆ์อยู่ใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม โดยสมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก และทรงเป็นประมุขกรมการมหาเถรสมาคม กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่ปฏิบัติหน้าที่ในเขตปกครองสงฆ์ ตามกฎหมายเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ กำหนดให้มีเจ้าคณะใหญ่มหานิกาย คือ พระราชาคณะที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นกรมการมหาเถรสมาคม โดยสมเด็จพระสังฆราชทรงทรงเป็นเจ้าคณะธรรมยุตทุกภาค

การปกครองในส่วนภูมิภาค แบ่งเป็นระดับภาค จังหวัด ตำบล และวัด ซึ่งมีเจ้าคณะในแต่ละระดับเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในเขตที่กำหนดตามกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 14 (พ.ศ. 2535) และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 22 (พ.ศ. 2539) ว่าด้วยจำนวนและเขตปกครองและคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค มีเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด และเจ้าคณะตำบล เป็นผู้ปกครองขึ้นตรงต่อเจ้าคณะใหญ่ ซึ่งแบ่งเป็น 5 คณะ ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่หนกลาง เจ้าคณะใหญ่หนเหนือ เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะใหญ่หนตะวันออก สำหรับคณะมหานิกาย และเจ้าคณะใหญ่ คณะธรรมยุต ซึ่งปกครองภาคธรรมยุตทุกภาค

คณะมหานิกายแบ่งการปกครองเป็น 18 ภาค 76 จังหวัด ส่วนคณะธรรมยุตแบ่งการปกครองเป็น 8 ภาค 50 จังหวัด (รายละเอียดเสนอไว้ในบทที่ 2 ข้อ 1.5 พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และบทบาทของพระสังฆาธิการ)

เป้าหมาย ภารกิจ และผู้รับผิดชอบด้านการปกครอง แบ่งได้เป็น 4 ส่วน ดังนี้

1) มหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 มาตรา 15 ตี 5 ด้าน ได้แก่

- (1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม
- (2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร
- (3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่
- (4) การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์
- (5) รักษาหลักพระธรรมวินัยของพระพุทธศาสนา
- (6) ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่น

โดยให้มีอำนาจตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ ออกคำสั่ง วางระเบียบ มีมติ หรือออกประกาศ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมวินัยใช้บังคับได้

จากการศึกษาวิเคราะห์อำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคม แบ่งได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านนิติบัญญัติ ได้แก่ การตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม ออกข้อบังคับ ระเบียบ มติ และประกาศ สำหรับการดำเนินงานด้านการปกครองและด้านอื่น ๆ ตามอำนาจหน้าที่

(2) ด้านการปกครอง ได้แก่ การจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์แบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ แบ่งเขตการปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค จัดตำแหน่งผู้ปกครองคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค และแต่งตั้งและถอดถอนผู้ปกครองคณะสงฆ์

(3) ด้านตุลาการ ได้แก่ การพิจารณาอิทธิฤทธิ์หรือคดีความในคณะสงฆ์ตรากฎหมาย มหาเถรสมาคม กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติเพื่อให้การลงนิคหกรรม หรือการลงโทษให้เป็นไปโดยถูกต้อง สะดวก และเป็นธรรม

2) คณะกรรมการฝ่ายปกครอง

มหาเถรสมาคมมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายปกครอง ตามระเบียบของมหาเถรสมาคมว่าด้วยคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อช่วยปฏิบัติงานโดยคณะกรรมการฝ่ายปกครอง มีหน้าที่สอดส่องดูแลการปกครองคณะสงฆ์และสามเณรให้เป็นไปโดยคณะกรรมการตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศของมหาเถรสมาคม หรือพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราช

พระสังฆราช จัดทำข้อเสนอในการตรากฎ ข้อบังคับ ออกคำสั่ง และมาตรการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการปกครองคณะสงฆ์

3) พระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ

จัดให้มีเจ้าคณะพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ ช่วยปกครองและดูแลคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาค ได้แก่ เจ้าคณะใหญ่ (หน) เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส โดยในบางระดับจัดให้มีรองเจ้าคณะ และหรือผู้ช่วยเจ้าคณะ ตามความเหมาะสม

4) กรมการศาสนา

พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 กำหนดให้กรมการศาสนาทำหน้าที่สำนักงานเลขาธิการมหาเถรสมาคม และอธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการมหาเถรสมาคม กรมการศาสนาจึงมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติตามกฎหมายและรับสนองงานด้านการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ ของเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ในระดับต่าง ๆ และภารกิจด้านงานนิคคกรรม ดำเนินการเกี่ยวกับพระภิกษุผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดระเบียบวินัยสงฆ์

1.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการปกครองคณะสงฆ์

จากการศึกษาวิเคราะห์ภารกิจด้านการปกครองคณะสงฆ์ จากข้อมูลสารสนเทศ สถิติ รายงานประจำปี รายงานการประชุม การสัมมนา การสนองงานด้านการปกครองคณะสงฆ์ของกรมการศาสนา ประมวลปัญหาและอุปสรรคได้ ดังนี้

1) การขาดแคลนพระสังฆาธิการในระยะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ยังมีความขาดแคลนพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาส รวมทั้งรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาส จากข้อมูลสถิติจำนวนวัดมีรวมทั้งสิ้น 30,377 วัด (รายงานการศาสนา, 2540) ประเมินการว่ามีวัดมีเจ้าอาวาสประมาณ 24,663 วัด จึงมีความขาดแคลนเจ้าอาวาสประมาณ 5,714 รูป ทั้งนี้ เนื่องจากขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีคุณสมบัติครบถ้วน กระบวนการสรรหาและแต่งตั้งยังไม่สามารถดำเนินการได้รวดเร็ว ทันเวลา และเหมาะสมทำให้การดูแล การบริหารการจัดการปกครองของวัดประสบปัญหาค่อนข้างมาก

2) พระสังฆาธิการขาดความรู้ด้านการบริหาร การปกครอง การบริหารการจัดการวัด ยังไม่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดังที่ควร เจ้าอาวาสและพระสังฆาธิการในแต่ละระดับยังไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมด้านความพร้อมความรู้ความสามารถในการปกครองและดำเนินการตามภารกิจอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาค่อนข้างมากจนถึงปัจจุบัน เช่น ปัญหาเกี่ยวเนื่องกับพระสงฆ์ที่ไม่ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมวินัย ระเบียบวินัย

สงฆ์ หรือปฏิบัติตนไม่สมควรแก่สมณสาธูป ปัญหาการใช้วัดและศาสนสถานไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ขัดกับกฎหมาย กฎระเบียบของฝ่ายบ้านเมือง ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาด้านการปกครองผู้ที่อาศัยอยู่ในวัด ปัญหาด้านการจัดการทรัพย์สินสมบัติของวัด เป็นต้น

3) ระบบงานยังไม่ชัดเจน การดำเนินการด้านการปกครองของคณะสงฆ์ในส่วนภูมิภาคด้านการดำเนินการ การติดต่อสื่อสาร การประมวลข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ยังขาดความคล่องตัวและยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากยังไม่มีการจัดองค์กร บุคลากร และระบบงานรองรับการทำงานด้านการบริหารและการปกครองของคณะสงฆ์ ทั้งระดับภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล กรมการศาสนาซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐที่สนองงานนี้ ไม่มีบุคลากรในส่วนภูมิภาคที่รับผิดชอบปฏิบัติงานโดยตรง เป็นงานที่ขอให้เจ้าหน้าที่บางส่วนในสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและสำนักงานศึกษาธิการอำเภอ (ตามโครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการเดิม) ช่วยดำเนินการแทน

4) ขาดงบประมาณ ยังมีความขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนด้านการบริหารและการปกครองของคณะสงฆ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะงานตรวจการคณะสงฆ์ต้องเจียดจ่ายจากงบประมาณศาสนสมบัติกลาง ซึ่งมีไม่เพียงพอ

1.3 การสนับสนุนทรัพยากร

กรมการศาสนาดำเนินการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อสนองงานด้านการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ ได้แก่ การรับสนองงานสมเด็จพระสังฆราช การบริหารงานในฐานะเลขาธิการมหาเถรสมาคม การขอพระราชทานสมณศักดิ์ การจัดทำแผนและบริหารงบประมาณศาสนสมบัติกลาง การอุดหนุนนิตยภัตแด่พระสมณศักดิ์ และพระสังฆาธิการ การตรวจการของคณะสงฆ์ งานนิคหกรรม และงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 ความคาดหวังต่องานการปกครองคณะสงฆ์ในอนาคต

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และจากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิในเดือนสิงหาคม 2545 พบว่า ความคาดหวังต่องานการปกครองคณะสงฆ์ในอนาคต มีเรื่องที่สำคัญเร่งด่วน รวม 5 ประการ ดังนี้

- 1) การปกครองคณะสงฆ์ ควรยึดแนวทางหลัก 3 ประการ คือ
 - (1) หลักพระธรรมวินัย
 - (2) หลักการบริหารองค์กร
 - (3) หลักดุลยภาพในความสัมพันธ์รัฐกับประชาชน

2) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ควรเน้นด้านการปกครองคณะสงฆ์ที่แยกอำนาจการบริหารด้านนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการจากมหาเถรสมาคม มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปยังส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะในระดับจังหวัด โดยมีคณะกรรมการ องค์กรหรือหน่วยงานรองรับการบริหารและการปฏิบัติงาน โดยกำหนดโครงสร้างการปกครองและมาตรการต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ และบังเกิดผลดีต่อพระพุทธศาสนา กล่าวคือ (1) เป็นหลักประกันที่จะให้วิถีชีวิต "บวชเรียน" หรือ "ศึกษา" สืบทอดต่อไปอย่างจริงจังมั่นคง และ (2) เป็นฐานรองรับระบบความสัมพันธ์ที่พูกันระหว่างวัดกับชุมชนในเชิงพัฒนาภูมิธรรม ภูมิปัญญา

3) ควรยึดหลักการปกครองเพื่อการศึกษาพัฒนาตนเองมิใช่การปกครองด้วยอำนาจ

4) ควรจัดให้มีระบบและกลไกในการแก้ปัญหาพระสงฆ์ที่ประพฤติล่วงพระธรรมวินัย ควบคู่กันไปกับระบบการปกครองของคณะสงฆ์ทุกระดับที่สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

1.5 คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์

คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์ในด้านการปกครอง ได้แก่

1) รอบรู้หลักพระธรรมวินัยที่ถูกต้อง คร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยจนเป็นที่เลื่อมใส ศรัทธาของประชาชน

2) มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะตามหลักการบริหารองค์กร หลักการบริหารคน และทรัพยากร มีความเข้าใจและรู้จักใช้กฎหมาย กฎระเบียบต่าง ๆ

3) มีความรู้และทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับชุมชน

2. ด้านการเผยแผ่

2.1 เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ

ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นับเป็นภารกิจที่สำคัญภารกิจหนึ่งของคณะสงฆ์ เนื่องจากเป็นภารกิจเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนา และทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองต่อไป

ในสมัยพุทธกาล (กรมการศาสนา, 2545) พระพุทธเจ้าทรงเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยวิธีการสั่งสอนหลักธรรมไปตามแคว้นต่าง ๆ ในชมพูทวีปด้วยพระองค์เอง รวมทั้งมอบหมายให้พระสงฆ์ผู้เป็นศิษย์ดำเนินการเผยแผ่ด้วยวิธีเดียวกันกับที่พระองค์ปฏิบัติจนพระองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังจากนั้นได้มีการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาครั้งใหญ่ ในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช (พ.ศ. 235) โดยได้มีการส่งพระสมณทูตเดินทางไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ดินแดนไกล ๆ รวม 9 สาย ส่งผลให้พระพุทธศาสนาแผ่ขยายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก นอกเหนือจากชมพูทวีป เหตุการณ์ในครั้งนั้นทำให้พระพุทธศาสนาเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยพระสมณทูต 2 รูป คือ พระโสณ และพระอุตตระ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยในอดีต ใช้รูปแบบการเผยแผ่อยู่ที่วัดในรูปของการชักนำให้ประชาชน โดยเฉพาะผู้ชายเข้ามาบวชเพื่อเรียนอยู่ในวัด และใช้วิธีเทศนาสั่งสอนหลักธรรมแก่คนทั่วไปในวันธรรมสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเทศกาลสำคัญทางวัฒนธรรม ส่วนพระมหากษัตริย์และฝ่ายบ้านเมืองจะให้การส่งเสริมสนับสนุนโดยตลอด

เป้าหมาย ภารกิจและผู้รับผิดชอบด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน แบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) คณะสงฆ์ หมายถึง มหาเถรสมาคม ซึ่งประกอบด้วย หน่วยสนับสนุนและรับสนองงาน ได้แก่ พระสังฆาธิการทุกระดับและพระสงฆ์ทั่วประเทศ รวมทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

กิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดำเนินการโดยคณะสงฆ์ จัดดำเนินการในหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่หน่วยดำเนินการที่สำคัญ คือ วัด กิจกรรมการเผยแผ่ที่สำคัญ มีดังนี้

- (1) จัดให้มีการเทศน์ในวันธรรมสวนะและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา
- (2) จัดอบรมเยาวชนด้านปฏิบัติธรรมภาคฤดูร้อน โดยวัดดำเนินการประสานงานกับสถานศึกษา เพื่อเชิญชวนให้เยาวชนเข้ารับการอบรมด้วยความสมัครใจ
- (3) จัดฝึกอบรมปฏิบัติธรรมแก่ประชาชน โดยการบวชเนกขัมมะ (ศีลจารีณี)
- (4) จัดฝึกอบรมพระนักเทศน์ พระนักเผยแผ่ประจำจังหวัด
- (5) จัดฝึกอบรมพระธรรมทายาท

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดกิจกรรมโดยจัดอบรมปฏิบัติธรรมสำหรับประชาชน จัดส่งพระนิสิตออกไปปฏิบัติภารกิจ รวมทั้งด้านการเผยแผ่ ก่อนสำเร็จการศึกษาเพื่อเป็นการฝึกหัดให้ได้รับประสบการณ์ตรงและจัดการโครงการเผยแพร่ธรรมะทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์

2) หน่วยงานราชการ

หน่วยงานราชการที่ดำเนินการด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนามี 2 ประเภท ได้แก่

(1) หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ กรมการศาสนา (ปัจจุบันตั้งแต่ 2 ตุลาคม 2546 แยกเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี และกรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม โดยกรมการศาสนา (ใหม่) มีหน้าที่รับผิดชอบงานด้าน งานพิธี

งานอุปถัมภ์ศาสนาอื่น และงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม งานที่เหลือทั้งหมดของกรมการศาสนา (เดิม) เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

กิจกรรมด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของกรมการศาสนา เป็นไปตามแผนงาน และโครงการ ซึ่งได้รับงบประมาณรายจ่ายประจำปีในแต่ละปี กิจกรรมที่ดำเนินการในแผนพัฒนา การศาสนา ระยะที่ 8 (พ.ศ. 2541 – 2544) และในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) มีกิจกรรมหลักที่สำคัญที่ดำเนินการในแผนพัฒนาฯ ระยะ ที่ 8 และในปีต้นแผน พัฒนาฯ ระยะที่ 9 ปี พ.ศ. 2545 ได้แก่

1.1 การจัดอบรมปฏิบัติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน ณ พุทธมณฑล (12 ครั้ง) ครั้งละ 5 – 7 วัน จำนวนประมาณ 24,000 คน

1.2 การจัดแข่งขันตอบปัญหาศีลธรรม รายการธรรมะกับเยาวชน ทางสถานี โทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. (เดือนละ 3 ครั้ง รวม 36 ครั้ง มีนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันจากโรงเรียนต่าง ๆ ประมาณ 700 โรงเรียน)

1.3 การจัดรายการสนทนาธรรม รายการ "ธรรมะกับปัญหาชีวิต" ทางสถานี โทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. (เดือนละ 1 ครั้ง)

1.4 การจัดโครงการฝึกอบรมพระนักเทศน์ พระนักเผยแผ่ พระวิปัสณาจารย์ (ประมาณ 400 รูป 200 รูป และ 400 รูป ตามลำดับ)

1.5 การจัดโครงการ "ค่ายพุทธบุตร" อบรมจริยธรรมแก่นักเรียน โดยมอบให้ จังหวัดดำเนินการ (ครั้งละ 3 วัน 2 คืน จำนวนประมาณ 75,000 คน)

1.6 การจัดอบรมครูและบุคลากรด้านจริยศึกษา โดยมอบให้เขตพื้นที่การศึกษา ดำเนินการ (จำนวน 400 คน)

1.7 การจัดแข่งขันสวดมนต์หมู่ทำนองสรภัญญะ ระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ในส่วนกลางและทุกจังหวัดในส่วนภูมิภาค

1.8 จัดงบประมาณอุดหนุนการดำเนินงานด้านการเผยแผ่ของพระสงฆ์ ได้แก่ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระธรรมทูต (ประมาณ 3,200 รูป) หน่วยอบรมประชาชนประจำ ตำบล (5,298 หน่วย) หน่วยเผยแผ่ศีลธรรม (153 หน่วย) กลุ่มพุทธศาสนาในสถานศึกษา (144 กลุ่ม)

1.9 จัดกิจกรรมวันแม่แห่งชาติ โดยจัดแข่งขันการกล่าวคำอาราธนาในพุทธพิธี ของนักเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (300 คน)

1.10 จัดส่งเสริมจริยธรรมเด็ก ในวันเด็กแห่งชาติ โดยคัดเลือกนักเรียน นักศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมดีเด่น เพื่อรับเกียรติบัตร (300 คน)

1.11 คัดเลือกข้าราชการตัวอย่างประจำปี ของกรมทุกกรม ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อรับโล่และเกียรติบัตร ในวันที่ 1 เมษายน ซึ่งเป็นวันคล้ายวันสถาปนากระทรวงศึกษาธิการ (202 คน)

1.12 ผลิตสื่อการเรียนการสอน หนังสือประกอบการค้นคว้าทางพระพุทธศาสนา เอกสารและอุปกรณ์การเรียนการสอนจริยศึกษา เพื่อเผยแพร่ (ประมาณ 100,000 เล่ม)

(2) หน่วยงานที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านศาสนา ที่จัดกิจกรรมด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลายหน่วยงาน เช่น

1. กรมวิชาการ และกรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการ
2. สถานศึกษาทุกระดับ (รวมทั้งสถานศึกษาเอกชน)
3. กรมเสมียนตรา สำนักงานปลัดกระทรวงกลาโหม
4. กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารบก ทหารเรือ และทหารอากาศ
5. กองทัพอากาศ ทั้ง 4 ภาค และหน่วยทหารที่มีอนุศาสนาจารย์ในสังกัด
6. สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
7. กรมราชทัณฑ์ กระทรวงมหาดไทย และเรือนจำทั่วประเทศ
8. ศาลคดีเด็กและเยาวชน และสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก กระทรวงยุติธรรม
9. สถานสงเคราะห์และฝึกอาชีพ กรมประชาสงเคราะห์
10. สำนักงานเอกลักษณ์แห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี
11. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) สำนักงานนายกรัฐมนตรี

หน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยจัดกิจกรรมอบรมด้านศีลธรรม จริยธรรม ธรรมะ สำหรับเจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่อยู่ในสังกัดหรืออยู่ในความรับผิดชอบหรือเกี่ยวข้อง โดยพระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ อนุศาสนาจารย์ ครู – อาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่เป็นวิทยากรในการอบรม สำหรับกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการอบรมครูสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา และจัดประชุมสัมมนาเพื่อจัดทำหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนา

3) หน่วยงานเอกชน

หน่วยงานเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญ ได้แก่ พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ซึ่งมีพุทธสมาคมจังหวัดต่าง ๆ ทุกจังหวัด ยุวพุทธิกสมาคมแห่ง

ประเทศไทย มียิวพุทธิสมาคมจังหวัด และมีองค์กรในรูปของสมาคม มูลนิธิ ศูนย์เผยแผ่ ศูนย์อบรมศีลธรรม หน่วยเผยแผ่ศีลธรรมที่จัดตั้งและดำเนินการโดยคณะบุคคล บุคคล วัด หน่วยงาน สถาบันการศึกษา ฯลฯ อีกเป็นจำนวนมากกระจัดกระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ซึ่งกิจกรรมด้านการเผยแผ่ที่หน่วยงานเอกชนเหล่านี้จัดขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการอบรมธรรมะให้นักเรียน ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยพระสงฆ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ และหรือเจ้าหน้าที่เป็นวิทยากรในการอบรม

2.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

จากการศึกษาวิเคราะห์ภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากรายงานของคณะสงฆ์ ข้อมูลสารสนเทศ สถิติ รายงานประจำปี รายงานการประชุม การสัมมนา การดำเนินงานของกรมการศาสนาและหน่วยงานสนับสนุนอื่น ๆ และข้อมูลจากการประชุมผู้ทรงคุณวุฒิประมวลปัญหาและอุปสรรคได้ 3 ประการ ดังนี้

1) การดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระยะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน ยังไม่มีการกำหนดนโยบาย พันธกิจ เป้าหมาย และวิธีการที่เป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งงานของคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชน มีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดการประสานเชื่อมโยงและสัมพันธ์กัน ทำให้การดำเนินงานยังไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร พุทธศาสนิกชนส่วนใหญ่ยังไม่ได้นำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่การประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามาก่อนข้างมาก

2) ความขาดแคลนบุคลากรด้านการเผยแผ่ที่มีความรู้ความสามารถเพียงพอ และยังไม่มีการส่งเสริมสนับสนุนที่เป็นระบบและมีคุณภาพทั้งพระสังฆาธิการ พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่และฆราวาส รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี - ธรรม ไม่มีหมวดวิชาว่าด้วยการเผยแผ่ รวมทั้งการเทศน์ การสั่งสอนอบรมด้านธรรมะแก่ประชาชน

3) ความขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ เอกสารและสื่อด้านการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา และการผลิตยังไม่เป็นระบบและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีลักษณะต่างคนต่างผลิตและต่างคนต่างใช้ ทำให้การดำเนินงานยังขาดประสิทธิภาพ

2.3 การสนับสนุนทรัพยากร

คณะสงฆ์ให้การอุดหนุนการอบรมเยาวชนด้านปฏิบัติธรรม การฝึกอบรมปฏิบัติธรรมแก่ประชาชน การฝึกอบรมพระนักเทศน์ พระนักเผยแผ่ประจำจังหวัด การฝึกอบรมพระธรรมทายาท มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ให้การอุดหนุนการอบรม พระนิสิตก่อนออกไปฝึกงาน

หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ กรมการศาสนา จัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อดำเนินการและสนับสนุนด้านการเผยแผ่ กิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ใน

ข้อ 2.1 ข้อ 2) ข้อ (1) ทุกกิจกรรม การสนับสนุนงบประมาณในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของกรมการศาสนา คิดในภาพรวมเป็นงบประมาณ ประมาณปีละ 70 ล้านบาท หน่วยงานราชการที่สนับสนุนงานในด้านนี้ และหน่วยงานเอกชนให้การอุดหนุนการดำเนินการ ในการฝึกอบรมผู้ที่เกี่ยวข้อง ตามศักยภาพของแต่ละหน่วยงานในแต่ละปี

2.4 ความคาดหวังต่องานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต

ความคาดหวังต่องานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต มีดังนี้

1) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีคณะสงฆ์ (พระสงฆ์) เป็นแกนนำและสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนและดำเนินการ กำหนดนโยบายภารกิจ เป้าหมาย และแผนปฏิบัติการร่วมกันให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และประชาชนทุกคน จัดทำและพัฒนาหลักสูตร เนื้อหา ตำรา คู่มือ สื่อ อุปกรณ์ให้ทันสมัยและมีความหลากหลายเหมาะสมกับกลุ่มคน สามารถให้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เน้นการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ โดยการดำเนินงานทุกส่วนจะต้องประสานสัมพันธ์และส่งเสริมผลดีต่องานโดยส่วนรวม

2) ทุกหน่วยงานต้องการให้มีการจัดอบรมประชาชนด้านคุณธรรมจริยธรรมทุกกลุ่ม เป้าหมาย ครอบคลุมให้มีบุคคลตัวอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อเป็นแบบอย่างให้คนยึดถือและปฏิบัติตาม ใช้ระบบการอบรมสั่งสอนด้วยอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยชวนให้เกิดความเชื่อถือและติดตาม

3) ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนด้านความพร้อมและความรู้ความสามารถของบุคลากรที่ดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีคุณภาพ

2.5 คุณสมบัติและภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

คุณสมบัติและภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของพระสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังนี้

1) มีจริยวัตรตรงดงาม อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างให้น่าเคารพยกย่อง และเกิดความเลื่อมใสศรัทธา เป็นตัวอย่างของการประหยัด สมถะ ไม่เห่อเหิม และฟุ้งเฟ้อ

2) มีความรู้และภูมิธรรมที่สามารถสั่งสอนอบรมประชาชนด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องทางจิตให้แก่ประชาชนได้ และสามารถให้แนวทางแก่ประชาชนเกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

3. ด้านการศาสนศึกษา

3.1 เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ

ภารกิจด้านการศาสนศึกษาถือเป็นภารกิจหลักของคณะสงฆ์ตามหลักการของพระพุทธศาสนา การบรรพชา อุปสมบทเป็นสามเณรหรือเป็นพระภิกษุ จะต้องศึกษาพระธรรมวินัยหรือการศาสนศึกษา ถือเป็นกรบวช - เรียน ที่เป็นหลักสำคัญของพระพุทธศาสนา

ด้านการศาสนศึกษา มีเป้าหมาย ภารกิจ และผู้รับผิดชอบ แบ่งได้เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1) คณะสงฆ์ รับผิดชอบการจัดการศึกษาให้แก่พระภิกษุสามเณร ด้านการศึกษา พระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี โดยเรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี สนามหลวง โดยแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการศึกษาในแต่ละด้าน ได้แก่ แม่กองธรรม สนามหลวง และกองบาลี ดูแลรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายจัดระบบการศึกษา พัฒนาบุคลากร ดำเนินการในการจัดการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผล (โดยการสอบ)

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี (กรมการศาสนา, 2527) เริ่มจากรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้จัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กและเยาวชนขึ้น โรงเรียนแห่งแรกตั้งขึ้นที่วัดมหรณพาราม และเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับทำให้การศึกษาถูกแยกการศาสนา คณะสงฆ์จึงได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดมหาธาตุ และวัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อการจัดการเรียนการสอนภาษาบาลีตามหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ใช้ตำราเรียนเป็นภาษาไทยและจากคัมภีร์บาลีที่จัดพิมพ์ขึ้น วิชาการพระพุทธศาสนาได้ขยายตัวขึ้นตามลำดับ โดยหลังจากนั้นมหาเถรสมาคมได้กำหนดหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมขึ้นในปี 2545 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อกำหนดความรู้ องค์ันักรรรมแก่สามเณร สำหรับยกเว้นการเกณฑ์ทหาร ตามพระราชบัญญัติเกณฑ์ทหาร ร.ศ. 124 (พ.ศ. 2448) หลักสูตรประกอบด้วย วิชาธรรมวิภาค วินัยบัญญัติ พุทธประวัติและเรียงความแก้กระทู้ธรรม ผู้สอบผ่านองค์ันักรรรมตามหลักสูตรนี้เรียกว่า นักธรรมชั้นตรี (นักธรรมตรี) ต่อมาได้ขยายหลักสูตรนักธรรมชั้นโทจนถึงหลักสูตรนักธรรมชั้นเอก ครบบริบูรณ์ในปี พ.ศ. 2464

สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ปรากฏหลักฐานว่า ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์ มหาราช กรุงศรีอยุธยา ได้กำหนดเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลี จำนวน 84,000 พระธรรมขันธ์ เป็นหลักสูตรและจัดให้มีการแปลสอบความรู้เพื่อรับรองวิทยฐานะเป็น บาเรียน (เปรียญ) ตรี (แปลจบพระสุตตันตปิฎก) บาเรียนโท (แปลจบพระสุตตันตปิฎก และพระวินัยปิฎก) และบาเรียนเอก (แปลจบพระสุตตันตปิฎก พระวินัยปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก) การสอบราชสำนักเป็นผู้ประกอบสอบ เรียกว่า "การสอบสนามหลวง" ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย กรุงรัตนโกสินทร์ โปรดเกล้าฯ ให้ปฏิรูปการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

โดยแบ่งออกเป็น 9 ระดับ ได้แก่ ผู้สอบประโยค 1 – 2 – 3 เรียกเป็นบาเรียนตรี ประโยค 4 – 5 – 6 เรียกเป็นบาเรียนโท และประโยค 7 – 8 – 9 เรียกเป็นบาเรียนเอก

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม คณะสงฆ์จัดให้มีหลักสูตรสำหรับฆราวาสด้วย เรียกว่า ธรรมศึกษา แบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ธรรมศึกษาตรี โท เอก

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลีดังกล่าว ได้ถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน โดยคณะสงฆ์ได้จัดตั้งสำนักเรียนขึ้นเพื่อดำเนินการในการจัดการศึกษาทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กระจายกันอยู่ทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2545 มีสำนักเรียนรวม 9,195 แห่ง ผู้เข้าสอบ ปี พ.ศ. 2544 แผนกบาลี 41,284 รูป แผนกธรรมและธรรมศึกษา 666,441 รูป/คน (กรมการศาสนา, 2545)

2) กรมการศาสนา (ปัจจุบันเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ)

กรมการศาสนา มีหน้าที่รับสนองงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ในงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณเพื่อให้การอุดหนุนสำนักเรียนและการสอบธรรม บาลีสนามหลวง การดำเนินการในการสอบ การจัดทำหนังสือตำราเรียน และการอำนวยความสะดวกและประสานการดำเนินงาน

งานที่สำคัญอีกด้านหนึ่งของกรมการศาสนา ได้แก่ การเป็นเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการและประสานงานการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2514 การศึกษาพระปริยัติธรรมตามหลักสูตรนี้ เป็นการจัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร (ส่วนใหญ่จะเป็นสามเณร) เรียนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 เช่นเดียวกับสถานศึกษาของรัฐและเอกชน โดยเพิ่มการศึกษาด้านธรรมและบาลีควบคู่กันไปด้วย

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตั้งอยู่ในวัด การบริหารและการดำเนินการเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีพระสงฆ์เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน กรมการศาสนาให้ความช่วยเหลือในการบริหารและการดำเนินงาน การจัดตั้งงบประมาณ สนับสนุน การจัดทำวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดและประเมินผลการเรียนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศ จำนวน 402 โรงเรียน มีนักเรียน จำนวน 67,350 รูป (กรมการศาสนา, 2545)

3) กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ กำกับดูแลงานของมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งจัดการศึกษาระดับปริญญาตรีขึ้นไป

3.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการศาสนศึกษา

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า งานด้านการศาสนศึกษามีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี ยังขาดการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการเรียนให้ทันสมัย (หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน, 28 สิงหาคม 2546) สำนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่เป็นปีกแผ่นมีขนาดเล็ก กระจายอยู่ตามวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ มีความขาดแคลนด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อ และครูผู้สอน โดยเฉพาะครูสอนวิชาบาลี ครูที่มีความรู้ดีส่วนใหญ่มักจะอยู่ในตัวเมือง กระบวนการจัดการเรียนการสอนยังจัดได้ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เน้นการออกข้อสอบจากส่วนกลาง และการสอบข้อเขียนเป็นหลัก ล้มฤทธิ์ผลทางการเรียน จึงมีค่อนข้างน้อย

2) การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังขาดระบบการบริหารและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ เจ้าหน้าที่ผู้ดำเนินงานของกรมการศาสนา มีจำนวนน้อยไม่เพียงพอกับปริมาณและคุณภาพ ประจำทำงานในส่วนกลาง และยังมีปัญหาด้านการประสานและการดำเนินงานในส่วนภูมิภาค โรงเรียนปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ส่วนใหญ่ยังขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพและงบประมาณที่ได้รับยังไม่เพียงพอและเหมาะสมกับการดำเนินงาน งบประมาณค่าใช้จ่ายต่อหัวที่กรมการศาสนาได้รับการจัดสรรจากงบประมาณรายจ่ายประจำปีในแต่ละปี ได้รับประมาณร้อยละ 60 – 65 เมื่อเทียบค่าใช้จ่ายต่อหัวของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในสถานศึกษาของรัฐ

3) ในระยะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันมีพระภิกษุสามเณรสนใจการศึกษาปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามากขึ้น เมื่อจบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้ว สามารถศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง รวมทั้งสถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้ ทำให้สนใจเรียนวิชาทางโลกมากกว่าทางธรรม ซึ่งอาจมีปัญหาด้านการสืบทอด มีปัญหาการสร้าง ความสมดุลระหว่างความรู้และการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยกับการเรียนวิชาทางโลก

4) งานด้านการจัดธรรมศึกษาสำหรับประชาชน นักเรียนและนักศึกษา ยังดำเนินการได้ไม่กว้างขวางเท่าที่ควร การส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษา ยังอยู่ในวงจำกัด

3.3 การสนับสนุนทรัพยากร

กรมการศาสนาเป็นผู้ดำเนินการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อให้การอุดหนุน การดำเนินงานด้านการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา โดย คณะสงฆ์ได้เจียดจ่ายงบประมาณส่วนหนึ่งจากงบประมาณศาสนสมบัติกลางสำหรับการดำเนินงานบางส่วนของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี เช่น การจัดสอน ธรรม – บาลี สนามหลวง การมอบประกาศนียบัตร พัตยศ เป็นต้น

กระทรวงศึกษาธิการ โดยหน่วยงานฝ่ายแผนงานและงบประมาณดำเนินการขอตั้ง งบประมาณรายจ่ายประจำปี ตามคำขอของมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง

3.4 ความคาดหวังต่องานการศึกษาในอนาคต

จากการศึกษาวิเคราะห์ พบว่า ความคาดหวังต่องานการศึกษาในอนาคต มีจุดเน้น 3 ประการ ดังนี้

1) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี จะยังคงรักษาเอกลักษณ์และแนวทางการจัดการศึกษาในลักษณะเดิม แต่ควรจะได้มีการปรับปรุงหลักสูตร วิธีการบริหารและดำเนินการ วิธีการเรียนการสอน สื่อ และระบบการวัดและประเมินผลให้ทันสมัย ให้มีประสิทธิภาพและ ประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2) การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ต้องให้มีการศึกษาพระธรรมวินัย ทั้งทางธรรม – บาลี ควบคู่กันไปกับความรู้วิชาสามัญยังมีลักษณะที่เหมาะสม เพื่อการสืบต่ออายุ พระพุทธศาสนา

3) การศาสนศึกษาของคณะสงฆ์ ต้องการให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานได้รับเงิน อุดหนุนเช่นเดียวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐ เพื่อให้มีการพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาครู – อาจารย์เท่าเทียมกัน เน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมและวิถีชีวิตความเป็นพระภิกษุ สามเณรที่มีเอกลักษณ์เด่นชัด มีระบบและวิธีการจัดการศึกษาที่ทันสมัยและมีคุณภาพ เพื่อพระ ภิกษุสามเณรที่สำเร็จการศึกษาในด้านนี้ สามารถเป็นผู้นำในทางจิตวิญญาณให้แก่คน และ พัฒนาสังคมได้เป็นอย่างดี

3.5 คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์

คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์ด้านการศาสนศึกษา ได้แก่ การเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารและดำเนินการด้านการศาสนศึกษา มีวิสัยทัศน์ กว้างไกล ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เห็น ความสำคัญของการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนให้พระสงฆ์สามเณรได้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อ สามารถสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาได้

4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์

4.1 เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนดและผู้รับผิดชอบ

เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนดและผู้รับผิดชอบสนองงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ของ คณะสงฆ์แบ่งออกได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) กรมการศาสนา (ปัจจุบันเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ)

(1) ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นการศึกษาที่สนับสนุนให้วัดจัดขึ้น เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการศึกษาสงเคราะห์ โดยวัดจัดกิจกรรมเพื่อการปลูกฝัง ศีลธรรม วัฒนธรรม และประเพณีอันดีงามแก่เด็กและเยาวชน และการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญควบคู่กันไปด้วย ดำเนินการเฉพาะวันอาทิตย์ จัดตั้งตามระเบียบกรมการศาสนาปัจจุบัน มีศูนย์รวมทั้งสิ้น 1,34 แห่ง ครู 10,272 รูป/คน นักเรียน 228,159 คน (กรมการศาสนา, 2545) มี กิจกรรมที่สำคัญต่าง ๆ เช่น การประกวดการบรรยายธรรม กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ โครงการอบรม เยาวชนค่ายพุทธบุตร เป็นต้น โดยกรมการศาสนาจัดสรรงบประมาณเป็นเงินอุดหนุนการ ดำเนินงาน

(2) ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด เป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็ก ก่อนวัยเรียน (อายุตั้งแต่ 3 – 5 ปี) โดยจัดเป็นการกุศลไม่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียน มีพระภิกษุ สามเณรเป็นครูผู้สอน และมีฆราวาสเป็นครูพี่เลี้ยงช่วยดูแลรับผิดชอบด้านการดำเนินงานและ ช่วยทำการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กเล็กก่อนเข้าเรียนในระดับ ประถมศึกษา ปลูกฝังวัฒนธรรม ประเพณีไทยในการพัฒนาสังคมและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในวัดให้ เกิดประโยชน์ต่อชุมชน ซึ่งในปีงบประมาณ 2545 มีศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด รวมทั้งสิ้น 4,040 ศูนย์ มีเด็กในศูนย์ จำนวน 248,590 คน ครูพี่เลี้ยง จำนวน 11,450 คน (กรมการศาสนา, 2545)

งานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด กรมการศาสนา กำลังดำเนินการถ่ายโอน กิจกรรมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจาย อำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 เป็นต้น ไป

2) กระทรวงศึกษาธิการ

กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนดูแลรับผิดชอบและสนับสนุนการดำเนินงานโรงเรียนการกุศลของวัดที่จัดตั้งขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะโรงเรียนเอกชนจัดการศึกษาระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดสำหรับเด็กและเยาวชนชาย - หญิง และสำหรับพระภิกษุสามเณรด้วย โรงเรียนใช้หลักสูตรของโรงเรียนสายสามัญ ยกเว้นรายวิชาที่พระภิกษุสามเณรไม่สามารถเรียนได้ก็จะให้เรียนวิชาศาสนปฏิบัติแทน โดยรัฐจัดสรรงบประมาณอุดหนุน โรงเรียนไม่เก็บค่าเล่าเรียน ปัจจุบันมีโรงเรียนการกุศลในวัดรวมทั้งสิ้น 60 โรงเรียน (กรมการศาสนา, 2545)

4.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการศึกษาสงเคราะห์

การดำเนินงานด้านการศึกษาสงเคราะห์ในระยะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มีปัญหาและอุปสรรค ดังนี้

1) การดำเนินงานศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ยังขาดกลไกและระบบการบริหารและการดำเนินการที่สามารถจูงใจเด็กให้เข้าวัดในวันอาทิตย์เป็นจำนวนมากได้ตามความมุ่งหวังและอีกส่วนหนึ่งเป็นผลจากความขาดแคลนด้านงบประมาณสนับสนุนบุคลากรและข้อจำกัดด้านทรัพยากรของวัด รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น เช่น สถาบันการศึกษายังมีน้อย

2) การดำเนินงานศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด มีการขยายตัวด้านปริมาณมากเกินไป โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาฯ ระยะเวลาที่ 7 (พ.ศ. 2536 – 2540) ทำให้ประสบปัญหาด้านการขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน ปัญหาด้านการดำเนินงานที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งปัญหาการจัดซื้อจัดหาอาหารเสริม (นม) สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับเด็ก

3) กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษาสงเคราะห์ในด้านอื่น ๆ ของวัด และพระสงฆ์ยังจัดทำได้ในวงค่อนข้างจำกัด เช่น การมอบทุนการศึกษาและอื่น ๆ ทั้งนี้ เนื่องจากวัดและพระสงฆ์ยังขาดความเรียบร้อยและยังไม่มี การส่งเสริมการดำเนินการอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม

4.3 การสนับสนุนทรัพยากร

กรมการศาสนาดำเนินการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี สำหรับการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด โดยวัดเป็นผู้จัดเรื่องสถานที่ เครื่องอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนตามศักยภาพที่มีอยู่ สำนักงานโรงเรียนการกุศลของวัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เป็นผู้ดำเนินการขอตั้งงบประมาณเพื่อให้การอุดหนุน โดยวัดร่วมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการดำเนินการในส่วนที่สามารถดำเนินการได้ เช่น ด้านสถานที่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น

4.4 ความคาดหวังต่องานการศึกษาสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

มีความคาดหวังให้คณะสงฆ์ โดยวัดและพระภิกษุสามเณรดำเนินการเป็นศูนย์กลาง และเป็นแกนนำในการจัดกิจกรรมด้านการศึกษาสงเคราะห์ได้อย่างกว้างขวาง แพร่หลาย ทั้งการส่งเสริมการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการจัดการศึกษาสงเคราะห์ในรูปแบบอื่น โดยเป็นผู้ประสานการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อการดำเนินงานในด้านนี้อย่างจริงจัง เป็นการแบ่งเบาภาระการจัดการศึกษาของรัฐ และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างวัดกับชุมชน

4.5 คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์

มีความต้องการให้พระสังฆาธิการมีความรู้ ความเข้าใจและมีความสามารถในการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในด้านการศึกษา โดยให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรที่มีอยู่สนับสนุนการพัฒนาเด็ก เยาวชนและครอบครัวให้มากขึ้น เพื่อสร้างชุมชนและสังคมให้เข้มแข็ง

5. ด้านสาธารณูปการ

5.1 เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ

เป้าหมาย ภารกิจและผู้รับผิดชอบงานด้านสาธารณูปการของคณะสงฆ์ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) คณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคมทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการของวัดและศาสนสมบัติกลาง (ที่วัดร้าง ที่ดิน อาคาร สิ่งปลูกสร้าง และทรัพย์สินที่มีได้เป็นของวัดใดวัดหนึ่งโดยเฉพาะ) และออกกฎหมายมหาเถรสมาคมให้ความเห็นชอบการโอนกรรมสิทธิ์ที่วัด ที่ธรณีสงฆ์ (ที่ดินของวัดที่ไม่อยู่ในที่ที่วัดตั้งอยู่) และที่ศาสนสมบัติกลาง แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการเพื่อกำกับดูแล สอดส่องและแนะนำการดำเนินงานของวัด ด้านสาธารณูปการให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับพระธรรมวินัยและวัตรปฏิบัติของพระภิกษุสามเณร มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น และเป็นไปโดยประหยัด โดยมีเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ได้แก่ เจ้าคณะภาค จังหวัด อำเภอ และตำบล มีอำนาจหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการของวัดในเขตการปกครอง ซึ่งเจ้าอาวาสมีหน้าที่บำรุงรักษาวัด จัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดีและให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 มาตรา 37) กิจกรรมที่วัดดำเนินการหน้าที่เจ้าอาวาส ได้แก่ การจัดให้มีกรรมการวัด ไวยาวัจกร และชุมชนเข้าร่วมดำเนินการตามความต้องการและสอดคล้องกันกับชุมชน ภายใต้การแนะนำของคณะสงฆ์และนโยบายรัฐ

2) กรมการศาสนา (ปัจจุบันเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ)

กรมการศาสนา มีหน้าที่ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงวัดและศาสนวัตถุ โดยดำเนินการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี จัดสรรเป็นเงินอุดหนุนสมทบการบูรณะปฏิสังขรณ์ และพัฒนาวัดทั่วไป และวัดที่ประสบวินาศภัยทั่วประเทศ ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่กรมการศาสนาและคณะสงฆ์กำหนด โดยมีกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่

(1) ให้การสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ร่มรื่น จัดกิจกรรมส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ การจัดศาสนศึกษา และกิจกรรมการพัฒนาอื่น ๆ เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน มีโครงการที่ดำเนินการที่สำคัญ เช่น

1. โครงการคัดเลือกวัดพัฒนาตัวอย่าง และวัดพัฒนาตัวอย่างที่มีผลงานดีเด่นตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
2. โครงการคัดเลือกวัดที่จัดอุทยานการศึกษาในวัด
3. โครงการสนับสนุนสมุนไพรในวัด
4. โครงการลานวัด ลานใจ ลานกีฬาต้านยาเสพติด

(2) ดำเนินการให้คำปรึกษา แนะนำ และจัดดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบก่อสร้างอาคาร เช่น โบสถ์ ศาลาการเปรียญ เมรุ ฯลฯ การจัดทำผังวัด การสำรวจรังวัดที่ดิน การขออนุญาตออกหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินของวัด การก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ อาคารเสนาสนะของวัด การช่วยเหลือ แนะนำในการจัดประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด และการดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติกลาง ได้แก่ การจัดประโยชน์ศาสนสมบัติกลางและที่ดินวัดร้าง

5.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านการสาธารณูปการ

งานด้านสาธารณูปการของคณะสงฆ์ มีปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ ดังนี้

1) วัดส่วนใหญ่ยังไม่มีการจัดทำแผนแม่บท (Master Plan) สำหรับอาคารเสนาสนะและอาคารสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ในวัด สำหรับเขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตจัดประโยชน์ อาคารสิ่งปลูกสร้างส่วนใหญ่จึงไม่เป็นระเบียบ ขาดความเหมาะสม และยังไม่เป็นไปตามหลักสถาปัตยกรรม และศิลปะวัฒนธรรมไทย

2) มีการก่อสร้างถาวรวัตถุในวัด ตามศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่ใหญ่โตเกินความจำเป็น เกิดปัญหาด้านการดูแลรักษาให้คงสภาพเดิม ไม่สอดคล้องกับนโยบายและแนวทางที่รัฐหรือคณะสงฆ์ต้องการ

3) วัดและชุมชนในบางแห่งขาดความร่วมมือในการบูรณะพัฒนาวัด และมีความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ต่าง ๆ และวัดที่อยู่ห่างไกลในชนบทยากจนหรือชายแดน มีความขาด

แคลน ขาดการบำรุงรักษา และได้รับการอุปถัมภ์ อุดหนุนจากรัฐน้อย ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการสร้างวัดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากในแต่ละปี และขาดพระสงฆ์ประจำดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง

4) วัดส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจการปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมายในงานด้านการดูแลรักษาและการจัดประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด การบริหารงานยังขาดประสิทธิภาพ ยังไม่มีระบบการควบคุมตรวจสอบที่เป็นรูปธรรม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาค่อนข้างมาก

5) ยังไม่มีการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อการวางแผนและการดำเนินงานด้านศาสนสมบัติของวัด และศาสนสมบัติกลางที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน ทำให้การดำเนินงานในด้านนี้ยังขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5.3 การสนับสนุนทรัพยากร

กรมการศาสนา ดำเนินการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อจัดสรรเป็นเงินอุดหนุนกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการบูรณะและพัฒนาวัด ตามเป้าหมายและภารกิจที่ได้รับไว้ในข้อ 5.2 ข้อ 2) โดยงบประมาณส่วนใหญ่จะมอบให้จังหวัดเป็นผู้พิจารณาดำเนินการจัดสรร ตามเกณฑ์ของกรมการศาสนา ในส่วนของวัดเป็นเงินบริจาคจากพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

5.4 ความคาดหวังต่องานการสาธารณูปการในอนาคต

ความคาดหวังต่องานการสาธารณูปการในอนาคต ประมวลได้ 5 ประการ ดังนี้

1) พัฒนาวัดให้เป็นที่เหมาะสมในการปฏิบัติศาสนกิจเป็นที่สัปปายะตามหลักธรรมวินัย และเพื่อส่งเสริมการศึกษาทั้งปริยัติและปฏิบัติ

2) พัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง สร้างถาวรวัตถุศาสนสถานอย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชา มีความเหมาะสมแก่ประโยชน์ใช้สอย ทั้งต่อพระสงฆ์และประชาชน

3) ทำนุบำรุง ดูแลรักษา และมีการจัดการเกี่ยวกับศาสนสมบัติของวัดที่ดี และเกิดประโยชน์สูงสุด จัดทำหลักฐานกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัด บัญชีการเงินและทรัพย์สินของวัด โดยถูกต้องเรียบร้อย มีการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

4) สร้างความสะดวกและก่อศรัทธาให้เกิดแก่ประชาชนในการมาบำเพ็ญกิจกรรมการกุศลในวัด

5) จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษา และการเรียนรู้ตามพระธรรมวินัยแก่พระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ เช่น กิจกรรม 5 ส. ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ

5.5 คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์

คุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์ ด้านการสาธารณูปการ มีดังนี้

1) พระสังฆาธิการมีความรู้ในหลักวิชาการออกแบบ การก่อสร้าง การบำรุงรักษา อาคารเสนาสนะในวัดตามสมควร รู้คุณค่าโบราณวัตถุและโบราณสถาน และวิธีการรักษา สามารถ ประสานประโยชน์ในการบูรณะและพัฒนาวัดได้อย่างเหมาะสม มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือของชุมชน

2) พระสังฆาธิการจัดอำนวยความสะดวกให้ประชาชนใช้ประโยชน์จาก สาธารณูปการต่าง ๆ ในวัด เพื่อการเรียนรู้ การฝึกอบรมด้านจิตใจ และการบำเพ็ญกุศลในวัดได้เป็น อย่างดีเป็นที่พึงพิงแก่ประชาชนได้

6. ด้านการสาธารณสงเคราะห์

6.1 เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ

เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ดังนี้

1) คณะสงฆ์ โดยพระสังฆาธิการแต่ละระดับได้สนับสนุนงานสาธารณสงเคราะห์แก่ ประชาชนในทุกประเภท เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ธนาคาร หมู่บ้าน ธนาคารข้าว การสงเคราะห์อาชีพ ให้แหล่งพักพิงเมื่อประชาชนประสบอุบัติเหตุและภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น เมื่อเกิดน้ำท่วม เกิดวาทภัย โรคระบาด ฯลฯ ซึ่งเป็นการดำเนินการอย่างกว้างขวางแพร่หลาย ทั่วประเทศ

2) กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดูแลให้การช่วยเหลือวัดที่ ประสบภัยต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย น้ำท่วม วาทภัย โรคระบาด จัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนวัดที่ จัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน โครงการการป้องกัน การติดยาและสารเสพติด เป็นต้น

6.2 ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

การสาธารณสงเคราะห์ยังทำได้ตามกำลังความสามารถและศักยภาพของแต่ละวัด แต่ละท้องถิ่น ยังมีได้ดำเนินการในภาพของแต่ละวัด แต่ละท้องถิ่น ยังมีได้ดำเนินการในภาพรวมที่มี แผนงาน โครงการ และกองทุนที่เป็นรูปธรรม งบประมาณที่รัฐอุดหนุนยังมีค่อนข้างขาดแคลน เมื่อ เทียบกับงานและความต้องการที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง

6.3 การสนับสนุนทรัพยากร

คณะสงฆ์โดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัด และ คณะสงฆ์ดำเนินการตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของชุมชน กรมการศาสนา ดำเนินการขอตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปี เป็นเงินอุดหนุนกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่ระบุไว้ในข้อ 6.1 ข้อ 2)

6.4 ความคาดหวังต่องานการสาธารณสงเคราะห์ในอนาคต

คณะสงฆ์ โดยเจ้าคณะพระสังฆาธิการและวัด เป็นแกนกลางร่วมรับผิดชอบและให้การสงเคราะห์เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นที่วัดตั้งอยู่ โดยร่วมมือกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6.5 คุณสมบัติเฉพาะภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของพระสังฆาธิการด้านการสาธารณสงเคราะห์

1) พระสังฆาธิการมีภาวะความเป็นผู้นำในการนำชาวบ้านให้เกิดความสามัคคีในการสงเคราะห์ผู้อื่น และร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

2) พระสังฆาธิการมีความรับผิดชอบร่วมแก้ปัญหาสังคมในชุมชน สามารถชี้แนะและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของประชาชนได้

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ผู้วิจัยนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบแสดงในตารางที่ 5 ส่วนที่ 2 รูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการตั้งสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
<p>1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวข้องในการตั้งสถาบันเพื่อการฝึกอบรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สาระ (Content Analysis)</p> <p>(1) การจัดองค์กรและการจัดการบริหารทั่วไป</p>	<p>ก. องค์ประกอบของสถาบัน</p> <p>1) สภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการกำหนดปรัชญา ค่านิยม หลักการ และภารกิจที่เป็นกิจกรรมของสถาบัน มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินการของสถาบัน และสร้างความสัมพันธ์กับสังคม</p> <p>2) หลักการ (Doctrine) หมายถึง ปรัชญา ค่านิยม หลักการ วัตถุประสงค์ ภารกิจ กิจกรรม กฎหมาย ความสัมพันธ์กับชุมชน และวิธีการดำเนินงานของสถาบัน โดยเน้นผลทางด้านสังคม</p> <p>3) กิจกรรม (Program) หมายถึง การกระทำ (Action) หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนและการให้บริการเพื่อสร้างผลผลิต</p> <p>4) ทรัพยากร (Resources) หมายถึง ตัวป้อน (Inputs) ต่าง ๆ ได้แก่ เงิน สิ่งก่อสร้าง มนุษย์ เทคโนโลยี และข้อมูลสารสนเทศ</p> <p>5) โครงสร้างภายใน หมายถึง การจัดโครงสร้างขององค์กรภายในสถาบัน เพื่อให้สถาบันสามารถดำเนินการและดำรงอยู่ได้ โดยมุ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ของสถาบันกับสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันมีการแลกเปลี่ยนและประสานเชื่อมโยงของทรัพยากรที่มีอยู่ของสถาบันกับสภาพแวดล้อม</p> <p>ข. รูปแบบการจัดการสถาบัน</p> <p>1) กฎระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของสถาบัน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสถาบัน สำหรับการบริหารงานภายในสถาบัน ต้องมีการวางกฎระเบียบ โดยอาจนำแบบอย่างมาจากที่อื่นหรือผู้บริหาร และสมาชิกทุกคนในสถาบันร่วมกันสร้างขึ้นได้ แล้วแต่ข้อกำหนดของกฎหมายรองรับสถาบัน</p> <p>2) การจัดการบริหารภายในสถาบัน สถาบันแต่ละแห่งจะต้องมีการจัดองค์กรบริหารงานภายในให้เป็นระบบ เพื่อความสะดวกคล่องตัวในการปฏิบัติงานเป็นสำคัญ</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
(2) การจัดการบริหารงานวิชาการ	<p>3) การวางแผนของหน่วยงาน ซึ่งเป็นแผนทั้งระยะยาวและระยะสั้นและแผนงานประจำปี เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ และสะดวกในการติดตามประเมินผลการทำงาน</p> <p>4) การบริหารทั่วไป การจัดการบริหารงานทั่วไปที่ดี จะช่วยทำให้การปฏิบัติงานในองค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>5) ความสัมพันธ์ต่อชุมชน การที่จะให้ชุมชนมาใช้บริการจากสถาบันจะต้องเปิดตัวให้ชุมชนรู้จัก เชื่อถือไว้วางใจ ซึ่งจะส่งผลให้สถาบันสามารถดำรงอยู่ได้ สถาบันจะต้องทำแผนโครงการไว้ล่วงหน้าและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้ทราบและไปใช้บริการได้</p> <p>6) งานบุคลากรและเจ้าหน้าที่ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากบุคลากรที่มีคุณภาพ การมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดีจะทำให้งานนั้นมีประสิทธิภาพ</p> <p>7) งานอาคารสถานที่ มีความสำคัญในเรื่องการให้บริการในการใช้งานแก่บุคลากร และนิสิตนักศึกษาการบริหารให้มีการใช้สถานที่อย่างคุ้มค่า จะทำให้ประหยัดงบประมาณและสูญเสียทรัพยากรน้อยลง</p> <p>8) การจัดทำงบประมาณและการจัดหาทุนงบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้งานดำเนินต่อไปตามแผนที่กำหนดไว้ได้อย่างสะดวก และมีประสิทธิผล</p> <p>1) การจัดทำระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการ เช่น การส่งข้อสอบ การให้เกรดผลการเรียน เป็นต้น</p> <p>2) การบริหารงานวิชาการและการบริหารหลักสูตร เช่น การจัดวิชาให้ลงทะเบียน การจัดอาจารย์ผู้สอนรายวิชา การจัดหลักสูตรร่วมกันระหว่างภาควิชาหรือข้ามคณะวิชา เป็นต้น</p> <p>3) การรับนักศึกษาเข้าต้องคำนึงถึงศักยภาพของสถาบันในด้านอาคารสถานที่ และความพร้อมของอาจารย์ รวมไปถึงวิธีการคัดเลือกผู้เข้าศึกษา</p> <p>4) ทรัพยากรการเรียนการสอนมีครบถ้วนและเพียงพอต่อจำนวนผู้เรียน</p> <p>5) การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ สำหรับผู้ที่มีอายุเกินวัยเรียนปกติ ได้แก่ ผู้ที่ทำงานแล้ว หรือผู้ที่สนใจหลักสูตรเพิ่มเติม</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<p>ต้องจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ อาจใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษาแบบวิเคราะห์หรือการศึกษาทางไกล</p> <p>6) การบริหารงานอาจารย์ สถาบันต้องให้ความสำคัญแก่อาจารย์ โดยอำนวยความสะดวก ให้ขวัญกำลังใจ ส่งเสริมผลงานทางวิชาการและการกระตุ้นให้อาจารย์มีความกระตือรือร้นในการทำงาน</p> <p>7) งานกิจการนักศึกษาเป็นงานหลักของสถาบัน โดยต้องจัดการอย่างไรให้นิสิตมีการพัฒนาตนเองได้มากขึ้นในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในสถาบัน ทั้งทางตรงและทางอ้อม</p> <p>8) งานกีฬาและพัฒนาการนิสิต เป็นงานที่จะส่งเสริมการพัฒนาการด้านร่างกายนิสิตศึกษาให้เจริญเต็มวัย และรักษาสุขภาพอนามัยให้แข็งแรง ดังนั้น ต้องมีอุปกรณ์ สถานที่ มีบุคลากรคอยแนะนำให้พร้อมเสมอ</p> <p>9) งานสุขภาพและอนามัย สถาบันจำเป็นต้องมีสถานพยาบาลสำหรับดูแลสุขภาพของนิสิตนักศึกษาที่เจ็บป่วยพร้อมทั้งการติดตามดูแลเยี่ยมเยียน</p> <p>10) งานด้านศาสนา สถาบันต้องจัดสถานที่บำเพ็ญกิจประจำของแต่ละศาสนาตามความเหมาะสมให้เกิดความรู้สึกรักที่ม่มีการกีดกันทางด้านศาสนาและลัทธิความเชื่อ</p> <p>11) องค์การบริหารงานสัมพันธ์ สถาบันต้องจัดองค์การบริหารงานสัมพันธ์ เพื่อดำเนินงานประสานสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นภายในสถาบัน กลุ่มต่าง ๆ จะได้ศึกษาเล่าเรียนอย่างมีความสุข ไม่รู้สึกถึงการแบ่งแยกเป็นกลุ่ม</p> <p>การจัดองค์กรด้านการฝึกอบรม มีหลักการสำคัญคือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) การจัดและการแบ่งหน่วยงานต้องเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ ปัญหาและสภาพแวดล้อมขององค์กร 2) ต้องวิเคราะห์งานขององค์กรฝึกอบรมทั้งหมดและมอบหมายการรับผิดชอบ 3) การจัดกลุ่มงานแต่ละหน่วยงานต้องมีความสอดคล้องและสัมพันธ์กัน 4) การแบ่งหน่วยงานต้องคำนึงถึงปริมาณและความรับผิดชอบ 5) ต้องกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของหน่วยงานอย่างชัดเจน

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
<p>(3) แนวคิดและหลักการในการจัดโครงสร้างองค์กรของสถาบันฝึกอบรมและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษา</p> <p>ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อจัดสร้างองค์กรสถาบัน โดยได้เลือกองค์กรของสถาบันฝึกอบรมที่มีได้มีการประศาสน์ปริญญาบัตรเหมือนมหาวิทยาลัยโดยทั่วไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดและหลักการของสถาบัน 4 แห่ง ได้แก่ สถาบันพระปกเกล้า สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร และเลือกกลุ่มสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐ 1 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และของเอกชน</p>	<p>6) การสั่งการ การสื่อสาร และการบังคับบัญชามีความชัดเจน</p> <p>7) ต้องให้เกิดความสมดุลในการจัดตั้งและแบ่งหน่วยงาน.</p> <p>8) ต้องกำหนดและจำแนกงานให้ชัดเจน</p> <p>รูปแบบขององค์กรการฝึกอบรมและการพัฒนา ในประเทศไทยมี 3 รูปแบบ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) รูปแบบที่ผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรโดยตรง มีขนาดเล็ก ภารกิจไม่มาก 2) รูปแบบที่จัดขึ้นกับหน่วยงานการบริหารบุคคล เป็นองค์กรขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ 3) รูปแบบการจัดหน่วยงานพัฒนาบุคลากรในองค์กร <p>(3.1) สถาบันพระปกเกล้า แบ่งโครงสร้างเป็น 4 สำนัก คือ สำนักงานเลขาธิการ และสำนักวิชาการและวิจัย 3 สำนัก ทำหน้าที่แยกกัน 3 ด้าน คือ ฝึกอบรม วิจัยและเผยแพร่ โดยมีคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของเลขาธิการ ผู้ตรวจสอบภายใน และคณะกรรมการสถาบันเป็นผู้กำกับดูแลการปฏิบัติงานของสถาบันและเลขาธิการ</p> <p>(3.2) สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่รับผิดชอบ สถาบันฯ แบ่งโครงสร้างการบริหารออกเป็น 6 ฝ่าย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 งาน คือ งานธุรการ งานการเงินบัญชีและพัสดุ และงานอาคารสถานที่ยานพาหนะและบริการทั่วไป 2) ฝ่ายนโยบายและแผน แบ่งออกเป็น 3 งาน คือ งานพัฒนาระบบและมาตรฐานการพัฒนาข้าราชการ งานแผนงานและโครงการ และงานวิเทศสัมพันธ์ 3) ฝ่ายเทคโนโลยีการฝึกอบรม แบ่งออกเป็น 3 งาน คือ กลุ่มงานผลิตและพัฒนาสื่อการฝึกอบรม งานเผยแพร่เทคโนโลยีการฝึกอบรม และงานห้องสมุด 4) ฝ่ายวิทยาลัยผู้บริหารการศึกษาระดับต้น รับผิดชอบด้านการวิจัยความต้องการ ในการฝึกอบรม พัฒนาหลักสูตร

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
<p>2 แห่ง ได้แก่มหาวิทยาลัยศรีปทุม และมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต โดยเห็นว่ามหาวิทยาลัยเอกชนมีส่วนเทียบเคียงกับการจัดโครงสร้างของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทยค่อนข้างมาก</p>	<p>การพัฒนาสื่อและเทคนิคการฝึกอบรม การวัดผล ติดตาม ประเมินผล และมีหน้าที่รับผิดชอบการฝึกอบรมผู้บริหารระดับต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และทุกส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>5) ฝ่ายวิทยาลัยผู้บริหารการศึกษาระดับกลาง รับผิดชอบการฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาระดับกลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และของทุกส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>6) ฝ่ายวิทยาลัยผู้บริหารการศึกษาระดับสูง รับผิดชอบการฝึกอบรมผู้บริหารการศึกษาระดับสูง ทั้งที่สังกัดสถานศึกษาและไม่สังกัดสถานศึกษา ทั้งนี้ ฝ่ายวิทยาลัยผู้บริหารการศึกษาระดับต้น กลาง และสูง มีแผนงานเตรียมและพัฒนาผู้บริหารการศึกษาจำแนกตามประเภทกลุ่มเป้าหมายที่สังกัดกรมต่าง ๆ</p> <p>(3.3) สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน ขึ้นตรงต่อคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) แบ่งการบริหารออกเป็น 5 ฝ่าย ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ฝ่ายบริหาร แบ่งเป็น 2 งาน คือ งานสารบัญญ แผนธุรการทั่วไป และงานบริการการฝึกอบรม 2) ฝ่ายวางแผนและประสานงาน แบ่งเป็น 3 งาน คือ ตามนโยบายและแผน งานข้อมูลและประสานงาน และงานพัฒนาระบบและมาตรฐานการพัฒนาข้าราชการ 3) ฝ่ายเทคโนโลยีการฝึกอบรม แบ่งเป็น 3 งาน คือ งานออกแบบและผลิต งานบริการและเผยแพร่ และงานพัฒนาและคิดค้นนวัตกรรม 4) ฝ่ายการอบรมและพัฒนา แบ่งเป็น 4 งาน คือ โครงการพัฒนาด้านการฝึกอบรม โครงการพัฒนาด้านการบริหาร โครงการพัฒนาด้านจริยธรรม และโครงการฝึกอบรมทางไกลและอบรมพิเศษ 5) วิทยาลัยนักรับบริหาร แบ่งเป็น 3 งาน คือ โครงการพัฒนาด้านการบริหาร โครงการพัฒนานักรับบริหาร และโครงการพัฒนานักบริหารระดับสูง <p>(3.4) วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร การบริหารจะมีสภาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร กำกับดูแลการดำเนินงานของวิทยาลัย แบ่งโครงสร้างเป็น 9 กอง แยกเป็น 2 กลุ่มงาน คือ</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<p>1) กลุ่มบริหารงานและวิชาการ มี 5 กอง คือ กองอำนวยการ กองพัฒนาการศึกษา กองยุทธศาสตร์ กองเอกสารวิจัยส่วนบุคคล และกองวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี</p> <p>2) กลุ่มงานภารกิจเฉพาะ มี 4 กอง คือ กองการเมือง กองการเศรษฐกิจ กองสังคมจิตวิทยา และกองการทหาร</p> <p>(3.5) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อธิการบดีบริหารงานภายใต้การกำกับดูแลและตรวจสอบโดยสภามหาวิทยาลัยและสภาคณาจารย์ โดยองค์กรต่าง ๆ จะแบ่งเป็น สำนักงานมหาวิทยาลัย คณะ วิทยาลัย สำนักวิชา สถาบัน และหน่วยงาน ที่เรียกชื่ออย่างอื่น ในส่วนของสำนักงานมหาวิทยาลัยแบ่งกลุ่มงานออกเป็น 4 กลุ่มงาน คือ</p> <p>1) <u>กลุ่มงานหลัก</u> ได้แก่ สำนักบริหารแผนและการคลัง สำนักบริหารวิชาการ สำนักบริหารทรัพยากรมนุษย์และระบบงาน สำนักบริหารระบบกายภาพ สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักทะเบียนและประมวลผล สถาบันวิทยบริการ และศูนย์เครื่องมือวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี</p> <p>2) <u>กลุ่มงานเฉพาะกิจ</u> ได้แก่ สำนักเลขานุการบริหารของอธิการบดี สำนักงานตรวจสอบภายใน สำนักงานจัดการทรัพย์สิน สำนักงานวิรัชกิจ สำนักงานสารสนเทศ สำนักงานนิสิตเก่าสัมพันธ์ สำนักงานนิสิตสัมพันธ์ และสำนักงานบริหารโครงการเงินทุน</p> <p>3) <u>กลุ่มงานวิสาหกิจ</u> ได้แก่ โรงพิมพ์ ศูนย์หนังสือ ศูนย์กีฬา สถานีวิจัย ศูนย์การศึกษาต่อเนื่อง ศูนย์ทดสอบทางวิชาการ สำนักพิมพ์ ศูนย์บริการวิชาการ หอพักบุคลากร หอพักนานาชาติศึกษานิเวศน์ และศูนย์บริการสวัสดิการ</p> <p>4) <u>กลุ่มงานอื่น ๆ</u> ได้แก่ หน่วยจุฬาฯ - ชนบท สถาบันไทยศึกษา โครงการอเมริกาศึกษาและแคนาดาศึกษา ศูนย์เครือข่ายงานวิเคราะห์วิจัยและฝึกอบรมการเปลี่ยนแปลงของโลก ศูนย์พุทธศาสนศึกษา ศูนย์ยุโรปศึกษา โครงการการศึกษาทั่วไป ศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรม หอประวัติและธรรมสถาน</p> <p>(3.6) มหาวิทยาลัยศรีปทุม บริหารงานภายใต้การกำกับดูแลของสภามหาวิทยาลัย มีสำนักงานผู้ตรวจสอบและสำนักงานอธิการบดี ในส่วนการบริหารของมหาวิทยาลัย และมีการแบ่งโครงสร้างองค์กรออกเป็นฝ่าย และวิทยาเขต ดังนี้</p> <p>1) ฝ่ายต่าง ๆ ประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายเทคโนโลยี ฝ่ายกิจกรรมนักศึกษา ฝ่ายการคลัง และ</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<p>ฝ่ายกิจการพิเศษ โดยแต่ละฝ่ายแบ่งเป็นสำนักต่าง ๆ ภายใต้กรอบงานที่รับผิดชอบ</p> <p>2) วิทยาเขตชลบุรี มีส่วนงานประกอบด้วย สำนักงานรองอธิการบดี ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการและกิจการนักศึกษา สำนักงานวิจัยและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานวิเทศสัมพันธ์ และสำนักหอสมุด</p> <p>(3.7) มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต บริหารงานภายใต้การกำกับดูแลและตรวจสอบโดยสภามหาวิทยาลัย และมีการแบ่งโครงสร้างองค์กรออกเป็น คณะ สถาบัน และหน่วยงานอื่น ๆ ดังนี้</p> <p>1) คณะต่าง ๆ รวม 9 คณะ คือ บัณฑิตวิทยาลัย บริหารธุรกิจ การบัญชี เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ</p> <p>2) สถาบัน ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาการศึกษา เศรษฐศาสตร์ สถาบันภาษา และสถาบันวิจัยสังคมและเศรษฐกิจ</p> <p>3) หน่วยงานอื่น ได้แก่ ฝ่ายพัฒนาเครือข่ายนานาชาติ ศูนย์สารสนเทศและหอสมุด ศูนย์การเรียนรู้ภาษาแบบพึ่งตนเอง ห้องปฏิบัติการทางวิทยุและโทรทัศน์ ศูนย์แนะแนวและจัดหางาน สมาคมนักศึกษาเก่า ธุรกิจบัณฑิตโพลี หอพัก ศูนย์คอมพิวเตอร์ และสหกรณ์ออมทรัพย์</p> <p>ผลการวิเคราะห์โครงสร้างองค์กรของสถาบันฝึกอบรมและสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้ง 7 แห่ง ที่เกี่ยวกับกรอบองค์ประกอบและการจัดองค์กรของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เปรียบเทียบได้ดังนี้</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์			
	สถาบันฝึกอบรมและ สถาบันการศึกษา	การจัดการบริหารทั่วไป	การจัดการบริหารงาน วิชาการ	การจัดองค์กรด้านการ ฝึกอบรม
	1. สถาบันพระปกเกล้า	สำนักงานเลขาธิการ	สำนักวิชาการ ด้านการวิจัย และเผยแพร่	สำนักวิชาการ ด้านการฝึก อบรม
	2. สถาบันพัฒนาผู้บริหาร การศึกษา	ฝ่ายบริหารทั่วไป	(1) ฝ่ายนโยบายและแผน (2) งานพัฒนาระบบและ มาตรฐานการพัฒนา ข้าราชการ	(1) ฝ่ายเทคโนโลยีการฝึกอบรม (2) วิทยาลัยผู้บริหารการ ศึกษา ระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูง
	3. สถาบันพัฒนาข้าราชการ พลเรือน	ฝ่ายบริหาร	ฝ่ายวางแผนและประสานงาน	(1) ฝ่ายเทคโนโลยีการฝึกอบรม (2) ฝ่ายการอบรมและพัฒนา (3) วิทยาลัยนักบริหาร
	4. วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร	กลุ่มบริหารงานและวิชาการ	กลุ่มบริหารงานและวิชาการ	กองพัฒนาการศึกษา
	5. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	(1) สำนักงานมหาวิทยาลัย (2) สำนักเลขานุการบริหาร ของอธิการบดี (3) สำนักบริหารแผนและการ คลัง (4) สำนักบริหารระบบ กายภาพ	(1) สำนักบริหารงานวิชาการ (2) สำนักวิทยบริการ (3) สำนักงานสารสนเทศ (4) สำนักเทคโนโลยีสาร สนเทศ (5) ศูนย์ทดสอบทางวิชาการ (6) ศูนย์บริการวิชาการ	ศูนย์วิเคราะห์วิจัยและฝึก อบรมเฉพาะด้าน

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์			
	สถาบันฝึกอบรมและ สถาบันการศึกษา	การจัดการบริหารทั่วไป	การจัดการบริหารงาน วิชาการ	การจัดองค์กรด้านการ ฝึกอบรม
	6. มหาวิทยาลัยศรีปทุม	(5) สำนักทะเบียนและ ประมวลผล (6) สำนักงานจัดการทรัพย์สิน (7) สำนักบริหารทรัพยากร มนุษย์และระบบงาน	(1) ฝ่ายวิชาการ (2) ฝ่ายเทคโนโลยี (3) งานห้องสมุด	งานเฉพาะกิจตามฝ่ายต่าง ๆ
	7. มหาวิทยาลัยธุรกิจ- บัณฑิตย	(1) งานบริหารของคณะ ต่าง ๆ (2) ศูนย์แนะแนวและจัดหา งาน	(1) สถาบันด้านวิชาการต่าง ๆ (2) สถาบันวิจัยสังคมและ เศรษฐกิจ (3) ศูนย์สารสนเทศและ ห้องสมุด (4) ศูนย์การเรียนรู้ภาษา แบบพึ่งตนเอง	(1) สถาบันภาษา (2) สถาบันพัฒนาด้าน เศรษฐศาสตร์

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
<p>2) กำหนดองค์ประกอบรูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่พระพุทธศาสนาในประเทศไทย</p>	<p>ข้อสรุปและร่างแนวโน้มเกี่ยวกับภารกิจด้านศาสนา 6 ด้าน</p> <p>1. ด้านการปกครองสงฆ์</p> <p>1.1 เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ</p> <p>1) มหาเถรสมาคม มีอำนาจ 3 ด้าน คือ ด้านนิติบัญญัติ ด้านการปกครอง และด้านตุลาการ</p> <p>2) ให้มีคณะกรรมการฝ่ายปกครอง ช่วยมหาเถรสมาคม สอดส่องดูแลการปกครองคณะสงฆ์ และเสนอตรากฎข้อบังคับ คำสั่ง ระเบียบต่าง ๆ</p> <p>3) ให้มีพระสังฆาธิการระดับต่าง ๆ ช่วยปกครองดูแลคณะสงฆ์ในแต่ละระดับภูมิภาค</p> <p>1.2 การสนับสนุนทรัพยากร</p> <p>ขาดแคลนงบประมาณในการตรวจตรา และบริหารสำนักงานในแต่ละระดับพระสังฆาธิการต้องเหมาจ่ายกันเอง</p> <p>1.3 ความคาดหวังต่องานในอนาคต ต้องการให้มีการกระจายอำนาจ</p> <p>1) การปกครองของคณะสงฆ์ ควรใช้หลัก 3 ประการเป็นแนวทาง คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - หลักพระธรรมวินัย - หลักการบริหารองค์กร - หลักดุลยภาพระหว่างรัฐและประชาชน <p>2) ควรแยกอำนาจการบริหารด้านนิติบัญญัติกับตุลาการออกจากมหาเถรสมาคม</p> <p>3) ควรจัดให้มีองค์กร หรือหน่วยงาน เพื่อการปฏิบัติงานด้านการปกครองสงฆ์ทางพระสังฆาธิการในระดับจังหวัดเป็นอย่างน้อย เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ</p> <p>4) ควรจัดให้มีระบบและกลไกในการแก้ปัญหาพระสงฆ์ที่ประพฤติล่วงพระธรรมวินัยควบคู่กันไปกับระบบการปกครองของคณะสงฆ์ที่สามารถปฏิบัติงานได้รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ</p> <p>1.4 คุณสมบัติและภาพลักษณ์พระสังฆาธิการ ด้านการปกครอง</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<ul style="list-style-type: none"> - รู้หลักบริหารองค์กร หลักบริหารคนและทรัพยากร เข้าใจและรู้จักใช้กฎหมายและระเบียบต่าง ๆ - เครื่องคิดต่อพระธรรมวินัย <p>2. ด้านการเผยแผ่</p> <p>เป้าหมาย ภารกิจที่กำหนด และผู้รับผิดชอบ</p> <p>2.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ มี 3 หน่วยงานหรือฝ่าย คือ คณะสงฆ์ ส่วนราชการและหน่วยงานเอกชน</p> <p>2.2 ภารกิจของงานที่กำหนด และกิจกรรมที่ดำเนินการ จัดอบรมและส่งเสริมการปฏิบัติธรรมให้กับข้าราชการ ประชาชน เยาวชน และกลุ่มเป้าหมายเฉพาะต่าง ๆ</p> <p>2.3 การสนับสนุนทรัพยากร มีการสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และการฝึกอบรมให้กับพระนักเผยแผ่และบุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิ</p> <p>2.4 ความคาดหวังต่องานในอนาคต</p> <p>ต้องการให้มีการจัดอบรมประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย ด้านคุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง และรณรงค์ให้มีบุคคล ตัวอย่างด้านจริยธรรม และใช้ระบบการอบรมสั่งสอนคุณธรรมด้วยอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย</p> <p>2.5 สภาพการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต</p> <p>ต้องจัดทำอย่างต่อเนื่อง โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ และสร้างเครือข่ายสนับสนุน ทำแผนปฏิบัติการร่วมกันให้ครอบคลุมพื้นที่และคน จัดทำหลักสูตร เนื้อหา ตำรา คู่มือ สื่ออุปกรณ์ ให้ทันสมัย หลากหลาย เหมาะสมกับกลุ่มคน ใช้เรียนรู้ ได้ตลอดชีวิต เน้นการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างสม่ำเสมอ</p> <p>2.6 คุณสมบัติและภาพลักษณ์พระสังฆาธิการ</p> <p>ต้องการให้พระสังฆาธิการ มีจริยวัตรที่งดงาม อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างให้น่าเคารพยกย่อง มีความรู้ภูมิธรรมที่สามารถอบรมสั่งสอนคุณธรรม ศีลธรรม และช่วยแก้ปัญหาข้อบ้งคับทางจิตใจให้แก่ประชาชนได้สามารถ ให้แนวทางแก่ประชาชนเกี่ยวกับการนำธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นตัวอย่างของการไม่เหอเหิม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ประหยัด</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<p>และสมณะ</p> <p>3. ด้านการศาสนศึกษา</p> <p>3.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ มี 3 หน่วยงาน คือ คณะสงฆ์ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ</p> <p>3.2 เป้าหมายภารกิจที่กำหนด</p> <ul style="list-style-type: none"> - คณะสงฆ์ จัดการศึกษาให้พระภิกษุสามเณรด้านพระปริยัติธรรมและบาลี จัดการเรียนการสอนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีพระสงฆ์ออกไปประกาศนียบัตรรับรองความรู้ และจัดงบประมาณอุดหนุนสมทบร่วมกับรัฐบาล - สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สนับสนุนการจัดการศึกษาของสงฆ์ด้วยงบประมาณและด้านวิชาการและหลักบริหาร ดูแลประสานการศึกษาแผนกสามัญศึกษาของสงฆ์ อุดหนุนค่าตอบแทนผู้บริหาร ครู และการจัดการบริหารในโรงเรียน - กระทรวงศึกษาธิการ ดูแลการจัดสอน งบประมาณให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง รวมทั้งให้การอุดหนุนตลอดการจัดการบริหารการเรียนการสอนให้โครงการกุศลของวัด <p>3.3 ความคาดหวังต่อสภาพการศึกษาในอนาคต</p> <p>การศึกษาของคณะสงฆ์ ต้องการให้เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับงบประมาณ การอุดหนุนในระดับเดียวกับการศึกษาภาคบังคับของรัฐจะได้มีมาตรฐานเพิ่มขึ้น มีการพัฒนาครู – อาจารย์ให้เท่าเทียมกัน และเน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตความเป็นพระภิกษุ สามเณรให้ชัดเจนเด่นชัดเป็นเอกลักษณ์ มีการปรับปรุงระบบการวัดผล ประเมินผลและการเรียนการสอนให้ทันสมัย พระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาด้านนี้ สามารถเป็นผู้นำสังคมในทางจิตวิญญาณ และพัฒนาสังคมได้</p> <p>3.4 ความคาดหวังต่อภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการ</p> <p>ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการบริการการศึกษาได้ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษา และสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณร</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<p>ได้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อสามารถปฏิบัติหน้าที่สืบต่ออายุพระพุทธศาสนาได้</p> <p>4. ด้านการศึกษาสงเคราะห์</p> <p>4.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ มี 2 หน่วยงาน</p> <p>1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดูแลสนับสนุนการจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด</p> <p>2) กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ดูแลสนับสนุน อุดหนุนโรงเรียนการกุศลของวัด และโรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์</p> <p>4.2 ภารกิจความรับผิดชอบ และการสนับสนุนทรัพยากร</p> <p>1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อุดหนุนงบประมาณศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ทั่วประเทศให้วัดดำเนินการ เพื่ออบรมสั่งสอนด้านคุณธรรม ศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีให้แก่เยาวชนในวันหยุด มีกิจกรรมเสริมเกี่ยวกับการประกวด บรรยายธรรม กิจกรรมวันแม่แห่งชาติอบรมเยาวชนค่ายพุทธบุตร อุดหนุนการจัดสัมมนาผู้บริหารศูนย์ จัดพิมพ์ตำราวิชาการเผยแพร่และแจกจ่าย</p> <p>2) กระทรวงศึกษาธิการ จัดงบประมาณอุดหนุน การบริหารการจัดการโรงเรียนการกุศลของวัด</p> <p>4.3 ความคาดหวังต่อภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้พระสังฆาธิการ มีความรู้ความเข้าใจในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาการของเยาวชน เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดกิจกรรม เพื่อการพัฒนาเยาวชนได้เป็นอย่างดี - คาดหวังให้พระสังฆาธิการสนับสนุนการจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชน และครอบครัวให้มากขึ้น เพื่อสร้างสังคมให้เข้มแข็ง <p>5. ด้านสาธารณูปการ</p> <p>5.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ (ภาระหน้าที่และการสนับสนุนทรัพยากร)</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<p>1) สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทำหน้าที่ส่งเสริมดูแลรักษา ทำนุบำรุงศาสนสถาน ศาสนวัตถุ ด้วยการจัดงบประมาณบูรณะปฏิสังขรณ์วัด ส่งเสริมจัดวัดพัฒนาให้เป็นศูนย์กลาง ชุมชน ออกแบบก่อสร้างอาคารศาสนสถาน ดูแลศาสนสมบัติวัดทั่วประเทศ</p> <p>2) คณะสงฆ์ โดยมหาเถรสมาคมทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการสาธารณูปการของวัด ศาสนสมบัติกลาง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการและออกกฎหมายมหาเถรสมาคมเพื่อการปฏิบัติงานให้ถูกต้อง เกิดความเรียบร้อยดีงาม เป็นประโยชน์ต่อคณะสงฆ์และสังคม</p> <p>5.2 กิจกรรมที่คาดหวังในอนาคต</p> <p>1) พัฒนาวัดให้เป็นที่สัปปายะตามหลักธรรมวินัย เพื่อส่งเสริมการศึกษาทั้งปริยัติและปฏิบัติ</p> <p>2) พัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง สร้างถาวรวัตถุและศาสนสถานอย่างเหมาะสมแก่ประโยชน์ใช้สอย ทั้งต่อพระภิกษุสามเณรและประชาชน</p> <p>3) ทำหลักฐานกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัดให้ถูกต้องเรียบร้อย รวมทั้งทรัพย์สิน บัญชี การเงิน</p> <p>4) สร้างความสะอาดและก่อสร้างให้เกิดแก่ประชาชนในการบำเพ็ญกิจกรรมกุศลในวัด</p> <p>5) จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษาและการเรียนรู้ ตามพระธรรมวินัยทั้งแก่พระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ เช่น กิจกรรมทั้ง 5 ส ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ด้านต่าง ๆ</p> <p>5.3 ภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ที่คาดหวัง</p> <p>1) พระสงฆ์มีการสอนรู้หลักธรรมทั้งปริยัติและปฏิบัติ จนสามารถอบรมสั่งสอนพระภิกษุสามเณร และคฤหัสถ์ได้</p> <p>2) พระสงฆ์มีความทันสมัย รู้จักประยุกต์หลักธรรมมาใช้สอนประชาชน เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม</p> <p>3) พระสงฆ์จัดการอำนวยความสะดวก ให้ประชาชนมาใช้ประโยชน์ด้านการเรียนรู้ และฝึกอบรมจิตใจ และบำเพ็ญกุศลในวัดได้อย่างดี เป็นที่พึงพิงแก่ประชาชนได้</p>

กรอบการศึกษา	ผลการวิเคราะห์
	<p>6. ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์</p> <p>6.1 หน่วยงานที่รับผิดชอบ มี 3 หน่วยงาน คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) คณะสงฆ์ โดยพระสังฆาธิการแต่ละระดับได้สนับสนุนงานสาธารณสุขสงเคราะห์แก่ประชาชนในทุกประเภทที่มี เช่น การเป็นผู้นำจัดกิจกรรมอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ธนาคาร หมู่บ้าน ธนาคารข้าวสงเคราะห์อาชีพให้เป็นแหล่งพักพิง ยามมีอุบัติเหตุต่าง ๆ เกิดขึ้น เช่น น้ำท่วม วาตภัย 2) กรมการศาสนา และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ดูแลการที่วัดประสบภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย น้ำท่วม วาตภัย โรคระบาด การจัดอุดหนุนงบประมาณ เพื่อการบรรพชา สามเณรภาคฤดูร้อน การอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน <p>6.2 ภารกิจที่คาดหวังในอนาคต</p> <p>ร่วมรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นที่วัดตั้งอยู่ และการสงเคราะห์ ชาวบ้านร่วมกับองค์การบริหาร ส่วนท้องถิ่น</p> <p>6.3 ภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่คาดหวัง</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) พระสังฆาธิการ มีภาระการเป็นผู้นำในการนำชาวบ้านให้ความสามัคคีในการร่วมพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า 2) มีความรับผิดชอบต่อความร่วมมือกันแก้ปัญหาสังคมในชุมชน สามารถชี้แนะเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ประชาชนได้

องค์ประกอบสถาบัน	ข้อเสนอผู้วิจัย	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3) ร่างรูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย</p> <p>4) ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ</p>	<p>สถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ประกอบด้วย</p> <p>1. พันธกิจและเป้าหมาย</p> <p>1.1 เป็นหน่วยงานของรัฐที่รัฐบาลให้การสนับสนุนในภารกิจด้านศาสนา (ตามหน่วยงานต้นสังกัด) มีหน้าที่ในการให้ความรู้ความเข้าใจสาระแห่งธรรม การวิเคราะห์ การตีความธรรมะที่จะเผยแผ่ ฝึกอบรมเพื่อการส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทยและปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัพันธกิจขององค์กร</p> <p>1.2 กำหนดเป้าหมายในการฝึกอบรมพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา และผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา</p> <p>2. หน้าที่ความรับผิดชอบ</p> <p>เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่วางแผน ประสานฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนาสามารถจัดการบริหารภายในได้เอง มีสายการบังคับบัญชา และเป็นองค์กรที่สามารถกำหนด เป้าหมายและมาตรฐานไปสู่การปฏิบัติได้</p> <p>3. โครงสร้างองค์กร</p> <p>3.1 หน่วยงานภายในโครงสร้าง ต้องมีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับสังคม สิ่งแวดล้อมในระบบที่พึ่งพาอาศัยกับท้องถิ่นได้</p>	<p>ที่ประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งจัดในครั้งเดียวกันตามขั้นตอนการวิจัย ขั้นตอนที่ 3 มีความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบโครงสร้างของสถาบัน ตามที่ผู้วิจัยนำเสนอ ดังนี้</p> <p>1) นโยบายและพันธกิจของสถาบัน ควรกำหนดกรอบให้ชัดเจน สถาบันควรเป็นองค์กรอิสระ (Autonomous) มีกฎหมายรับรอง ภายใต้ภาระงานการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของ 3 องค์กรหลัก ได้แก่ มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม</p> <p>2) ข้อบัญญัติในกฎหมายของสถาบัน ต้องกำหนดการสนับสนุนของรัฐบาล ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และการดำเนินงานโดยทั่วไป</p> <p>3) พันธกิจและโครงสร้างการจัดองค์กร การแบ่งงาน หน้าที่ และความรับผิดชอบ ควรกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน</p> <p>4) ควรกำหนดกรอบงานการเผยแผ่ให้ชัดเจน โดยพิจารณาจากปัญหาการเผยแผ่ การขาดแคลนบุคลากร ความรู้ความสามารถของบุคลากรในการเผยแผ่ การจัดทุน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ในการเผยแผ่ โดยยึดทัศนูปกรณ์ควรมีความทันสมัยและมีความเหมาะสมกับกลุ่ม หรือผู้รับการเผยแผ่ในการนี้ ควรเน้นด้านการพัฒนานวัตกรรมในการเผยแผ่ด้วย</p>

องค์ประกอบสถาบัน	ข้อเสนอผู้วิจัย	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>3.2 มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป และหน่วยงานด้านวิชาการ</p> <p>3.3 มีหน่วยงานด้านการฝึกอบรม วิจัย และเผยแพร่</p> <p>3.4 มีคณะกรรมการสถาบัน</p> <p style="text-align: center;">รูปแบบโครงสร้างที่นำเสนอ</p> 	<p>โดยส่วนราชการและคณะสงฆ์จะต้องดำเนินการผลิตและให้บริการอย่างทั่วถึง ควรมีศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วย</p> <p>5) ควรเน้นงานด้านห้องสมุด หรือศูนย์บรรณสาร หรือศูนย์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่มีเครือข่ายของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา งานวิจัยและพัฒนางานมาตรฐาน รวมทั้งงานสารสนเทศเกี่ยวกับงานการฝึกอบรม และงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์ในการฝึกอบรมและการให้บริการงานวิชาการ</p> <p>6) การฝึกอบรมหรือการถ่ายทอดความรู้แด่พระสงฆ์ จะต้องสร้างให้พระสงฆ์มีคุณสมบัติของพระเถระ และการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยที่แท้จริง เน้นการปฏิบัติกรหลักพระธรรมวินัย และข้อมูลที่ควรทราบในทางโลก เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ต้องปรับปรุงเตรียมความพร้อม เพื่อสร้างศรัทธาที่ดีของประชาชนที่มีต่อวงการคณะสงฆ์ให้ได้</p> <p>7) ชาวบ้านต้องการพระดี อยู่เหนือการเมือง มีวัตรปฏิบัติถูกต้องเรียบร้อยดีงามตามหลักพระธรรมวินัย</p>

องค์ประกอบสถาบัน	ข้อเสนอผู้วิจัย	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>การจัดองค์กรของสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ตามแผนภูมิที่เสนอ แบ่งเป็น 8 ส่วน มีองค์ประกอบและหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้</p> <p>1. คณะกรรมการสถาบัน</p> <p>1) องค์ประกอบ</p> <p>คณะกรรมการสถาบัน ประกอบด้วย ผู้แทนเถรสมาคม ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้แทนกรมการศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศาสนาและวัฒนธรรมการศึกษา การบริหาร การพัฒนาชุมชนและการฝึกอบรม ผู้อำนวยการสถาบันเป็น กรรมการและเลขานุการ ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบันเป็นกรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนกรรมการตามองค์ประกอบให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งสถาบัน โดยคณะกรรมการสถาบันเลือกกรรมการ 1 รูป/คน เป็นประธานกรรมการ</p> <p>ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการดังนี้</p> <p>(1) ดำเนินการในการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา</p> <p>(2) ดำเนินการในการสรรหาและแต่งตั้งผู้อำนวยการสถาบัน และผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบัน โดยมีคณะกรรมการสรรหาประกอบด้วย ผู้แทนมหาเถรสมาคม ผู้อำนวยการสำนักงาน</p>	

องค์ประกอบสถาบัน	ข้อเสนอผู้วิจัย	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>พระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือผู้แทน และอธิบดีกรมการศาสนาหรือผู้แทน ในขณะที่ยังไม่มีผู้อำนวยการสถาบัน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสถาบัน</p> <p>2) อำนาจหน้าที่</p> <p>คณะกรรมการสถาบัน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาและฝึกอบรม ตามพันธกิจและเป้าหมายของสถาบัน ให้คำปรึกษา แนะนำในการบริหารและการดำเนินงานของสถาบันโดยทั่วไป</p> <p>2. ผู้อำนวยการสถาบัน</p> <p>มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารและการดำเนินงานตามพันธกิจ และเป้าหมายของสถาบันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล</p> <p>3. ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถาบัน</p> <p>มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบงานตามที่ผู้อำนวยการสถาบันมอบหมาย และงานอื่น ๆ ที่ระบุไว้ในส่วนงานของสถาบัน</p> <p>4. ส่วนอำนวยการบริหาร</p> <p>ปฏิบัติงานบริหารและงานธุรการทั่วไป ได้แก่ งานประชุม งานสารบรรณ งานทะเบียน งานบุคลากรและเจ้าหน้าที่ งานการคลัง และพัสดุ งานพัฒนาระบบบริหารและพัฒนาองค์กร งานนักศึกษา</p>	

องค์ประกอบสถาบัน	ข้อเสนอผู้วิจัย	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>งานอาคารสถานที่ และงานอื่น ๆ ที่สถาบันมอบหมาย</p> <p>5. ส่วนวางแผนและวิจัย</p> <p>ปฏิบัติงานด้านการจัดทำแผน โครงการ งบประมาณ การติดตามประเมินผลและรายงาน และวิจัยเพื่อพัฒนางานวิชาการของสถาบัน</p> <p>6. ส่วนเทคโนโลยีและสารสนเทศ</p> <p>ปฏิบัติหน้าที่ด้านงานเทคโนโลยี สื่อ ใตทัศน์อุปกรณ์ บรรณสาร ศูนย์ข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมภารกิจของทุกส่วนงานของสถาบัน</p> <p>7. ส่วนการฝึกอบรมและพัฒนา</p> <p>ปฏิบัติงานด้านการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาระบบการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรม การติดตามประเมินผลและรายงาน กลุ่มงาน ผู้ทรงคุณวุฒิและนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา การศึกษา และการฝึกอบรม</p> <p>8. ส่วนประสานงานและบริการสังคม</p> <p>ดำเนินงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การเผยแพร่ การให้บริการด้านต่าง ๆ ตามพันธกิจ และศักยภาพของสถาบัน</p>	

ผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์ตามวิธีการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ประมวลผลการวิจัยในเรื่องการพัฒนารูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนา แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะคิดและหลักการในการจัดโครงสร้างสถาบัน

ส่วนที่ 2 รูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

โดยมีข้อเสนอแนะเป็นรายละเอียดแต่ละส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อเสนอแนะคิดและหลักการในการจัดโครงสร้างสถาบัน

1) แนวคิดและหลักการในการจัดองค์กรสถาบัน

(1) สถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เป็นองค์กรอิสระ (Autonomous) ที่รัฐให้การรับรอง ในการจัดตั้งสถาบัน และการดำเนินงานของสถาบัน โดยให้การกำกับดูแลและสนับสนุน ดังนี้

(1.1) รัฐบาลออกกฎหมายจัดตั้งสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ที่บัญญัติหลักการเกี่ยวกับนโยบายของประเทศในการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยสถาบัน หลักการบริหารและการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ เพื่อดำเนินงานของสถาบัน และการดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

(1.2) สถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอยู่ภายใต้การสนับสนุนช่วยเหลือการดำเนินงาน กำหนดเป็นภารกิจของมหาเถรสมาคมคณะสงฆ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม

(1.3) สถานที่ตั้ง สถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทยอาจพิจารณาตั้งอยู่ในบริเวณพุทธมณฑล ซึ่งเป็นพุทธอุทยาน และศูนย์กลางการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของประเทศที่มีความพร้อมด้านต่าง ๆ สูง หรือสถานที่อื่นที่มีความเหมาะสมในด้านทำเลที่ตั้ง การคมนาคม การเป็นศูนย์รวมของการพระพุทธศาสนาและอื่น ๆ โดยจัดสร้างบนเนื้อที่ 100 ไร่ มีอาคารสถานที่ในเบื้องต้นประกอบด้วย

ก. อาคารสำนักงาน เพื่อประโยชน์ในการดำเนินการบริหารงานทั่วไปตามโครงสร้างสถาบัน

ข. อาคารเรียน และงานวิชาการ โดยสามารถให้บริการ การจัดการฝึกอบรม กิจกรรมทางวิชาการ ได้อย่างต่ำ 500 รูป/คน และมีศักยภาพในการขยายงานด้านนี้ได้เพิ่มขึ้นในอนาคต

ค. อาคารหอพัก ที่มีเครื่องอำนวยความสะดวก และให้บริการ และสนับสนุน ด้านภัตตราหาร เครื่องดื่ม และอื่น ๆ แก่ผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมและใช้บริการได้อย่างต่ำ 500 รูป/คน โดยจัดให้มีโรงอาหาร หรือหอดฉัน ในชั้นล่างของอาคาร

ง. อาคารสำนักวิทยบริการ เป็นศูนย์กลางทางวิชาการ ห้องประชุม ห้องจัดการแสดง แหล่งธรรม ข้อมูลสารสนเทศ ห้องสมุด สื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์ คลังสมองของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการพระพุทธศาสนาและฆราวาส เครื่องอิเล็กทรอนิกส์ และสื่ออื่น ๆ

จ. บ้านพัก สำหรับวิทยากร พระสงฆ์ และฆราวาส อย่างน้อย 10 หน่วย

ฉ. อาคารเอนกประสงค์ เป็นอาคารพยาบาล อย่างน้อย 10 เตียง การประชาสัมพันธ์ การซักล้าง – ริด และอื่น ๆ

ช. การปรับปรุงสถานที่ รั้ว งานประปา ระบบไฟฟ้า และการจัดที่พักสำหรับเจ้าหน้าที่และคนงาน และงานเวรยาม โดยการจัดพื้นที่ บริเวณ อาคารสถานที่ของสถาบัน เป็นไปตามหลักสถาปัตยกรรมไทย มีความสง่างาม มีสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งเสริมความเลื่อมใสศรัทธาของบุคคลโดยทั่วไป และมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นสถาบันฝึกอบรมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนานานาชาติในอนาคต

2) พันธกิจและเป้าหมาย

(1) สถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีพันธกิจในการฝึกอบรม การวิจัยและพัฒนา เพื่อเสริมสร้างและเพิ่มพูนศักยภาพพระสังฆาธิการ พระสงฆ์ และบุคลากรทางพระพุทธศาสนา ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับงานของคณะสงฆ์ด้านการปกครอง การเผยแผ่การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และภารกิจอื่นด้านการพระพุทธศาสนาให้เป็นไปโดยเรียบร้อยดีงาม มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

(2) กำหนดเป้าหมายในการฝึกอบรมครอบคลุมพระสังฆาธิการ พระนักเผยแผ่พระสงฆ์ และบุคลากรทางพระพุทธศาสนาในสังฆมณฑลทั่วประเทศ ภายใต้เนื้อหาสาระในภารกิจความรับผิดชอบ ปัญหาและอุปสรรค การสนับสนุนทรัพยากร และความคาดหวังในอนาคต ตามผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1

3) หน้าที่และความรับผิดชอบ

สถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการวางแผน ประสานการฝึกอบรม ดำเนินการฝึกอบรมและพัฒนา การวิจัยเพื่อ

พัฒนา มีความอิสระคล่องตัว (Autonomous) ในการจัดการบริหารองค์กรภายใน กำหนดสายการบังคับบัญชาจัดการบริหารงานบุคคล กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานที่นำไปสู่การปฏิบัติได้

4) โครงสร้างองค์กร

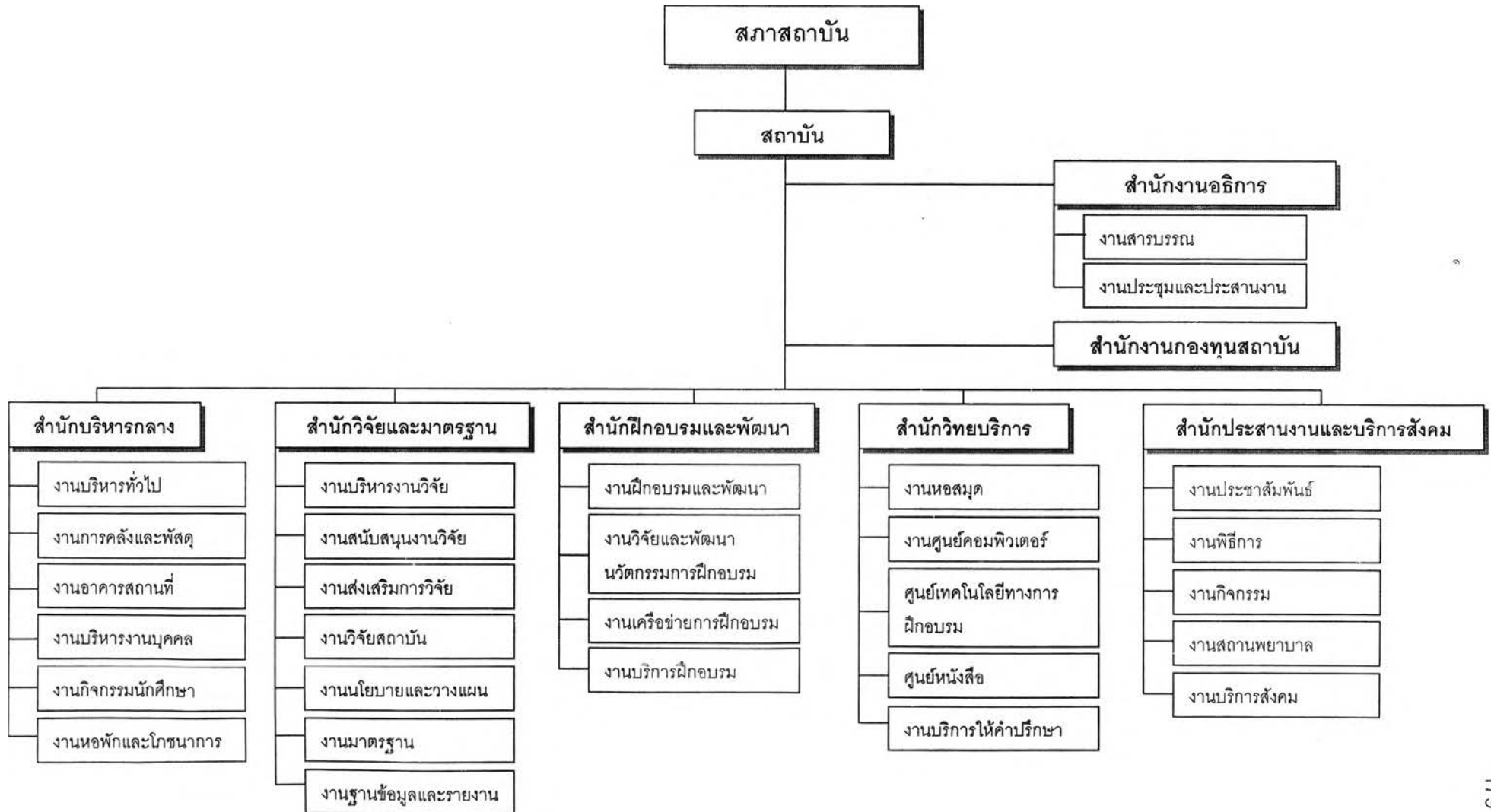
(1) มีคณะกรรมการสถาบันและผู้บริหารสถาบัน

(2) มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ด้านการบริหารทั่วไป และหน่วยงานวิชาการ

(3) มีหน่วยงานด้านการฝึกอบรม วิจัย และเผยแพร่

(4) หน่วยงานภายใต้โครงสร้าง มีภาระหน้าที่เกี่ยวข้องกับสังคม สิ่งแวดล้อมในระบบเชื่อมโยงที่พึ่งพาอาศัยกับท้องถิ่นได้ โดยการวิจัยในครั้งนี้ รูปแบบจะเน้นเฉพาะด้านการฝึกอบรม ซึ่งมีความสำคัญเร่งด่วน (Priority) สูง

โครงสร้างการจัดองค์กร
สถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

การจัดองค์กรของสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ตามแผนภูมิที่เสนอ แบ่งเป็น 11 ส่วน มีองค์ประกอบและหน้าที่ความรับผิดชอบ ดังนี้

1. สภาสถาบัน

1) องค์ประกอบ

คณะกรรมการสภาสถาบัน ประกอบด้วย ผู้แทนมหาเถรสมาคม ผู้แทนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้แทนกรมการศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศาสนาและวัฒนธรรม การศึกษา การบริหาร การพัฒนาชุมชน และการฝึกอบรม อธิการสถาบัน เป็นกรรมการและเลขานุการ รองอธิการสถาบัน เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนกรรมการตามองค์ประกอบให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายจัดตั้งสถาบัน โดยคณะกรรมการสถาบันเลือกกรรมการ 1 รูป/คน เป็นประธานกรรมการ

ให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ดังนี้

1.1) ดำเนินการในการจัดตั้งสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

1.2) ดำเนินการในการสรรหาและแต่งตั้งอธิการสถาบันและรองอธิการสถาบัน โดยมีคณะกรรมการสรรหา ประกอบด้วย ผู้แทนมหาเถรสมาคม ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหรือผู้แทน และอธิบดีกรมการศาสนาหรือผู้แทน ในขณะที่ยังไม่มีอธิการสถาบันให้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่อธิการสถาบัน

2) อำนาจหน้าที่

สภาสถาบัน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและเป้าหมายในการพัฒนาและฝึกอบรม ตามพันธกิจและเป้าหมายของสถาบัน พิจารณาให้ความเห็นชอบ แผนงานโครงการ งบประมาณ บุคลากร และงานอื่น ๆ ตามที่สภาสถาบันกำหนด ให้คำปรึกษา แนะนำในการบริหารและดำเนินการงานของสถาบันโดยทั่วไป

โดยสถาบันมีผู้บริหารสถาบัน ประกอบด้วย

(1) อธิการสถาบัน

มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหารและการดำเนินงานตามพันธกิจและเป้าหมายของสถาบันให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(2) รองอธิการสถาบัน

มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบงานตามที่ผู้อำนวยการสถาบันมอบหมายและงานอื่น ๆ ที่ระบุไว้ในส่วนงานของสถาบัน

(3) ผู้บริหารและบุคลากรในสำนักงานต่าง ๆ ตามโครงสร้างของสถาบัน

2. สำนักงานอธิการ

จัดแบ่งงาน มีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานของสภาสถาบัน งานของอธิการและรองอธิการ และงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) งานสารบรรณ

1.1) งานรับ - ส่งหนังสือ ออกเลขหนังสือ คำสั่ง ประกาศ ข้อบังคับ และระเบียบต่าง ๆ จัดส่งพัสดุภัณฑ์ และเอกสารทางไปรษณีย์

1.2) จัดทำหนังสือเวียนหรือนำขึ้นระบบ e-office เพื่อให้หน่วยงานและบุคลากรของสถาบันทราบและถือปฏิบัติ

1.3) จัดพิมพ์และสำเนาเอกสาร จัดเก็บรักษาและทำลายเอกสาร

2) งานประชุมและประสานงาน

2.1) กำหนดจัดประชุม กลั่นกรองข้อมูล จัดระเบียบวาระในการประชุม จัดเตรียมเอกสารในการประชุม

2.2) จัดเตรียมห้องประชุม ประสานงานเกี่ยวกับการจัดอาหาร เครื่องดื่ม และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประชุม

2.3) จัดทำบันทึกและรายงานการประชุม จัดส่งบันทึกรายงานการประชุมให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ และติดตามผลการดำเนินการต่าง ๆ ตามมติที่ประชุม

3. สำนักงานกองทุนสถาบัน

มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1) ออกระเบียบกองทุนสถาบัน เกี่ยวกับการจัดตั้ง การระดมทุน การบริหารกองทุน การใช้จ่ายเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

2) บริหารงานกองทุน และให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่หน่วยงานในสถาบัน หน่วยงานภายนอก ชุมชน และบุคคลต่าง ๆ ภายใต้กรอบการดำเนินงาน และศักยภาพของกองทุน

3) พัฒนางานกองทุนให้มีศักยภาพสูง ในการส่งเสริมและสนับสนุนงานของสถาบัน โดยเฉพาะด้านการฝึกอบรม และการให้บริการ

4. สำนักบริหารกลาง

จัดแบ่งงาน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1) งานบริหารทั่วไป

ปฏิบัติงานบริหารทั่วไปครอบคลุมงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายใต้โครงสร้างองค์กรของสถาบัน ได้แก่

1.1) งานสารบรรณ รับ – ส่งหนังสือราชการ ลงทะเบียนหนังสือเข้า – ออก จัดส่งพัสดุครุภัณฑ์และเอกสารทางไปรษณีย์ จัดพิมพ์และสำเนาเอกสารของสำนักบริหารกลาง

1.2) งานการประชุมและประสานงาน ประสานงานในการจัดการประชุมของหน่วยงานต่าง ๆ บริหารห้องประชุม และประสานงานเกี่ยวกับการจัดอาหาร เครื่องดื่ม และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประชุม

2) งานการคลังและพัสดุ

2.1) งานการเงินและบัญชี การขอเงินประจำงวด การเบิก – จ่าย และการตรวจสอบหลักฐานเงินงบประมาณ การเก็บรักษาเงินสดและเอกสารแทนตัวเงิน การจัดทำทะเบียน – บัญชีการเบิกจ่ายเงิน การจัดทำรายงาน และงานสวัสดิการทั่วไป

2.2) งานพัสดุ การจัดซื้อ – จัดจ้างการพัสดุ การเบิกจ่าย การดูแลรักษาและซ่อมแซมพัสดุและครุภัณฑ์ต่าง ๆ การใช้งานและการให้บริการพัสดุครุภัณฑ์ และยานพาหนะ

3) งานอาคารสถานที่

3.1) งานการก่อสร้างด้านอาคารสถานที่ ได้แก่ อาคารเรียน ห้องประชุม ห้องศาสนพิธี หอพัก สถานพยาบาล หอฉัน บริเวณ และอื่น ๆ บริหารงานอาคารสถานที่ให้บริการด้านอาคารสถานที่แก่หน่วยงานต่าง ๆ ควบคุม ดูแลรักษา ซ่อมแซม และพัฒนาอาคารสถานที่ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่องานของสถาบัน

3.2) งานรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่ การจัดเวร – ยาม ดูแลความปลอดภัยของสถาบัน

4) งานบริหารงานบุคคล

มีหน้าที่และรับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับงานบุคคลากรและเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานต่าง ๆ ของสถาบัน ดังนี้

4.1) งานการสรรหา บรรจุแต่งตั้ง การมอบหมายงาน และการปฏิบัติงานตามหน้าที่ และความรับผิดชอบ

4.2) งานทะเบียนประวัติ งานรักษาระเบียบวินัย และการลงโทษ

4.3) งานพัฒนาคุณสมบัติและความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากร

4.4) งานสวัสดิการ

5) งานกิจการนักศึกษา

5.1) งานทะเบียนนักศึกษาหรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งทะเบียนประวัติของบุคคล

5.2) งานประมวลผลการฝึกอบรมของนักศึกษา

5.3) งานติดตามผลการปฏิบัติการหลักการฝึกอบรมของนักศึกษา

5.4) งานแนะแนวและให้คำปรึกษาแก่นักศึกษา

5.5) งานกิจกรรมและสวัสดิการนักศึกษา

6) งานหอพักและโภชนาการ

มีหน้าที่และความรับผิดชอบในงานต่าง ๆ ดังนี้

6.1) งานดูแล บริหารกิจการ ให้บริการที่พักรักษาและอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาและผู้เข้ามาใช้บริการหอพักของสถาบัน

6.2) งานจัดหาและให้บริการอุปกรณ์เครื่องใช้ต่าง ๆ ในหอพัก รวมทั้งการดูแลรักษาด้านสาธารณูปโภคต่าง ๆ

6.3) งานการภัตตาหาร อาหารเครื่องดื่มสำหรับนักศึกษา และผู้เข้ามาใช้บริการของสถาบัน

5. สำนักวิจัยและมาตรฐาน

จัดแบ่งงาน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1) งานบริหารงานวิจัย

1.1) กำกับดูแลการดำเนินงานงานวิจัยให้สอดคล้องกับนโยบาย ภารกิจ แผนงาน และโครงการบางสถาบัน

1.2) ดำเนินงานด้านงานธุรการ การงบประมาณ ทุนอุดหนุน และการให้บริการด้านสนเทศในการวิจัย

2) งานสนับสนุนการวิจัย

2.1) ประสานงานด้านทุนอุดหนุนงานวิจัย สำหรับบุคลากรภายในและภายนอกตามนโยบายของสถาบัน

2.2) ติดตามโครงการวิจัยที่ได้รับการอุดหนุนงานวิจัยสำหรับบุคลากรภายใน และภายนอกสถาบันจนเสร็จสิ้นโครงการ

2.3) ประสานงานและให้ความร่วมมือในการทำวิจัยระหว่างหน่วยงาน ภายใน ตลอดจนหน่วยงานภายนอก ทั้งส่วนราชการ พระสงฆ์ และภาคเอกชน

3) งานส่งเสริมการวิจัย

3.1) นำเสนอนโยบายการวิจัยในระดับสถาบันและทำวิจัยตามความต้องการ ของสถาบันร่วมกับหน่วยงานภายในและภายนอก

3.2) ให้ความรู้และเพิ่มประสบการณ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยแก่ บุคลากรของสถาบัน

3.3) ประชาสัมพันธ์ข่าวสารเกี่ยวกับงานวิจัยและเผยแพร่ผลการวิจัยให้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.4) รวบรวมผลงานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่ออ้างอิง เผยแพร่ และให้ บริการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

4) งานวิจัยสถาบัน

4.1) การวิจัยภาวะการปฏิบัติภารกิจหลังการจบการฝึกอบรมของนักศึกษา หรือผู้เข้ารับการฝึกอบรม

4.2) การวิจัยความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อการให้บริการของ สถาบัน

4.3) การศึกษาสถานภาพของผู้เข้ารับการฝึกอบรมของสถาบัน

5) งานนโยบายและวางแผน

5.1) การเสนอนโยบายในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของสถาบันต่อสภา สถาบัน

5.2) การประสานงานและการจัดทำแผนระยะยาวเป็นแผนแม่บทระยะ 5 ปี และการจัดระบบข้อมูลแผนแม่บท

5.3) การประสานงานและการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีของ สถาบันและการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ

6) งานมาตรฐาน

6.1) งานมาตรฐานหลักสูตรการฝึกอบรมของสถาบัน

6.2) งานมาตรฐานผลผลิตการฝึกอบรมของสถาบัน

7) งานฐานข้อมูลและรายงาน

7.1) งานฐานข้อมูลด้านแผนงาน โครงการ งบประมาณ และงานมาตรฐาน
ของสถาบัน

7.2) งานจัดทำรายงานประจำปีของสถาบัน

6. สำนักฝึกอบรมและพัฒนา

จัดแบ่งงาน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1) งานฝึกอบรมและพัฒนา

1.1) งานประสานงานกับคณะสงฆ์หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อคัดเลือก
หรือรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรของสถาบัน

1.2) บริหารและดำเนินการฝึกอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ

1.3) งานวัดผล ติดตาม และประเมินผล การฝึกอบรมตามหลักสูตรต่าง ๆ

2) งานวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการฝึกอบรม

2.1) งานวิจัยหาความต้องการในการฝึกอบรมร่วมกับสำนักวิจัยและวางแผน
และหน่วยงานอื่น ๆ

2.2) งานพัฒนาหลักสูตร นวัตกรรม สื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์ในการฝึกอบรม

3) งานเครือข่ายการฝึกอบรม

3.1) งานสนเทศเครือข่ายหน่วยงานและทรัพยากรในการฝึกอบรมทั้งภายใน
และภายนอกประเทศ

3.2) งานประสานงานและความร่วมมือกับเครือข่ายการฝึกอบรม เพื่อ
ประโยชน์ในการฝึกอบรมของสถาบัน

3.3) งานฐานข้อมูลวิทยากร ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการฝึกอบรม และการพระ
พุทธศาสนา ทั้งพระสงฆ์และฆราวาส เพื่อเป็นศูนย์รวมข้อมูลผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาของ
ประเทศ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินงานตามภารกิจของสถาบัน และการให้บริการทางวิชาการ
ด้านพระพุทธศาสนา โดยจัดดำเนินการร่วมกับสำนักวิทยบริการ

4) งานบริการฝึกอบรม

4.1) งานให้บริการการฝึกอบรมแก่หน่วยงานภายนอก

4.2) งานให้บริการด้านวิชาการการฝึกอบรมและหน่วยงานต่าง ๆ

7. สำนักวิทยบริการ

จัดแบ่งงาน มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1) งานหอสมุด

1.1) งานทรัพยากรสารสนเทศ

(1) งานจัดหาและพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศรวมสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

(2) งานวิเคราะห์หมวดหมู่และทำรายการทรัพยากร การวิเคราะห์และบันทึกรายการลงฐานข้อมูลทรัพยากร การรักษาสภาพทรัพยากรสารสนเทศ เช่น งานซ่อมทรัพยากร และการทำรูปเล่มทรัพยากรให้พร้อมในการบริการ

1.2) งานบริการสารสนเทศ

(1) งานบริการยืม – คืนทรัพยากรสารสนเทศ

(2) งานบริการสืบค้นสารสนเทศและจัดทำเอกสาร

(3) งานจัดทรัพยากรสารสนเทศให้อยู่ในบนชั้นและพร้อมต่อการให้บริการ

(4) งานกิจกรรมและนิทรรศการส่งเสริมการอ่านและการค้นคว้า

1.3) งานเทคโนโลยีสารสนเทศ

(1) งานฐานข้อมูลห้องสมุดในระบบห้องสมุดอัตโนมัติ

(2) งานดูแลและประสานงานด้านเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องและระบบเครือข่าย

(3) งานจัดทำข้อมูลในเว็บไซต์ห้องสมุด และการเชื่อมโยงการบอกรับฐานข้อมูลออนไลน์

(4) งานฝึกอบรมกลยุทธ์การสืบค้นสารสนเทศผ่านอินเทอร์เน็ต

(5) งานส่งเสริมและฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในห้องสมุด

2) ศูนย์คอมพิวเตอร์

2.1) งานพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์ ทั้งฮาร์ดแวร์ (Hardware) และซอฟต์แวร์ (Software) ระบบเครือข่าย (Network) และระบบสื่อสาร (Data Communication) ของหน่วยงานภายในสถาบันและพัฒนาระบบเครือข่าย และสื่อสารกับภายนอก

2.2) งานดูแลรักษา ซ่อมบำรุงระบบคอมพิวเตอร์ฮาร์ดแวร์

2.3) งานรักษาความปลอดภัยระบบเครือข่ายและสื่อสาร

2.4) งานฝึกอบรมด้านคอมพิวเตอร์สำหรับบุคลากรและเจ้าหน้าที่ของสถาบัน

2.5) งานสนับสนุนและให้ความช่วยเหลือเบื้องต้น (Help Desk) สำหรับผู้ใช้คอมพิวเตอร์ในหน่วยงานต่าง ๆ ของสถาบัน

3) ศูนย์เทคโนโลยีทางการฝึกอบรม

3.1) งานวิจัย ศึกษา ค้นคว้า และผลิตนวัตกรรมในการฝึกอบรม ร่วมกับสำนักฝึกอบรมและพัฒนา และงานของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในสถาบัน

3.2) งานฐานข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับเทคโนโลยีการฝึกอบรม ทรัพยากรการฝึกอบรม แหล่งวิชาการด้านการพระพุทธศาสนา

3.3) งานให้บริการในการสืบค้นจากฐานข้อมูลภายในและภายนอก

4) ศูนย์หนังสือ

4.1) งานจัดหาหนังสือ ตำรา เอกสาร และสื่อการศึกษาอบรม

4.2) งานจำหน่ายและให้บริการ

5) งานบริการให้คำปรึกษา

5.1) งานแนะแนวให้คำปรึกษาแก่ผู้เข้าฝึกอบรม

5.2) งานจัดทำเอกสารการให้คำปรึกษาและให้บริการ

8. สำนักประสานงานและบริการสังคม

จัดแบ่งงาน หน้าที่และความรับผิดชอบ ดังนี้

1) งานประชาสัมพันธ์

1.1) งานประชาสัมพันธ์ข่าวสารการดำเนินงานของสถาบันโดยใช้สื่อต่าง ๆ

1.2) งานดำเนินงานและประสานงานด้านการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ตามศักยภาพของสถาบัน ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

1.3) งานอำนวยความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อและให้บริการในกิจการต่าง ๆ ของสถาบัน

2) งานพิธีการ

2.1) งานจัดหาอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และสิ่งของที่ใช้ในการจัดกิจกรรมด้านศาสนพิธี และให้บริการ

2.2) งานกำกับดูแลและจัดพิธีการทางพระพุทธศาสนาในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน

2.3) งานประสานงานและดำเนินการด้านศาสนพิธี รัฐพิธี และอื่น ๆ

3) งานกิจกรรม

3.1) งานศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาหลักสูตรการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานของสถาบัน

3.2) งานประสานงานและดำเนินการในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในโอกาสต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน

4) งานบริการสังคม

4.1) งานชุมชนสัมพันธ์ พัฒนาระบบ และดำเนินการในการสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

4.2) งานให้บริการชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์และความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิไว้ในตารางที่ 6 และนำเสนอหลักสูตรที่พัฒนาไว้ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์แนวคิดและหลักการในการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>1) ศึกษาแนวคิดและหลักการในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย</p>	<p>จากขั้นตอนที่ 1) และขั้นตอนที่ 2) สรุปผลการศึกษาวิเคราะห์ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ 3) ได้ดังนี้</p> <p>แนวคิดและหลักการในการสร้างหลักสูตรการฝึกอบรม มีดังนี้</p> <p>(1) การฝึกอบรมเป็นกระบวนการในการปรับปรุงสมรรถนะของบุคคล ในด้านการเพิ่มความรู้ ทักษะความชำนาญ และความสามารถในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ปฏิบัติอยู่ การปรับเปลี่ยนเจตคติและพฤติกรรมในการทำงาน การใช้ความรู้สัมพันธ์กับการพัฒนา การพัฒนาการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม และการส่งเสริมประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน</p> <p>(2) เป้าหมายของหลักสูตร มุ่งเน้นพัฒนาการส่วนบุคคลของผู้เข้ารับการฝึกอบรม มนุษย์สัมพันธ์ ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และความชำนาญเฉพาะด้าน</p> <p>(3) การออกแบบหลักสูตร จะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและผู้เข้ารับการฝึกอบรม และเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Approach) สร้างความมั่นใจในตนเอง และพอใจ</p>	<p>การประชุมผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่านตามขั้นตอนที่ 5) ที่ประชุมมีความเห็นเกี่ยวกับรายละเอียดของหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยจัดทำร่างเสนอประกอบด้วยข้อมูลจากผลการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1) – 4) ดังนี้</p> <p>(1) แนวคิดและหลักการที่ผู้วิจัยนำเสนอครอบคลุมงานตามภารกิจของคณะสงฆ์มีค่อนข้างมาก</p> <p>(2) หลักสูตรการถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส มีความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้</p> <p>(2.1) หลักสูตรที่เสนอไว้ แบ่งเป็น 4 กิจกรรม หมวดวิชา คือ กิจกรรมการปฏิบัติ ธรรมเนียมและจิตตภาวนา หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะสาขา 6 วิชา ตามภารกิจของพระสังฆาธิการ และหมวดวิชาเสริม หรือวิชาเลือกทั้ง 4 หมวด เป็นสาขาหลัก หากปรับเป็นหลายหลักสูตร ตามจุดเน้นและระดับของพระสังฆาธิการให้ใช้วิธีเพิ่ม – ลด จำนวนชั่วโมงได้</p> <p>(2.2) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป รายวิชาที่ (2.1) – (2.7)</p>

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>2) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย</p> <p>(1) ศึกษารูปแบบสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารงานวิชาการ</p>	<p>ในการฝึกอบรมให้ประสบการณ์ผู้เข้าฝึกอบรมมีส่วนร่วม ให้สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง</p> <p>(4) การจัดหลักสูตร การฝึกอบรมและการพัฒนา มีหลักการในการหาความต้องการที่จำเป็นในการฝึกอบรม การสรรหาวิทยากรที่เหมาะสม การใช้เทคนิคและวิธีการในการฝึกอบรมที่ทันสมัยและเหมาะสมกับสภาวะของผู้เข้ารับการฝึกอบรม รวมทั้งการจัดระยะเวลา สถานที่ สื่อและวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากร และการประเมินผลที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ</p> <p>ส่วนงานของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย จากผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 2 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบริหารงานวิชาการ มี 3 ส่วนงาน ได้แก่</p> <p>(1) สำนักวิจัยและมาตรฐาน</p> <p>(2) สำนักฝึกอบรมและพัฒนา</p> <p>(3) สำนักวิทยบริการ</p> <p>ซึ่งมีภารกิจของหน่วยงานในแต่ละสำนักตามที่ได้นำเสนอไว้ในผล</p>	<p>(2.2.1) ควรเพิ่มเรื่อง "มาตรฐานวัดดี" ซึ่งถือเป็นเป้าหมายสุดท้ายของผลผลิต โดยต้องจัดทำก่อนโดยผู้เชี่ยวชาญอาจกำหนดไว้เป็นลักษณะอันพึงประสงค์ของวัดดีทั้ง 6 ด้าน ตามภารกิจของคณะสงฆ์ ซึ่งในกระบวนการถวายเป็นบุญจะได้ยึดเป็นมาตรฐานของแต่ละเรื่อง</p> <p>(2.2.2) การจัดทำบัญชีและทะเบียนควรเป็นวิชาการเงินบัญชี และพัสดุ เพื่อประโยชน์ในการบริหารและจัดการศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย</p> <p>(2.2.3) มนุษย์สัมพันธ์ ควรเป็นเรื่องชุมชนสัมพันธ์</p> <p>(2.2.4) การวางแผน ให้เพิ่มการงบประมาณด้วย รวมทั้งการบริหารจัดการสมัยใหม่</p> <p>(2.2.5) เน้นการศึกษาในช่วงท้ายของการถวายเป็นบุญ โดยให้ฝึกปฏิบัติว่าวัดตามมาตรฐานวัดดี ควรทำอะไร</p> <p>(2.2.6) ข้อมูลมาตรฐานวัดดี ควรทำเป็นบทเรียนสำเร็จรูปสำหรับการใช้ในการถวายเป็นบุญหรือฝึกอบรมเพื่อพัฒนาองค์กร ซึ่งพระสงฆ์ หรือบุคคล ฯลฯ สามารถนำไปปฏิบัติเองได้</p> <p>(2.2.7) ให้เพิ่มหมวดวิชาเกี่ยวกับหลักพระธรรมวินัย สำหรับพระสังฆาธิการ ซึ่งเป็นเรื่องหลักของพระพุทธศาสนา</p>

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>(2) วิเคราะห์หลักสูตรและประเมินหลักสูตรของหน่วยงานการศาสนาหรือสถาบันการศึกษาในระยะที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน</p>	<p>การศึกษาตามขั้นตอนที่ 2</p> <p>ผลการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรซึ่งใช้ในการถวายเป็นความรู้แด่พระสังฆาธิการ มีดังนี้</p> <p>(1) หลักสูตรของกรมการศาสนา ที่ใช้ในการถวายเป็นความรู้แด่พระสังฆาธิการ จะแบ่งหมวดวิชา เป็น 3 หมวด ได้แก่</p> <p>(1.1) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป มีรายวิชาเกี่ยวกับกฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบ งานเลขานุการ การจัดทำบัญชีและทะเบียนศาสนพิธี การวางแผน การวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคม อุดมการณ์และภัยแห่งพระพุทธศาสนา</p> <p>(1.2) หมวดวิชาเฉพาะสาขา มีรายวิชาเกี่ยวกับภารกิจของคณะสงฆ์ในด้านการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การสาธารณสงเคราะห์ และการศึกษาสงเคราะห์</p> <p>(1.3) หมวดวิชาเลือก</p> <p>หลักสูตรนี้ใช้ในการถวายเป็นความรู้แด่พระสังฆาธิการโดยทั่วไป ตามงบประมาณที่ได้รับในแต่ละปี ในช่วงปี พ.ศ. 2539 – 2543 ปีละ 1 – 2 รุ่น รุ่นละประมาณ 100 รูป</p> <p>(2) หลักสูตรของกรมการศาสนาที่ใช้สำหรับถวายเป็นความรู้แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ เริ่มใช้แทนหลักสูตรที่ (1) ตามนโยบายและแผนงาน โครงการของกรมการ</p>	<p>พระสังฆาธิการควรมีความรู้ในหลักพระธรรมวินัยอย่างถูกต้อง ควบคู่กับความรู้ความเข้าใจในทางโลก</p> <p>(3) หลักสูตรการถวายเป็นความรู้แด่พระนักเผยแผ่</p> <p>(3.1) ควรปรับโครงสร้างหลักสูตร และรายวิชาการฝึกอบรมให้ครอบคลุมงานต่าง ๆ ของพระนักเผยแผ่ ซึ่งรวมถึงฆราวาสที่บุคลากรการเผยแผ่ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติภารกิจด้านการเผยแผ่อย่างแท้จริง</p> <p>(3.2) ควรเน้นการปฏิบัติธรรม และหลักพระธรรมวินัยสำหรับพระนักเผยแผ่และฆราวาส</p> <p>(3.3) ควรพัฒนาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยกำหนดแนวคิดว่าทำอย่างไรชาวบ้านจะมีความเลื่อมใสศรัทธา และเชื่อถือพระสงฆ์ที่ดำเนินการอบรมสั่งสอนศีลธรรมอยู่ในปัจจุบัน</p>

<p>วิธิดำเนินการวิจัย ขั้นตอน</p>	<p>ผลการวิเคราะห์</p>	<p>ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ</p>
<p>(3) ประเมินความต้องการจำเป็นของพระสงฆ์เกี่ยวกับหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทยตามขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลสรุปความคาดหวังต่องานในอนาคตและแนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับคุณสมบัติและภาพลักษณ์ของพระสงฆ์ฆาธิการที่พึงประสงค์</p>	<p>ศาสนาในช่วงปี พ.ศ. 2544 จนถึงปัจจุบัน ปีละ 1 – 2 รุ่น รุ่นละประมาณ 100 รูป โดยหลักสูตรมีหมวดวิชาและรายวิชาคล้ายคลึงกับหลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับแนวทาง วิธีเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐานและปฏิบัติ สอดแทรกในตารางการถวายความรู้แต่ละวัน</p> <p>(3) หลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการทั่วไป ซึ่งกรมการศาสนาขอให้สถาบันราชภัฏดำเนินการในช่วงปี พ.ศ. 2536 – 2538 มีรายวิชา 11 วิชา ซึ่งคล้ายคลึงกับหลักสูตรถวายความรู้แด่พระสังฆาธิการ เน้นการทบทวนความรู้เดิมและเพิ่มพูนความรู้ใหม่ ๆ มากขึ้น</p> <p>ผลการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความคาดหวังต่องานในอนาคตและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์ สรุปได้ดังนี้</p> <p>จากภารกิจที่เป็นปัญหาของพระสังฆาธิการในแต่ละระดับ ยังไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวพุทธแต่ในทะเบียน ยังไม่สามารถนำหลักธรรมในศาสนาใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตให้มีความสุขได้ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังขาดพระนักเผยแผ่ที่มีความสามารถในการสอน แนะนำให้ประชาชนนำหลักธรรมไปใช้</p>	

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>ประ โยชนในชีวิตรประจำวันได้ จึงมีความคาดหวังต่องานในอนาคตและภาพลักษณ์ของพระสังฆาธิการที่พึงประสงค์ ดังนี้</p> <p>(1) ด้านการปกครอง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ต้องการให้พระสังฆาธิการมีความรู้ด้านนิติบัญญัติของสงฆ์ ด้านการปกครอง และด้านการพิจารณาวินิจฉัย อธิการ์พระ รู้หลักการบริหารคนและทรัพยากร - ในการปกครองควรนำหลัก 3 ประการมาใช้ คือ หลักธรรม วินัย หลักบริหารองค์กร และหลักดุลยภาพ - พระสังฆาธิการต้องเคร่งครัดพระธรรมวินัย และหลักปฏิบัติ ธรรม - มีความรู้ ความสามารถในการบริหารกิจกรรมคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้อย่างเหมาะสม <p>(2) ด้านการเผยแผ่</p> <ul style="list-style-type: none"> - พระสงฆ์ต้องรู้หลักการเผยแผ่ มีภูมิรู้ทางธรรมลึกซึ้ง สามารถเผยแผ่ได้ดี เหมาะสมกับกลุ่มคน ใช้วิธีการหลากหลาย และทันสมัย สามารถให้แนวทางแก่ประชาชนในการนำหลักธรรม ไปใช้ชีวิตรประจำวันได้ แก้ปัญหาความคับข้องทางจิตใจให้กับ ประชาชนได้ - พระนักเผยแผ่ต้องอยู่ในกรอบพระธรรมวินัยเคร่งครัด 	

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
<p>3) สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา ข้อมูลพื้นฐานตามขั้นตอนที่ 2)</p> <p>4) เขียนรายละเอียดหลักสูตรและเอกสาร หลักสูตร</p>	<p>เป็นตัวอย่างให้นำเอาคร่าวๆ</p> <p>จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์ ตามขั้น ตอนที่ 2) ได้ความคิดรวบยอดในการสร้างหลักสูตรในการฝึก อบรมหรือการถ่ายทอดความรู้ ตามสภาพที่เป็นความต้องการและ เป็นปัญหาเร่งด่วน ที่ถือเป็นสภาพที่มีความสำคัญเร่งด่วน (Priority) สูง จำนวน 2 หลักสูตร โดยกำหนดหลักการและวัตถุประสงค์ ประสงค์และเนื้อหาวิชาให้สอดคล้องกับภารกิจของคณะสงฆ์ใน ด้านต่าง ๆ ตามผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1 โดยดำเนินการให้ ครอบคลุมพระสงฆ์ทั่วทั้งสังฆมณฑลอย่างต่อเนื่อง ถือเป็นงาน สำคัญของสถาบันในการจรรโลงสืบต่อพระพุทธศาสนา</p> <p>หลักสูตร 2 หลักสูตร ได้แก่</p> <p>(1) หลักสูตรด้านการบริหารและการปกครอง สำหรับถวาย ความรู้แด่พระสังฆาธิการ</p> <p>(2) หลักสูตรด้านการเผยแผ่การพระพุทธศาสนา สำหรับ พระสังฆาธิการ พระนักเผยแผ่ รวมทั้งฆราวาสที่เป็นบุคลากรด้าน การเผยแผ่</p> <p>หลักสูตรทั้ง 2 หลักสูตร แบ่งเป็น 4 กิจกรรม/หมวดวิชา ได้แก่</p>	

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>(1) กิจกรรมการปฏิบัติ ธรรมเนียมและจิตตภาวนา</p> <p>(2) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป</p> <p>(3) หมวดวิชาเฉพาะสาขา</p> <p>(4) หมวดวิชาเสริมเลือก</p> <p style="text-align: center;">หลักสูตรการถวายเป็นความรู้ แด่พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส</p> <p>(1) กิจกรรมการปฏิบัติ ธรรมเนียมและจิตตภาวนา 10 ชั่วโมง</p> <p>(2) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วย</p> <p>(2.1) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 5 ชั่วโมง</p> <p>(2.2) กฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบ 5 ชั่วโมง</p> <p>(2.3) การเลขานุการ 6 ชั่วโมง</p> <p>(2.4) การจัดทำบัญชีและทะเบียน 5 ชั่วโมง</p> <p>(2.5) ศาสนพิธี (ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ) 6 ชั่วโมง</p> <p>(2.6) มนุษยสัมพันธ์ 2 ชั่วโมง</p> <p style="padding-left: 40px;">และการรู้จักชุมชน - ชุมชนสัมพันธ์</p> <p>(2.7) การวางแผน - งบประมาณ 8 ชั่วโมง</p> <p>(3) หมวดวิชาเฉพาะสาขา ประกอบด้วย</p> <p>(3.1) การปกครอง</p>	

<p>วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน</p>	<p>ผลการวิเคราะห์</p>	<p>ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ</p>
	<p>(3.1.1) การบริหารวัด 6 ชั่วโมง</p> <p>(3.1.2) จารึกประเพณี กิจวัตร 6 ชั่วโมง และมารยาทของพระสงฆ์ (วินัยปฏิบัติ)</p> <p>(3.2) การศาสนศึกษา</p> <p>(3.2.1) การศาสนศึกษา 6 ชั่วโมง</p> <p>(3.3) การเผยแพร่พระพุทธศาสนา</p> <p>(3.3.1) หลักวาทศิลป์ 3 ชั่วโมง</p> <p>(3.3.2) การเผยแพร่ 3 ชั่วโมง</p> <p>(3.3.3) การปฏิบัติกรรมฐาน 10 ชั่วโมง</p> <p>(3.4) การสาธารณูปการ</p> <p>(3.4.1) การจัดทำแผนผังวัด 2 ชั่วโมง</p> <p>(3.4.2) ความรู้เกี่ยวกับการก่อสร้าง 6 ชั่วโมง การบูรณะปฏิสังขรณ์</p> <p>(3.4.3) การอนุรักษ์โบราณสถาน 3 ชั่วโมง โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ</p> <p>(3.4.4) การดูแลรักษาและการจัด 3 ชั่วโมง การศาสนสมบัติของวัด</p> <p>(2.5) การสาธารณสงเคราะห์</p> <p>(3.5.1) วัดกับการสงเคราะห์ชุมชน 3 ชั่วโมง</p>	

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	<p>(2.6) การศึกษาสงเคราะห์</p> <p>(2.6.1) การส่งเสริมศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด</p> <p>(2.6.2) การส่งเสริมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนา วันอาทิตย์</p> <p>(2.6.3) ธรรมศึกษา</p> <p>(2.6.4) โรงเรียนการกุศลของวัด</p> <p>(4) หมวดวิชาเลือก</p> <p>(4.1) สาธารณสุขมูลฐาน 3 ชั่วโมง</p> <p>(4.2) การศึกษาดูงาน 23 ชั่วโมง</p> <p style="text-align: right;">รวม 126 ชั่วโมง</p> <p style="text-align: center;">หลักสูตรถวายเป็นความรู้แด่พระนักเผยแผ่</p> <p>(1) กิจกรรมการปฏิบัติ ธรรมเนียมและจิตตภาวนา 10 ชั่วโมง</p> <p>(2) หมวดวิชาพื้นฐาน 24 ชั่วโมง</p> <p>(2.1) การใช้ภาษาไทย</p> <p>(2.2) เทคนิคการกล่าวสัมโมทนียกถา</p> <p>(2.3) หลักการพูดในชุมชน</p> <p>(2.4) ศาสนพิธี</p> <p>(3) หมวดวิชาเฉพาะ 48 ชั่วโมง</p>	

วิธีดำเนินการวิจัย ขั้นตอน	ผลการวิเคราะห์	ความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
	(3.1) เทคนิคการวิเคราะห์ธรรม (3.2) การสังเคราะห์ชุมชน (3.3) เทคนิคการวิเคราะห์พุทธศาสนสุภาษิต (3.4) พุทธวิธีการสอน 7 ประการ (3.5) หลักการและวิธีการเผยแผ่ (3.6) การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเผยแผ่ (3.7) การพูดจูงใจคน (3.8) ฝึกการพูดและเทศนาธรรม (3.9) กรรณฐานและจิตตภาวนา (3.10) ความเป็นผู้นำและสร้างความมีส่วนร่วมในชุมชน (4) หมวดวิชาเสริม 8 ชั่วโมง (4.1) การพัฒนาสมรรถภาพ การแก้ปัญหา (4.2) หลักการประชาสัมพันธ์ (4.3) การเขียนบทและบรรยายธรรม (4.4) การวางแผนงานเผยแผ่ รวม 90 ชั่วโมง	

ผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและ เผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

มีผลการวิจัย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปแนวคิดและหลักการในการสร้างหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่
การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมของสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพุทธ
ศาสนาในประเทศไทย

โดยในแต่ละส่วน มีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปแนวคิดและหลักการในการสร้างหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแผ่
การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

1) การฝึกอบรมหรือการถวายเป็นความรู้แด่พระสงฆ์ หรือฆราวาสที่เกี่ยวข้องเป็นการ
ดำเนินตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วย ระเบียบของสถาบันส่งเสริม
และเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งมีคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธ
ศาสนาแห่งชาติ และกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ให้การรับรองและส่งเสริมสนับสนุนการ
ดำเนินงาน

2) การฝึกอบรมของสถาบันเป็นกระบวนการในการปรับปรุงสมรรถนะของบุคคล โดย
มุ่งเน้นสภาพการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในปัจจุบัน และมุ่งเน้นในการพัฒนาในอนาคตในด้าน
ต่าง ๆ คือ

(1) ปรับปรุงสมรรถนะหรือความพร้อม โดยเพิ่มความรู้ ความชำนาญ และความ
สามารถในงานที่ปฏิบัติอยู่

(2) มีความสามารถในการใช้ความรู้สัมพันธ์กับการพัฒนางาน

(3) ปรับเปลี่ยนเจตคติและวัตรปฏิบัติเพื่อปฏิบัติงานในหลักที่มีมาตรฐานสูงขึ้น

(4) มีความรู้และทักษะในการทำงานแบบมีส่วนร่วม มุ่งประสิทธิภาพและ
ประสิทธิผลในการปฏิบัติภารกิจ

3) การฝึกอบรมของสถาบันถือเป็นงานที่สำคัญในการจรรโลงสืบต่ออายุพระพุทธ
ศาสนา มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

(1) สภาพของสถาบันการฝึกอบรมมีความเหมาะสม และมีสิ่งอำนวยความสะดวก
สะดวกต่าง ๆ ตามที่ได้นำเสนอไว้ในผลงานวิจัยตามขั้นตอนที่ 2 รูปแบบสถาบันส่งเสริมและ
เผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

(2) การจัดผู้เข้ารับการฝึกอบรม การจัดหลักสูตร และการคัดเลือกวิทยากรต้องเป็นไปอย่างเหมาะสม

(3) การจัดการฝึกอบรมจะเน้นด้านความรู้และการฝึกปฏิบัติ เพื่อให้เกิดทักษะ

(4) การฝึกอบรมของสถาบันจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การฝึกอบรมก่อนปฏิบัติภารกิจตามหน้าที่และความรับผิดชอบ (Pre – Service Training) และการฝึกอบรมระหว่างการทำงาน (In – Service Training)

(5) สถาบันส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย เป็นผู้มอบวุฒิบัตรหรือเกียรติบัตรสำหรับผู้สำเร็จการถวายความรู้หรือการฝึกอบรม

4) แนวคิดและหลักการในการสร้างหลักสูตร

(1) เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของหลักสูตรของสถาบัน เป็นหลักสูตรที่สนองตอบและสอดคล้องกับนโยบาย พันธกิจ เป้าหมาย สภาพปัญหาและความต้องการตามภารกิจของคณะสงฆ์ รวมทั้งความคาดหวังต่องานในอนาคต ตามสภาพการส่งเสริมและเผยแผ่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทยที่เป็นผลการวิจัยตามขั้นตอนที่ 1

(2) หลักสูตรของสถาบันเป็นหลักสูตรแบบบูรณาการ (Integrated Approach) เน้นการพัฒนาส่วนบุคคลของพระสงฆ์ มนุษย์สัมพันธ์ ทักษะการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง และความชำนาญเฉพาะด้านในภารกิจต่าง ๆ

(3) กรอบในการจัดหลักสูตรของสถาบันจะเน้นปัญหาและความต้องการที่เป็นความสำคัญเร่งด่วน แนวคิดและหลักการที่เสนอไว้ในบทที่ 1 และบทที่ 2 ของการวิจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสภาพปัญหาด้านการศาสนาในประเทศไทยที่มีปัญหาเกี่ยวกับ ความพร้อมของพระสังฆาธิการ และปัญหาด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ทำให้เป็นผลกระทบต่อปัญหาศีลธรรมของประชาชน จึงกำหนดหลักสูตรของสถาบันเป็นหลักสูตรแกนกลาง 2 หลักสูตร ได้แก่

(3.1) หลักสูตรด้านการบริหารและการปกครอง เป็นหลักสูตรสำหรับการถวายความรู้ หรือการฝึกอบรมแก่พระสังฆาธิการ

(3.2) หลักสูตรด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรสำหรับการถวายความรู้หรือการฝึกอบรมแก่พระสังฆาธิการ พระนักเผยแผ่ และบุคลากรด้านการเผยแผ่ที่เป็นฆราวาส หลักสูตรทั้ง 2 หลักสูตร เป็นหลักสูตรแกนกลางที่สามารถปรับใช้กับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมได้ตามความเหมาะสม

โดยผู้เข้ารับการถวายความรู้หรือฝึกอบรมเป็นผู้มีพื้นฐานความรู้เทียบเท่าหรือสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาตอนปลายขึ้นไป

ส่วนที่ 2 โครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดหลักการในการสร้างหลักสูตรของสถาบันส่งเสริมและเผยแพร่การพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ในส่วนที่ 1 และการสังเคราะห์เนื้อหาที่กำหนดโครงสร้างหลักสูตรตามแนวคิดและหลักการ ดังนี้

1) เนื้อหาสาระสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น และความคาดหวังต่องานในอนาคต

2) ปริมาณของเนื้อหาสาระในแต่ละเรื่อง

3) ลำดับความสำคัญก่อนหลัง

ผลการศึกษาวิเคราะห์ กำหนดหมวดวิชาหรือกิจกรรมสำหรับการกำหนดโครงสร้างของหลักสูตรทั้ง 2 หลักสูตร ดังนี้

(1) ภาคปฏิบัติ ธรรมเนียมและจิตตภาวนา

(2) หลักพระธรรมวินัย

(3) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป

(4) หมวดวิชาเสริม หรือวิชาเลือก

(5) การฝึกปฏิบัติและการศึกษาดูงาน

โดยการถวายเป็นความรู้หรือฝึกอบรมจะจัดตามกิจกรรมและหมวดวิชา ตามลำดับ (1) –

(5) ให้แล้วเสร็จในกิจกรรมหรือหมวดวิชานั้น ๆ ก่อนดำเนินการในกิจกรรมหรือหมวดวิชาถัดไป

รายละเอียดของหลักสูตร 2 หลักสูตร มีดังนี้

ก. หลักสูตรการถวายเป็นความรู้แด่พระสังฆาธิการ ระดับเจ้าอาวาส

1. หลักการ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติที่ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่นับถือและมาตรา 73 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 บัญญัติว่า รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมทั้งการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต การดำเนินงานการพระพุทธศาสนาอยู่ภายใต้กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2535 กำหนดภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง การเผยแผ่ การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ โดยคณะสงฆ์อยู่ภายใต้การบริหารและการปกครองของมหาเถรสมาคม เด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายกและทรงเป็นประธานกรรมการ

มหาเถรสมาคม การบริหารและการปกครองของคณะสงฆ์ มีพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ เป็นแกนนำและเป็นกลไกที่สำคัญในการปฏิบัติงานให้เกิดความเรียบร้อยดีงามและประสพผลดีในสังฆมณฑล พระสังฆาธิการจึงมีความสำคัญในเงื่อนไขความสำเร็จดังกล่าว จึงเป็นการสมควรในการจัดหลักสูตรถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการ เพื่อเป็นการสนับสนุนส่งเสริมความพร้อมของพระสังฆาธิการด้านความเป็นผู้นำและแบบอย่างที่ดีด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ และภูมิธรรมในการดำเนินงานตามภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล น้อมนำไปสู่ประชาชนเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา และนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง อันจะนำมาซึ่งความสงบสุขร่มเย็นของสังคมและประเทศชาติ

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้พระสังฆาธิการมีคุณลักษณะดังนี้

(1) มีการปฏิบัติสมาธิ กรรมฐานและจิตตภาวนา เพื่อให้มีจริยวัตรตามหลักธรรม วินัยที่งดงาม จนเป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน

(2) มีความรอบรู้ในหลักพระธรรมวินัยที่ถูกต้อง และเคร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

(3) ภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้าน

(3.1) ด้านการปกครอง

(3.1.1) มีความรู้ ประสพการณ์ และทักษะตามหลักการบริหารองค์กร หลักการบริหารคนและทรัพยากร มีความรู้ความเข้าใจและรู้จักใช้กฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ

(3.1.2) มีความรู้และทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับชุมชน

(3.2) ด้านการเผยแผ่

(3.2.1) มีจริยวัตรงดงาม อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย เป็นตัวอย่างที่น่าเคารพยกย่อง เป็นตัวอย่างของการไม่เห่อเหิม ไม่ฟุ้งเฟ้อ ประหยัดและสมถะ

(3.2.2) มีความรู้และภูมิธรรมที่สามารถสั่งสอนอบรมประชาชนด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องทางจิตใจให้แก่ประชาชนได้ และสามารถให้แนวทางแก่ประชาชนเกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

(3.3) ด้านการศาสนศึกษา

มีความรู้ ความสามารถในการบริหารและดำเนินการด้านการศาสนศึกษา มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ทันสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียน เพื่อสามารถสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาได้

(3.4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์

มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการดำเนินการจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะด้านการศึกษา โดยให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรที่มีอยู่ในการพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัวให้มากขึ้น เพื่อสร้างชุมชนและสังคมให้เข้มแข็ง

(3.5) ด้านสาธารณูปการ

(3.5.1) ความรู้ในหลักวิชาด้านศิลปะ การออกแบบ การก่อสร้าง การบำรุงรักษาอาคารเสนาสนะในวัดตามสมควร สามารถประสานประโยชน์ในการบูรณะและพัฒนาวัดได้อย่างเหมาะสม เป็นระเบียบเรียบร้อย มีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง โดยเฉพาะการสร้างความร่วมมือของชุมชน

(3.5.2) จัดอำนวยความสะดวกให้ประชาชนมาใช้ประโยชน์จากสาธารณูปการต่าง ๆ ในวัด เพื่อการเรียนรู้ การฝึกอบรมด้านจิตใจและการบำเพ็ญกุศลในวัดได้เป็นอย่างดี เป็นที่พึงพึงแก่ประชาชนได้

(3.6) ด้านสาธารณสงเคราะห์

(3.6.1) มีภาวะความเป็นผู้นำในการนำชาวบ้านให้เกิดความสามัคคี ให้การสงเคราะห์ผู้อื่น และร่วมกันพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า

(3.6.2) มีความรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหาสังคมในชุมชน สามารถชี้แนะและเสนอแนะต่าง ๆ ในวัด เพื่อการเรียนรู้ การฝึกอบรมด้านจิตใจและการบำเพ็ญกุศลในวัดได้เป็นอย่างดี เป็นที่พึงพึงแก่ประชาชนได้

3. โครงสร้างหลักสูตร

แบ่งเป็นกิจกรรม/หมวดวิชา ดังนี้

1) กิจกรรมการปฏิบัติ ธรรมเนียมและจิตตภาวนา	35 ชั่วโมง
(1 สัปดาห์)
2) หมวดวิชาหลักพระธรรมวินัยสำหรับพระสังฆาธิการ	12 ชั่วโมง

3) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	36 ชั่วโมง
(1) พระราชนิพนธ์ดิศณะสงฆ์	3 ชั่วโมง
(2) กฎหมาย กฎ ระเบียบเกี่ยวข้องกับงานของพระสังฆาธิการ	2 ชั่วโมง
(3) การบริหารองค์กร	3 ชั่วโมง
(4) มาตรฐานวัดดี	5 ชั่วโมง
(5) งานเลขานุการ	4 ชั่วโมง
(6) งานการเงิน บัญชี และพัสดุ	4 ชั่วโมง
(7) การวางแผนและการงบประมาณ	5 ชั่วโมง
(8) งานชุมชนสัมพันธ์	4 ชั่วโมง
(9) ศาสนพิธี (ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ)	6 ชั่วโมง
4) หมวดวิชาเฉพาะสาขา	57 ชั่วโมง
(1) การปกครอง	
(1.1) การบริหารวัด	6 ชั่วโมง
(1.2) จารีตประเพณี กิจวัตรและมารยาทของพระสงฆ์ (วินัยปฏิบัติ)	6 ชั่วโมง
(1.3) การระงับอธิกรณ์และข้อพิพาท	3 ชั่วโมง
(2) การเผยแผ่	
(2.1) หลักวาทศิลป์ (ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ)	6 ชั่วโมง
(2.2) ความรู้และหลักการเผยแผ่	6 ชั่วโมง
(3) การศาสนศึกษา	6 ชั่วโมง
(4) การศึกษาสงเคราะห์	6 ชั่วโมง
(4.1) การส่งเสริมศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด	
(4.2) การส่งเสริมศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์	
(4.3) การจัดธรรมศึกษา	
(4.4) การจัดโรงเรียนการกุศลของวัด	
(5) การสาธารณูปการ	
(5.1) การจัดทำแผนผังวัด	3 ชั่วโมง
(5.2) ความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะ การก่อสร้าง และการบูรณะปฏิสังขรณ์	6 ชั่วโมง
(5.3) การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุและศิลปวัตถุ	3 ชั่วโมง

(5.4) การดูแลรักษาและการจัดการศาสนสมบัติของวัด	3 ชั่วโมง
(6) การสาธารณสงเคราะห์	
(6.1) วัดกับการสงเคราะห์ชุมชน	3 ชั่วโมง
5) หมวดวิชาเสริม (เลือก 1 วิชา)	3 ชั่วโมง
(1) สาธารณสุขมูลฐาน	3 ชั่วโมง
(2) คอมพิวเตอร์พื้นฐานและข้อมูลสารสนเทศ	3 ชั่วโมง
6) การฝึกปฏิบัติและศึกษาดูงาน ด้านมาตรฐานวัดดี	20 ชั่วโมง
รวม	163 ชั่วโมง

4. คำอธิบายรายวิชา

1) วิชากิจกรรมการปฏิบัติกรรมฐานและจิตตภาวนา 36 ชั่วโมง

ความรู้เกี่ยวกับการฝึก กาย วาจา ใจ สมถะกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน (ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์) หลักการและการฝึกปฏิบัติ (ศีล สมาธิ ปัญญา) การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (การสอบอารมณ์) กำหนดหัวข้อหลัก ๆ ดังนี้

- 1.1) วิธีสมาทานพระกรรมฐาน
- 1.2) วิธีฝึกสมาธิเบื้องต้น คุณสมบัติของผู้ฝึกสมาธิ
- 1.3) อริยาบถการทำสมาธิ การนั่ง การยืน การเดินจงกรม การนอน
- 1.4) การแผ่เมตตา
- 1.5) มหาสติปัฏฐานสูตร 4
- 1.6) อานาปานสติกรรมฐานสำหรับชีวิตประจำวัน

2) หลักพระธรรมวินัยสำหรับพระสังฆาธิการ 12 ชั่วโมง

ความหมายของพระธรรมวินัย ที่มาการบัญญัติพระธรรมวินัย พระธรรมวินัยที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ธรรมวินัยฉบับแปล การสังคายนาพระธรรมวินัย คีล 5 คีล 8 คีล 227 การสมาทาน คีล การฝึกปฏิบัติให้ศรัทธาตั้งมั่นในศีล ธรรมวินัยกับศีล สมาธิ ปัญญา การวิเคราะห์ธรรมวินัย แต่ละข้อที่บัญญัติไว้ การประพฤติย่อหย่อนในพระธรรมวินัยและการแก้ไข

3) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป 36 ชั่วโมง

3.1) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ 3 ชั่วโมง

ศึกษาประวัติความเป็นมาของกฎหมายการปกครองสงฆ์ ฉบับ ร.ศ. 112 1 ฉบับ พ.ศ. 2484 ฉบับ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 และร่าง พ.ร.บ. ฉบับที่กำลังแก้ไขปรับปรุงใหม่

วิเคราะห์ พ.ร.บ. สงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ตามรายมาตรา 8 หมวด 46 มาตรา วิพากษ์ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับปัจจุบันร่วมกัน

3.2) กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงานของพระสังฆาธิการ 2 ชั่วโมง

ศึกษาความทันสมัยสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับปัจจุบัน การออกกฎระเบียบ คำสั่งมหาเถรสมาคม พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช วิเคราะห์ว่ามีจุดอ่อนจุดแข็งด้านใดสมควรแก้ไขอย่างไร ยกเลิกหรือปรับปรุง

3.3) การบริหารองค์กร 3 ชั่วโมง

ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและหลักการการบริหารองค์กรสมัยใหม่ วิสัยทัศน์ นวัตกรรม ยุทธศาสตร์ และพุทธวิธีในการบริหารองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.4) มาตรฐานวัดดี 5 ชั่วโมง

การพัฒนาวัดตามองค์ประกอบที่กำหนดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ให้มีความสะอาด ร่มรื่น เป็นที่พักผ่อนหาความสงบทางด้านจิตใจ มีการพัฒนาทางด้านศาสนวัตถุ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม ศาสนพิธี

ด้านศาสนวัตถุ มีการสร้างอาคารเสนาสนะพอเพียงแก่การอยู่อาศัย และจัดกิจกรรมด้านศาสนาของพระภิกษุสามเณร และประชาชน เน้นประโยชน์ใช้สอย ไม่เน้นความใหญ่โตฟุ่มเฟือย การทำนุบำรุงศาสนสถานให้แข็งแรง สมบูรณ์ สะอาด

ด้านศาสนธรรม มีการจัดสถานที่ให้พุทธศาสนิกชนได้มาศึกษาหาความรู้ทางพระพุทธศาสนา โดยเตรียมศาสนบุคคลให้มีความพร้อม ในการถ่ายทอดอบรมสั่งสอนประชาชนได้ การปฏิบัติศาสนพิธีให้ถูกต้องอย่างมีเหตุผลไม่ปฏิบัติด้วยความเชื่อที่งมงาย

3.5) งานเลขานุการ 4 ชั่วโมง

ศึกษาเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานรับ – ส่ง การจัดทำทะเบียน การร่างโต้ตอบ หนังสือราชการภายใน ภายนอก การจัดเก็บรวบรวมคำสั่ง และงานธุรการต่าง ๆ ตลอดจนงานด้านการข้อมูลสารสนเทศ ในระดับชุมชน มีการฝึกปฏิบัติร่างโต้ตอบจดหมาย และจัดทำไฟล์เรื่อง เข้า - ออก

3.6) งานการเงิน บัญชี และพัสดุ 5 ชั่วโมง

ศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรับจ่ายของวัดให้เป็นระเบียบ ตามระบบที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน การจัดทำรายงานผลรับจ่ายต่อคณะผู้ปกครองสงฆ์ การเปิดบัญชีธนาคารในนาม

ของวัด การจัดแต่งตั้งไวยวจักร ความรู้เกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาพัสดุภัณฑ์ต่าง ๆ ของวัด มีบัญญัติ การให้ยืมสิ่งของ การฝึกปฏิบัติทำบุญชื่ การเบิก – จ่ายของวัดในกรณีต่าง ๆ

3.7) การวางแผนและการงบประมาณ 5 ชั่วโมง

ศึกษาเรื่องกระบวนการวางแผนของวัดตามนโยบายของคณะสงฆ์ และการจัดทำโครงการตามแผนงานของวัด การประมาณค่าใช้จ่ายประจำปีของวัด และการทำปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีของวัด มีการฝึกปฏิบัติการเขียนโครงการ

3.8) งานชุมชนสัมพันธ์ 4 ชั่วโมง

ศึกษาการพัฒนาสังคมเบื้องต้น การเยี่ยมเยียนประชาชนในชุมชน การสงเคราะห์งานชุมชนในการเป็นผู้นำในความคิด และแนะนำการดำเนินงานต่าง ๆ การประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น การให้บริการใช้วัดเป็นสถานที่จัดกิจกรรมสาธารณะที่เหมาะสม

3.9) ศาสนพิธี 6 ชั่วโมง

ศึกษาการจัดศาสนพิธี ความหมาย ความเป็นมา ประโยชน์การจัดศาสนพิธี แต่ละกิจกรรม พิธีบำเพ็ญกุศล พิธีมงคล อวมงคล พิธีพระราชกุศล ราชพิธี รัฐพิธี การจตุรพิธยน การกราบ การไหว้ การสวดมนต์ ในแต่ละพิธี การถวายอดิเรก การปฏิบัติงานพิธีตามขนบธรรมเนียมประเพณี ในวันสำคัญทางศาสนาต่าง ๆ การจัดโต๊ะหมู่บูชา การสวดมนต์ทำนองสรภัญญะ มีการฝึกปฏิบัติทุกขั้นตอน

4) หมวดวิชาเฉพาะสาขา 57 ชั่วโมง

(1) การปกครอง

(1.1) การบริหารวัด 6 ชั่วโมง

ศึกษาวิธีการกำหนดระเบียบข้อบังคับของวัด การฝึกอบรมบุคลากรในวัด การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้บุคลากรในวัด การกำกับดูแลให้บุคลากรในวัดปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ การดูแลปรับปรุงวัดให้เป็นไปตามมาตรฐานวัดดี

(1.2) จารีตประเพณี กิจวัตรและมารยาทของพระสงฆ์ 6 ชั่วโมง

ศึกษาวิธีการฝึกอบรมสั่งสอนบุคลากรในวัดให้มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามเสปยวัตรและวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เช่น การบิณฑบาตร การร่วมมือทำความสะอาดวัด อาคารเสนาสนะ ห้องน้ำ ห้องสุขา ศาลาการเปรียญ โบสถ์ การทำวัตรเช้า – เย็น ร่วมกัน ความพร้อมเพียงในการปฏิบัติศาสนพิธีในวันสำคัญต่าง ๆ อย่างพร้อมเพียง

(1.3) การระงับอธิกรณ์และข้อพิพาท 6 ชั่วโมง

ศึกษาหลักเกณฑ์วิธีการเกี่ยวกับการระงับอธิกรณ์ เรื่องที่เกิดขึ้นแล้วสงฆ์ต้องดำเนินการ อธิกรณ์ 4 อย่าง ได้แก่ (1) วิวาทาธิกรณ์ การเถียงกันเกี่ยวกับพระธรรมวินัย (2) อนุวาทาธิกรณ์ การโจทหรือกล่าวหากันด้วยอาบัติ (3) อาปัตตาธิกรณ์ การต้องอาบัติ การปรับอาบัติ และการแก้ไขตัวให้พ้นจากอาบัติ (4) กิจจาธิกรณ์ ธุระต่าง ๆ ที่สงฆ์ต้องทำ รวมหมายถึงคดีความ โทษต่าง ๆ ของพระสงฆ์ และการระงับกรณีพิพาทกับฆราวาส

(2) การเผยแผ่

(2.1) หลักวาทศิลป์ (ทฤษฎีและปฏิบัติ) 6 ชั่วโมง

ศึกษาหลักวิธีการพูดในที่ชุมชน การขึ้นต้น การใช้คำพูด การเตรียมเรื่องพูด เทคนิคการใช้วรรคตอน การวางตัว การแต่งกาย น้ำเสียงที่พูด บุคลิกภาพ การสรุปประเด็น มีการฝึกปฏิบัติจริงทุกขั้นตอน

(2.2) ความรู้และหลักการเผยแผ่ 6 ชั่วโมง

ศึกษาวิธีการเผยแผ่ธรรมะ การเทศน์บนธรรมมาสน์ การเทศน์ 2 ธรรมมาสน์ การปลุจฉาวิสัยชา การผูกเรื่องธรรมะเข้าสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การใช้สื่อประกอบการเทศน์อย่างง่าย สื่อภาพ สื่อวิดีโอ การใช้โสตทัศนูปกรณ์อย่างง่าย

(3) การศาสนศึกษา 6 ชั่วโมง

ศึกษาให้รู้ระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการศึกษาแผนกธรรม บาลี สามัญ และการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ระดับการจัดการศึกษาสงฆ์ในวัดให้เหมาะสม การบริหารจัดการให้การศึกษาสำหรับพระเณรในวัดดำเนินการไปได้ การส่งเสริมให้บุคลากรในวัดได้รับการศึกษาเต็มตามศักยภาพและความสามารถ

(4) การศึกษาสงเคราะห์ 6 ชั่วโมง

ศึกษาให้รู้ระบบการจัดการศึกษา ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ธรรมศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัด ให้วิเคราะห์และพิจารณาดูได้ว่าวัดแต่ละแห่งมีความเหมาะสมที่จะจัดการศึกษาสงเคราะห์ในรูปแบบใดได้บ้าง การบริหารจัดการจะทำอย่างไรให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นอยู่

(5) การสาธารณูปการ

(5.1) การจัดทำแผนผังวัด 3 ชั่วโมง

ศึกษาการจัดทำแผนแม่บทในการบูรณะและพัฒนาวัด ความสำคัญของการจัดสาธารณูปการในวัด การจัดสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้สมดุลย์ เกื้อกูลกัน การจัดการสาธารณูปโภคในวัดตามหลักสุขอนามัย มีความสะอาด มีสัปปายะที่สมบูรณ์

(5.2) ความรู้เกี่ยวกับงานศิลปะการก่อสร้างและการบูรณะปฏิสังขรณ์ 6 ชั่วโมง
ศึกษาเกี่ยวกับการก่อสร้างอาคารเสนาสนะให้มีความเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ เป็นไปตามหลักสถาปัตยกรรม วิศวกรรม งานศิลปะการก่อสร้าง และวิธีการบูรณะปฏิสังขรณ์ให้มีสภาพที่ใช้ประโยชน์ได้

(5.3) การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ 3 ชั่วโมง
ศึกษาเกี่ยวกับคุณค่าและความสำคัญของโบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุ และวิธีการบูรณะปฏิสังขรณ์

(5.4) การดูแลรักษาและจัดการศาสนสมบัติของวัด 3 ชั่วโมง
ศึกษาเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการ กฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดประโยชน์ศาสนสมบัติของวัด การจัดการเกี่ยวกับทรัพย์สินและศาสนสมบัติของวัดให้เกิดประโยชน์ต่อวัด พระพุทธศาสนา และสังคม

(6) การสาธารณสงเคราะห์

(6.1) วัดกับการสงเคราะห์ชุมชน 3 ชั่วโมง
ศึกษาเรื่องบทบาทของวัดในการสงเคราะห์ชุมชน ในกรณีต่าง ๆ ที่สมควรแก่สมณวิสัย เพื่อให้ประชาชนได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ของพระสงฆ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน และการสงเคราะห์ชุมชนในแต่ละกรณีนั้น เป็นบทบาทที่พระสงฆ์จะกระทำผิดได้ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และสมณวิสัยที่เหมาะสม

5) หมวดวิชาเสริม (เลือกเอา 1 วิชา) 3 ชั่วโมง

(1) สาธารณสุขมูลฐาน 3 ชั่วโมง

ศึกษาให้เข้าใจในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยพื้นฐาน การดูแลรักษาร่างกาย เครื่องนุ่งห่ม การฉันอาหารให้ถูกสุขลักษณะและครบถ้วน การตรวจเช็คสุขภาพประจำปีของพระสงฆ์และสามเณรภายในวัด การดูแลสิ่งแวดล้อมให้ถูกสุขลักษณะ

(2) คอมพิวเตอร์พื้นฐานและข้อมูลสารสนเทศ 3 ชั่วโมง

ศึกษาให้ทราบประโยชน์ที่ได้จากคอมพิวเตอร์ ระบบการทำงานของคอมพิวเตอร์ และการใช้งาน การเปิดรับข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการวัด การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้บุคลากรในวัด และประชาชนได้รับทราบ

6) การฝึกปฏิบัติและศึกษาดูงานด้านมาตรฐานวัดดี 20 ชั่วโมง

จัดการทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ตามวัดพัฒนาตัวอย่างดีเด่นที่เหมาะสม ดูงานการจัดการระบบสถานที่ขององค์กร โรงงานต่าง ๆ ที่เป็นตัวแบบของการจัดการที่ได้ผลดี โดยพิจารณา

สถานที่ในท้องถิ่นใกล้เคียงกับการอบรมเพื่ออำนวยความสะดวกการเดินทางและการจัดการ จำนวน 3 – 5 แห่ง และจัดสัมมนาถกแถลงถึงเรื่องที่ได้ไปพบ และศึกษาดูงาน

5. วิธีการถ่ายทอดความรู้

- 1) การปฏิบัติกรรมฐานและจิตตภาวนา
- 2) การบรรยาย
- 3) การอภิปราย
- 4) กระบวนการกลุ่ม
- 5) ภาคปฏิบัติและการศึกษาดูงาน

6. การประเมินผล

- 1) การทดสอบข้อเขียน
- 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการถ่ายทอดความรู้
- 3) แบบสอบถามความคิดเห็น
- 4) การติดตามผลหลังการถ่ายทอดความรู้ (หลังการอบรม)

7. สื่อและเอกสาร

สื่อ โสตทัศนูปกรณ์สำหรับการบรรยายถ่ายทอดความรู้ การอภิปรายและกระบวนการกลุ่ม เอกสาร ตำราสำหรับการศึกษาค้นคว้า ที่จัดหา/ผลิตโดยส่วนเทคโนโลยีและสารสนเทศของสถาบัน

ข. หลักสูตรการถ่ายทอดความรู้แด่พระนักเผยแผ่ และการฝึกอบรมบุคลากรด้านการเผยแผ่

1. หลักการ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีหลักการที่สำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีคณะสงฆ์ (พระสงฆ์) เป็นแกนนำและสร้างเครือข่ายเพื่อสนับสนุนและดำเนินการ กำหนดนโยบาย ภารกิจ เป้าหมาย และแผนปฏิบัติการร่วมกันให้ครอบคลุมทุกพื้นที่และประชาชน ทุกคนจัดทำและพัฒนาหลักสูตร เนื้อหา ตำรา คู่มือ สื่อและอุปกรณ์ให้ทันสมัยและมีความหลากหลายเหมาะสมกับกลุ่มคน สามารถใช้เรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เน้นการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันตัวอย่างสม่ำเสมอ โดยการดำเนินงานทุกส่วนจะต้องประสานสัมพันธ์และส่งผลดีต่อกัน

โดยส่วนร่วม ซึ่งหากงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์และในพระพุทธศาสนาน้อมนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จะเป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาอีกทางหนึ่ง

ในระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน พระสงฆ์ที่เป็นแกนนำด้านการเผยแผ่ ได้แก่ พระสังฆาธิการ พระนักเผยแผ่ (พระธรรมทูต พระธรรมจาริก พระนักเทศน์) และบุคลากรด้านการเผยแผ่ยังขาดการส่งเสริมสนับสนุนความพร้อมในด้านการมีความรู้และภูมิธรรมที่สามารถสั่งสอนอบรมประชาชนด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และสร้างความเลื่อมใสศรัทธาให้ประชาชนนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปฏิบัติอย่างถูกต้องและสม่ำเสมอ จึงเห็นสมควรจัดให้มีหลักสูตรการถวายความรู้แด่พระนักเผยแผ่ และบุคลากรด้านการเผยแผ่ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. วัตถุประสงค์

เพื่อให้พระนักเผยแผ่ และบุคลากรด้านการเผยแผ่ มีคุณลักษณะดังนี้

(1) มีการปฏิบัติกรรมฐานและจิตตภาวนา มีสมาธิในการปฏิบัติธรรมที่เป็นการสร้างเสริมจริยวัตรที่งดงาม

(2) มีความรอบรู้ในหลักพระธรรมวินัยที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง มีการประพฤติปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของประชาชน

(3) มีความรู้ความเข้าใจในการบริบทของนโยบาย กรอบแนวคิด หลักการ เนื้อหาสาระระบบและวิธีการดำเนินการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

(4) มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และภูมิธรรมที่สามารถสั่งสอนอบรมประชาชน ด้านศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม เผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เสริมสร้างคุณธรรมและค่านิยมในระบบวิถีชีวิตที่ดีงาม ส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตใจและศูนย์กลางการเรียนรู้ของประชาชน

(5) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และมีความรู้ความสามารถในการพัฒนากระบวนการถ่ายทอดศาสนธรรม การผลิต และการใช้สื่ออุปกรณ์ที่ทันสมัย สามารถดำเนินการด้านการเผยแผ่ภายใต้ศักยภาพที่มีอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(6) มีความเป็นผู้นำ และมีความสามารถในการประสานประโยชน์ในการพัฒนาสังคมทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ

3. โครงสร้างหลักสูตร

1) การปฏิบัติกรรมฐานและจิตตภาวนา	15 ชั่วโมง
2) หลักพระธรรมวินัยสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	15 ชั่วโมง
3) หลักการและภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	6 ชั่วโมง
4) หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป	27 ชั่วโมง
(1) การใช้ภาษาไทย	8 ชั่วโมง
(2) หลักการพูดในชุมชน (ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ)	16 ชั่วโมง
(2.1) การพูดจูงใจคน	
(2.2) เทคนิคการเป็นพิธีกร	
(2.3) หลักการประชาสัมพันธ์	
(3) การวิเคราะห์ผู้ฟัง	16 ชั่วโมง
5) หมวดวิชาเฉพาะ	57 ชั่วโมง
(1) หลักธรรม	21 ชั่วโมง
(1.1) เทคนิคการวิเคราะห์ธรรม	
(1.2) เทคนิคการวิเคราะห์พุทธศาสนสุภาษิต	
(1.3) การเขียนบทและการบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์	
(1.4) พุทธวิธีการสอน	
(1.5) เทคนิคการกล่าวสัมโมทนียกถา	
(2) การเทศน์หรือบรรยาย (ภาคทฤษฎีและปฏิบัติ)	21 ชั่วโมง
(การบรรยายสำหรับฆราวาส)	
(2.1) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเทศน์หรือการบรรยาย	
(2.2) หลักการและวิชาการเทศน์หรือการบรรยาย	
(2.3) เทคนิคการเขียนบทเทศนาหรือการบรรยาย	
(2.4) การผลิตและการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการเทศน์หรือการบรรยาย	
(2.5) การใช้ปฏิภาณในการเทศน์หรือการบรรยาย	
(2.6) ศาสนพิธีเกี่ยวกับการเทศน์หรือการบรรยาย	
(3) ภาวะผู้นำและการพัฒนาชุมชน	8 ชั่วโมง
(3.1) ภาวะผู้นำ	
(3.2) การสร้างความสามัคคีในชุมชน	

(3.3) การพัฒนาชุมชน	
(3.4) การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน (กิจกรรม 5 ส. การจัดแหล่งเรียนรู้)	
(4) การวางแผนและการประเมินผลการปฏิบัติงาน	7 ชั่วโมง
6) หมวดวิชาเสริม (เลือก) เลือก 1 วิชา	3 ชั่วโมง
(1) การผลิตและการใช้สื่ออุปกรณ์	3 ชั่วโมง
(2) ข้อมูลสารสนเทศและอินเทอร์เน็ต (Internet)	3 ชั่วโมง
7) การศึกษาดูงานและการฝึกปฏิบัติจริง	10 ชั่วโมง
รวม	133 ชั่วโมง

4. คำอธิบายรายวิชา

1) การปฏิบัติกรรมฐานและจิตตภาวนา	15 ชั่วโมง
(1) ศึกษาเกี่ยวกับหลักการและความสัมพันธ์ของไตรสิกขา ความเป็นมา การฝึกสมาธิ สมณกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน	
(2) หลักการปฏิบัติและประโยชน์ อานิสงส์อื่น ๆ	
(3) หลักสติปัฏฐาน 4 อาณาปานสติ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันสำหรับพระสงฆ์ และฆราวาส	
(4) การฝึกปฏิบัติ สมาธิ การสมาทาน ระเบียบปฏิบัติ	
(4.1) วิธีการฝึกสมาธิในอิริยาบถต่าง ๆ ยืน เดิน นอน นั่ง	
(4.2) การสอบอารมณ์	

2) หลักพระธรรมวินัยสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	15 ชั่วโมง
(1) ธรรมวินัยพื้นฐานที่พระพุทธองค์กำหนดให้สำหรับ ทั้งในการสอนธรรมแก่ฆราวาส	
(2) หลักการเทศนาธรรมของพระพุทธเจ้า	
(3) การพิจารณาองค์ประกอบของการเผยแผ่ เช่น สถานที่ บุคคลที่รับการเผยแผ่ กลุ่มคน	
(4) หลักธรรมที่จะใช้เผยแผ่ ความเหมาะสมด้านเวลา สถานการณ์ของบ้านเมือง	

3) หลักการและภารกิจด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา	6 ชั่วโมง
บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ศาสนา ภารกิจที่พระพุทธเจ้ามอบหมายให้แก่ คณะสงฆ์ การวางแผนการเผยแผ่ต่อชุมชน ต่อกลุ่มคน การจัดเตรียมบุคลากรด้านการเผยแผ่ การ กำหนดกรอบเวลาการปฏิบัติภารกิจประจำปี และวิธีการเผยแผ่ การติดตามประเมินผลการเผยแผ่ การเตรียมการด้านงบประมาณ และการหาแนวร่วมในการดำเนินการเผยแผ่	

- 4) **หมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป** 27 ชั่วโมง
- (1) **การใช้ภาษาไทย** 8 ชั่วโมง
- การใช้สระ พยัญชนะ ตัวควบกล้ำ วรรณคตอน คำเชื่อม คำขึ้นต้น คำลงท้าย การเตรียม ประเด็น การสรุปประเด็น การเตรียมเอกสารคำบรรยาย เอกสารประกอบ ฯลฯ
- (2) **หลักการพูดในที่ชุมชน** 16 ชั่วโมง
- การวางท่าทาง การแต่งกายเป็นปริมณฑล การสำรวจกิจการท่าทาง และการฝึกหัดพูด ในชั่วโมง การพูดภายในระยะเวลาที่กำหนด มีการฝึกพูดและวิจารณ์แนะนำซึ่งกันและกัน
- (3) **การวิเคราะห์ผู้ฟัง** 3 ชั่วโมง
- ศึกษาเทคนิคและวิธีการในการวิเคราะห์ศักยภาพ ความสนใจ ความต้องการ และ ความพึงพอใจของผู้ฟัง เพื่อประโยชน์ในการเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้บังเกิดผลดี
- 5) **หมวดวิชาเฉพาะ** 57 ชั่วโมง
- (1) **หลักธรรม** 21 ชั่วโมง
- หลักธรรมที่นำมาใช้ในการเผยแผ่ ในธรรม หมวด 2 ถึงหมวด 8 โดยประยุกต์ หลักธรรมแต่ละหมวดให้สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์จริงในชีวิตประจำวัน และนำมาใช้ได้ ด้วยภาษาต่าง ๆ วิธีการต่าง ๆ มีตัวอย่างประกอบที่น่าสนใจ เทคนิคในการวิเคราะห์ธรรม เทคนิค การวิเคราะห์พุทธศาสนสุภาษิต การเขียนบทและการบรรยายธรรมทางวิทยุและโทรทัศน์ พุทธวิธี การสอน และเทคนิคการกล่าวสัมโมทียกถา
- (2) **การเทศน์หรือการบรรยาย** 21 ชั่วโมง
- ศึกษาและฝึกปฏิบัติ การปาฐกถาธรรม การอภิปรายธรรม การบรรยายธรรม การเทศนาบนธรรมมาสน์ การปลุกจิตสำนึก การเทศน์แหล่ หลักการและวิธีการเทศน์ เทคนิค การเขียนบทสนทนา การผลิตและการใช้สื่อเทคโนโลยีการเทศน์ การใช้ปฏิภาณในการเทศน์ และ ศาสนพิธีเกี่ยวกับการเทศน์
- (3) **ภาวะผู้นำและการพัฒนาชุมชน** 8 ชั่วโมง
- มีการฝึกวิคิด วิธีปฏิบัติ การสร้างสติสัมปชัญญะ การฝึกความสำรวม ความสงบ ฝึกความมีจิตตั้งมั่น เพื่อสร้างภาวะความเป็นผู้นำให้เกิดขึ้นในตน โดยบูรณาการการฝึกปฏิบัติ สมารถทำให้เกิดผล การสร้างความสามัคคีในชุมชน การพัฒนาชุมชน การพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชนโดยกิจกรรม 5 ส (สะสาง สะอาด สะดวก สุขลักษณะ และสุนิสา) และ การจัดแหล่งเรียนรู้ในวัด
- (4) **การวางแผนผลประเมินผลการปฏิบัติงาน** 7 ชั่วโมง

ศึกษาวิธีการวางแผนการเผยแพร่ให้ครบถ้วนในด้านการเตรียมการ บุคลากร สถานที่งบประมาณ เนื้อหา และวิธีการ เป้าหมายบุคคลที่จะเผยแพร่ การจัดสรรให้ครอบคลุม ทั่วพื้นที่ที่กำหนด ตามระยะเวลา และศึกษาการติดตามประเมินผลสำเร็จของงาน และวิธีการรายงานผล

6) **หมวดวิชาเสริม** 3 ชั่วโมง

(1) การผลิตและการใช้สื่ออุปกรณ์ 3 ชั่วโมง

ฝึกการผลิตอุปกรณ์เสริมการเผยแพร่อย่างง่าย โดยใช้วัสดุในท้องถิ่น เช่น สื่อกระดาษ ภาพ ไม้ไผ่ กระจก ฯลฯ นำมาประยุกต์ใช้ผลิตสื่อแบบต่าง ๆ และการพิจารณาใช้สื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มคนรับการเผยแพร่ การใช้โสตทัศนอุปกรณ์อย่างง่าย เครื่องฉายข้ามศีรษะ คอมพิวเตอร์

(2) ข้อมูลสารสนเทศและอินเทอร์เน็ต 3 ชั่วโมง

ศึกษาการใช้คอมพิวเตอร์อย่างง่าย การใช้เครื่อง การศึกษาข้อมูลในระบบอินเทอร์เน็ต การใช้ประโยชน์อย่างง่าย ๆ จากคอมพิวเตอร์ ในการเสนอข้อมูลประกอบการบรรยาย

7) **การศึกษาดูงานและการฝึกปฏิบัติจริง** 10 ชั่วโมง

ศึกษาดูนอกสถานที่ในเวทีที่มีการเทศน์ อภิปราย บรรยายธรรม ปาฐกถาธรรม และนำไปฝึกปฏิบัติการเทศน์บรรยายธรรมในโรงเรียน สถานประกอบการ คนงานในโรงงานต่าง ๆ ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ

5. **วิธีการถ่ายทอดความรู้ (อบรม)**

- 1) การบรรยาย
- 2) การอภิปราย
- 3) กระบวนการกลุ่ม
- 4) การฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง

6. **การประเมินผล**

- 1) การสอนภาคปฏิบัติ
- 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
- 3) แบบสอบถามความคิดเห็น
- 4) การติดตามประเมินผลหลังการถ่ายทอดความรู้ (หลังการอบรม) ติดตามจาก :
 - 4.1) แผนงาน
 - 4.2) กิจกรรมที่ดำเนินการ
 - 4.3) ผลงาน

7. สื่อและเอกสาร

สื่อ ใส่ดท้ศนุ์ปกรณั์สำหรั้การบรรยยถวยควมรู้ การอภิปราย และกระบวนการ
กลุ่ม เอกสาร ตำราสำหรั้การศึษาค้ันคว้่า ที่จั้ดหาและผลิตโดยส่วนเทคโนโลยีและสารสนเทศ
ของสถาบัน